

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

**Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ
ΤΑΜΕΙΑ. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ Γ' ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ**

του Χρήστου Κατούνα

Αγρ. Τοπογράφος Μηχανικός (Α.Π.Θ.)

και υπό την επίβλεψη του κ. Δ. Οικονόμου,

Καθηγητής ΤΜΧΠΠΑ (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας)

*κατατέθηκε στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής
Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, στα πλαίσια
ολοκλήρωσης του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) με γνωστικό
αντικείμενο «ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ – ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ»*

Βόλος, Ιούνιος 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αξιολόγηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων αποτελεί βασικό εργαλείο για την παρακολούθηση του βαθμού υλοποίησης τους, μια διαδικασία που επιδιώκει να καθορίσει όσο το δυνατόν πιο συστηματικά και αντικειμενικά τη σχετικότητα, την αποδοτικότητα και την επίδραση μιας δραστηριότητας υπό το πρίσμα της επίτευξης των στόχων της.

Ειδικότερα στα ευρωπαϊκά προγράμματα, ο ρόλος των αξιολογήσεων, αν και αρχικά είχε υποτιμηθεί, με τα χρόνια έχει εξελιχθεί και έχει πλέον θεσμοθετηθεί, αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι της διαχείρισης τους από τα κράτη μέλη της Ε.Ε., καθόλα τα στάδια υλοποίησης τους.

Το Γ ΠΕΠΘ αποτέλεσε ένα σημαντικό χρηματοδοτικό-αναπτυξιακό εργαλείο κατά την περίοδο 2000-2009. Με την ολοκλήρωσή του προγράμματος, ένας σημαντικός αριθμός έργων και δράσεων έχει υλοποιηθεί στην περιφέρεια, κάτω από ένα σωστά δομημένο στρατηγικό σχεδιασμό και ένα πολυεπίπεδο διαχειριστικό έλεγχο, στη λογική της πολυτομεακής και ολοκληρωμένης προσέγγισης.

Αν και τα τελικά αποτελέσματα δείχνουν πως σε μεγάλο βαθμό ακολουθήθηκε ο αρχικός σχεδιασμός του προγράμματος, επιτεύχθηκε η πλήρης απορρόφηση των πόρων του, καλύφθηκε το σύνολο των στόχων του, ζήτημα αποτελεί αν με την ολοκλήρωση του Γ ΠΕΠ, η περιφέρεια της Θεσσαλίας κατάφερε να αυξήσει τον αναπτυξιακό της βηματισμό, να βελτιώσει την ελκυστικότητα της και τη θέση της, στο έντονα ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό περιβάλλον.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ΠΕΠ Θεσσαλίας, Αξιολόγηση Περιφερειακών Προγραμμάτων, Συγχρηματοδοτούμενα Έργα.

ABSTRACT

The evaluation of development programs is a key tool for monitoring the progress of the program. It is a process that seeks to determine systematically and objectively the relevance, the effectiveness and the impact of an activity, leading to the attainment of the objectives.

Particularly in European programs, at the beginning the role of the evaluations has depreciated. Over the years the role has evolved and is now institutionalized, becoming an integral part of the management of the EU member states during all stages of their implementation.

The third ROP (Regional Operational Program) of Thessaly was an important development-financing tool during the period 2000-2009. On completion of the program in June 2009, a significant number of projects and activities have implemented in the region under a properly structured strategic planning and a multilevel management control, in the logic of the multidisciplinary and integrated approach.

The final results show that the original design of the program was followed mostly, the full utilization of resources was achieved and all of its objectives were covered. But there is a question that needs to be answered. Whether the completion of the PEP III region of Thessaly managed to increase its development step, improve the attractiveness and its position in the highly competitive European environment.

KEYWORDS: ROP (Regional Operational Program) of Thessaly, Regional Assessment Programs, Co-financed Projects

ΣΚΟΠΟΣ

Στόχος της παρούσας μεταπτυχιακής μελέτης, κατ' αρχάς έγκειται στο να αναλύσει την αξία της αξιολόγησης στην υλοποίηση κυρίως αναπτυξιακών προγραμμάτων, στη συνέχεια να παρουσιάσει τη διαχρονική εξέλιξη της αξιολόγησης στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα από την Ε.Ε. μέσω των Δ.Τ. και στη τέλος επιχειρεί να αξιολογήσει το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Θεσσαλίας κατά την περίοδο 2000-2006, μετά την ολοκλήρωση του.

Η σημασία της αξιολόγησης έχει αναγνωριστεί και αποτελεί συστατικό στοιχείο των προγραμμάτων - παρεμβάσεων που στοχεύουν στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Αποτελεί την αντικειμενική εξέταση των στόχων, των αποτελεσμάτων και των μέσων που χρησιμοποιούνται κατά την υλοποίηση ενός προγράμματος, με βασική επιδίωξη τη βελτίωση της ποιότητας του, την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του και τη διασφάλιση της βιωσιμότητά του.

Αν και αρχικά είχε υποτιμηθεί η σημασία της αξιολόγησης, κατά τα πρώτα στάδια υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων από την Ε.Ε. στην πορεία ο ρόλος της αναβαθμίστηκε και εξελίχθηκε στις μέρες μας σε αναπόσπαστο κομμάτι της διαχείρισης. Η αρχική διαδικασία απλής καταγραφής των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων, εξελίχθηκε σε ουσιαστικό έλεγχο τόσο του αρχικού σχεδιασμού (ex ante) και της υλοποίησης (on going), όσο και των τελικών αποτελεσμάτων (ex post).

Το Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας, αποτέλεσε ένα σημαντικό αναπτυξιακό εργαλείο για την περιφέρεια που χρηματοδοτήθηκε από τα Δ.Τ. κατά την περίοδο 2000-2006. Κάτω από ένα στρατηγικό σχεδιασμό και ένα σωστό διαχειριστικό έλεγχο, ένας μεγάλος αριθμός έργων και παρεμβάσεων υλοποιήθηκε, με την ολοκλήρωσή του τον Ιούνιο του 2009.

Στόχος της εργασίας είναι να προσδιοριστούν οι επιτυχίες και οι αστοχίες του προγράμματος, και ειδικότερα να απαντήσει στο ερώτημα σε πιο βαθμό το Γ ΠΕΠ, αποτέλεσε για τη Θεσσαλία σημαντικό αναπτυξιακό εργαλείο, συμβάλλοντας στην αύξηση του αναπτυξιακού της βηματισμού, στην αύξηση της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητά της, στο έντονα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	I
ΣΚΟΠΟΣ.....	III
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	3
1.1 ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.	3
1.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΜΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.	4
1.3 ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	5
1.4 ΕΙΔΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ	6
1.4.01 ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ – ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ	6
1.4.02 ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ, ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ (ΕΧ ΑΝΤΕ, MID TERM, EX POST) ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ.	7
1.5 ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	9
1.6 ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	12
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ.	13
2.2.01 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	13
2.2.02 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ 1 ^ο ΚΠΣ	13
2.2.03 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ 2 ^ο ΚΠΣ	14
2.2.04 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ 3 ^ο ΚΠΣ.....	15
2.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ Γ ΠΕΠΘ	19
3.1 Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000-2006.	19

3.2	ΑΡΧΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ Γ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	20
3.3	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	20
3.4	Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	23
3.4.01	ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ.....	24
3.5	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	24
3.5.01	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.....	24
3.5.02	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	26
3.5.03	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	26
3.6	ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	26
3.7	ΤΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	28
3.8	ΤΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΔΟΣΗΣ.....	28
3.9	Ο ΚΑΝΟΝΑΣ N+2.....	29
3.10	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	29
3.11	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	30
3.12	ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ Γ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	32
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠΘ.....		35
4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	35
4.2	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	35
4.2.01	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	36
4.2.02	ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	36
4.3	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	38
4.3.01	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	38
4.4	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑ ΆΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	40
4.5	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	41
	Αποτελέσματα του ΠΕΠ Θεσσαλίας ανά Άξονα Προτεραιότητας.....	43
4.6	ΆΞΟΝΑΣ 1: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	43
4.7	ΆΞΟΝΑΣ 2: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.....	52
4.8	ΆΞΟΝΑΣ 3: ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ.....	60

4.9	ΑΞΟΝΑΣ 4: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΟΒΑΡΟΥΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΣΕ ΚΟΜΒΟ ΔΙΚΤΥΩΝ	66
4.10	ΑΞΟΝΑΣ 5 : ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	71
4.11	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	76
4.12	Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΤΟΥ Γ΄ ΠΕΠ ΣΤΑ ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΕΕ.	78
4.13	ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙΣΑ ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΕ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	81
4.13.01	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	81
4.13.02	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ 82	82
4.13.03	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ	84
4.13.04	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....		88
5.1	ΤΟ ΠΕΠΘ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	89
5.2	ΟΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΕΠΘ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ. 91	91
5.3	ΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΟΦΕΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Γ΄ ΠΕΠΘ ..	94
5.4	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ Γ ΠΕΠΘ.....	95
5.4.01	Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	96
5.5	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ Γ ΚΠΣ.....	97
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....		99
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ		103
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		126

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ

ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

ΒΙ.ΠΕ: Βιομηχανική Περιοχή

Γ΄ ΠΕΠΘ : 3^ο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας

Δ.Α. : Διαχειριστική Αρχή

Δ.Δ. : Δημόσια Δαπάνη

Δ.Τ. : Διαρθρωτικό Ταμείο

Ε.Γ.Τ.Π.Ε. : Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο

Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Ε.Λ. : Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων

Ε.Κ : Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΕΚΤ : Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ε.Π. : Επιτροπή Παρακολούθησης

ΕΣΔΑ : Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση

ΕΣΠΑ : Ειδικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΤΑΚ : Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξης και Καινοτομίας

ΕΤΠΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Ι.Σ. : Ιδιωτική Συμμετοχή

ΚΑΠ : Κοινή Αγροτική Περιοχή

ΚΠΣ : Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Μ.Ο.Π.. : Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

Μ.Μ.Ε. : Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

ΟΠΑΑΧ : Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου

Π.Δ. : Προεδρικό Διάταγμα

ΣΠ : Συμπλήρωμα Προγραμματισμού

Σ.Κ. : Συνολικό Κόστος

ΠΣΣΑ: Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης

ΠΠΣΧΑΑ: Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία, αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο ασχολείται με τα οφέλη και την αξία της αξιολόγησης, στη λειτουργία και την ποιότητα των προγραμμάτων-παρεμβάσεων, καθώς και τη διαχρονική της εξέλιξη στα χρηματοδοτούμενα προγράμματα από τα ΔΤ. Το δεύτερο μέρος επιχειρεί να αξιολογήσει το 3^ο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Προγράμματα της Θεσσαλίας, κατά την ολοκλήρωσή του. Πιο αναλυτικά:

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται καθαρά μια θεωρητική προσέγγιση της αξιολόγησης. Αναλύονται οι κύριες επιδιώξεις της, ο σκοπός και τα οφέλη της που συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ενός προγράμματός, ενώ αναλύονται και τα βασικά κριτήρια για τη διενέργεια μιας σωστής αξιολόγησης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της αξιολόγησης και η εφαρμογή της στα ευρωπαϊκά προγράμματα, μέσω των Διαρθρωτικών ταμείων. Η ανάλυση ξεκινά από τα ΜΟΠ, που επιχειρείται και η πρώτη προσπάθεια αξιολόγησης, με μικρά όμως αποτελέσματα και καταλήγει στο 3^ο ΚΠΣ όπου πλέον αποτελεί θεσμοθετημένο διαχειριστικό εργαλείο, πλήρως ενσωματωμένο στις διαδικασίες υλοποίησης και χρηματοδότησης.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας, από τον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος, τους αρχικούς στόχους και επιδιώξεις, καθώς και της πορείας υλοποίησης του, μέχρι και την ολοκλήρωσή του. Παρουσιάζονται τα κρίσιμα στάδια κατά την υλοποίηση, οι αναθεωρήσεις του προγράμματος, η πορεία απορρόφησης και η ενδιάμεση αξιολόγηση του.

Στο τέταρτο μέρος ποσοτικοποιούνται και σχολιάζονται τα τελικά επιτεύγματα, κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠΘ. Αρχικά παρουσιάζονται τα οικονομικά αποτελέσματα, στο σύνολο του προγράμματος και στη συνέχεια η ανάλυση εξειδικεύεται σε επίπεδο Άξονα προτεραιότητας, όπου προσδιορίζεται αφενός η απορροφητικότητα και αφετέρου η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των δεικτών υλοποίησης. Στο τέλος επιχειρείται η κατανομή των πόρων του ΠΕΠ σε κύριους τομείς παρέμβασης. Σε κάθε επίπεδο η ανάλυση γίνεται σε σύγκριση με τον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος.

Τέλος προσδιορίζονται τα τελικά επιτεύγματα, οι επιτυχίες και οι αστοχίες του προγράμματος και επιχειρείται να δοθεί απάντηση στο ερώτημα σε πιο βαθμό το Γ ΠΕΠ, αποτέλεσε για τη Θεσσαλία σημαντικό αναπτυξιακό εργαλείο, συμβάλλοντας στην αύξηση της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητά της στο διεθνές περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.

1.1 ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.

Στη διεθνή βιβλιογραφία συναντάμε πολλούς ορισμούς για την αξιολόγηση, ωστόσο κανένας δεν είναι κοινά αποδεκτός. Ένας απλός και ταυτόχρονα πλήρης ορισμός σε κείμενα των Ηνωμένων Εθνών¹, αξιολόγηση είναι:

«μια διαδικασία που επιδιώκει να καθορίσει όσο το δυνατόν πιο συστηματικά και αντικειμενικά τη σχετικότητα, την αποδοτικότητα και την επίδραση μιας δραστηριότητας υπό το πρίσμα της επίτευξης των στόχων της».

Όσο αναφορά ορισμούς που δίνονται για την αξιολόγηση σε επίσημα κείμενα της Ε.Ε.²

«Η εξέταση του κατά πόσον τα νομικά, διοικητικά και οικονομικά μέσα που έθεσε σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα έχουν τη δυνατότητα να παράγουν τα αποτελέσματα που έπρεπε να παράγουν και να επιτευχθούν οι στόχοι που τους έχουν ανατεθεί»

«Η συστηματική εφαρμογή των διαδικασιών έρευνας για την εκτίμηση τη σύλληψη, το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη χρησιμότητα των δημόσιων προγραμμάτων»

«Μια ανεξάρτητη, αντικειμενική εξέταση των στόχων, των αποτελεσμάτων, των δραστηριοτήτων και των μέσων που χρησιμοποιούνται, με σκοπό την άντληση διδαγμάτων για πως μπορεί να είναι πιο ευρέως εφαρμόσιμη»

«Η διαδικασία της διαμόρφωσης κρίσης για την αξία ενός προγράμματος»

Οι αξιολογήσεις διαφέρουν από τον έλεγχο καθώς αυτός στοχεύει πρώτιστα στην επαλήθευση της νομιμότητας και της τακτικότητας της ροής των πόρων σε ένα πρόγραμμα. Η αξιολόγηση εξετάζει την εγκυρότητα της στρατηγικής που ακολουθήθηκε, το εάν οι στόχοι που τέθηκαν ήταν οι κατάλληλοι δεδομένου των προβλημάτων που στόχευαν να επιλύσουν, καθώς και τα οφέλη που προέκυψαν. Τόσο ο έλεγχος, όσο και η αξιολόγηση έχουν κοινό στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων, αλλά η αξιολόγηση προχωρά περαιτέρω, καθώς εξετάζει ζητήματα όπως η βιωσιμότητα, η σχετικότητα και οι μακροπρόθεσμες συνέπειες ενός προγράμματος.

Τέλος, η αξιολόγηση πρέπει να διακριθεί από την παρακολούθηση (monitoring). Η παρακολούθηση εξετάζει την παράδοση των εκροών του προγράμματος, δηλαδή, τα αγαθά και τις υπηρεσίες που παράγονται από το πρόγραμμα) προς τους προοριζόμενους δικαιούχους. Είναι μια συνεχής διαδικασία, που πραγματοποιείται

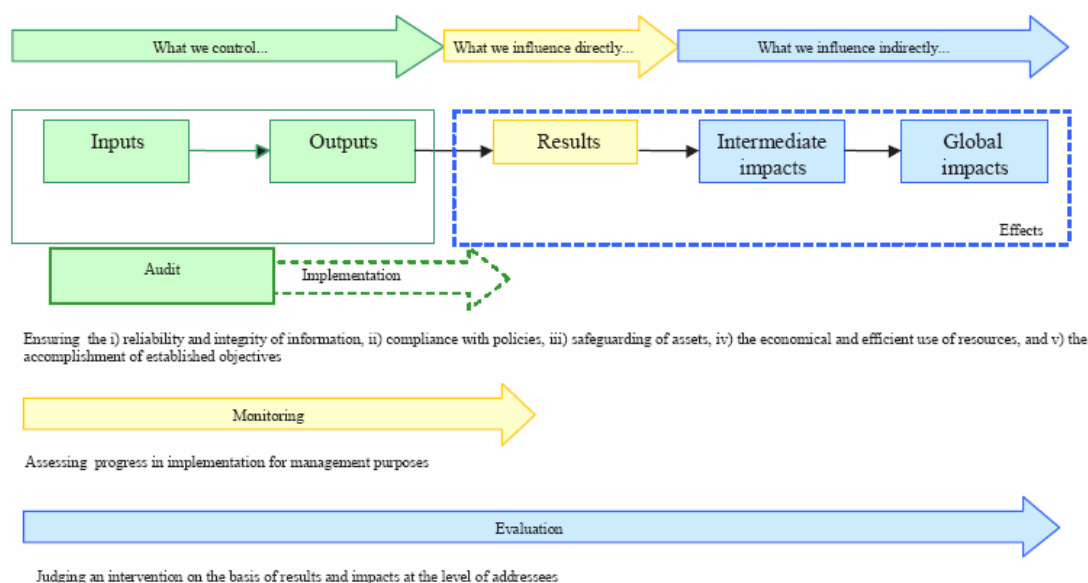
¹ UNEG, Norms for Evaluation in the UN System, σελ. 4

² EVALUATING EU EXPENDITURE PROGRAMMES: A GUIDE, Ex post and Intermediate Evaluation, σελ 9-10

κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του προγράμματος, με την πρόθεση της άμεσης διόρθωσης οποιαδήποτε απόκλισης από τους λειτουργικούς στόχους. Αντίθετα, η αξιολόγηση πραγματοποιείται σε ένα συγκεκριμένο σημείο του κύκλου ζωής ενός προγράμματος, και αποτελεί μια εις βάθος μελέτη ευρύτερου χαρακτήρα (βλέπε Σχήμα 1).

Η παρακολούθηση αποτελεί βασικό εργαλείο στην υλοποίηση του προγράμματος, και η επιτυχής αξιολόγηση εξαρτάται συχνά από την επιτυχή παρακολούθηση, καθώς η δεύτερη παράγει συχνά δεδομένα που χρησιμοποιούνται στην αξιολόγηση.

Σχήμα 1: Αξιολόγηση και παρακολούθηση

Πηγή: Evaluating EU activities

1.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΜΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.

Οι στόχοι της κάθε αξιολόγησης είναι αρκετά ευρείς για να αποτυπωθούν σε συγκεκριμένα σημεία, μπορούμε να διακρίνουμε πέντε σαφής –και μάλλον γενικά αποδεκτούς - λόγους που καθιστούν την αξιολόγηση χρήσιμη.

- **Σχεδιασμός / αποτελεσματικότητα του προγράμματος:** Η αξιολόγηση αιτιολογεί την άσκηση μιας πολιτικής ή την εφαρμογή ενός προγράμματος και ελέγχει αν υφίσταται η καταλληλότερη και αποτελεσματικότερη κινητοποίηση πόρων για την υλοποίηση της πολιτικής (ή του προγράμματος).
- **Διαφάνεια – άσκηση ελέγχου διαφάνειας:** μέσω της αξιολόγησης εξετάζεται αν το πρόγραμμα επιτυγχάνει ή δύναται να επιτύχει τους στόχους του και αν χρησιμοποιεί ορθά τους διαθέσιμους πόρους για το σκοπό αυτό (αυτό που συχνά στη δημόσια συζήτηση εμφανίζεται με τον όρο «χρηστή διαχείριση»).

- Βελτίωση διαχείρισης – υλοποίησης του προγράμματος: Η αξιολόγηση συμβάλλει στη βελτίωση της εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας του προγράμματος.
- Παραγωγή γνώσης (ή καλύτερα τεχνογνωσίας): Η διαδικασία της αξιολόγησης παρουσιάζει τις επιδράσεις διαφορετικού χαρακτήρα παρεμβάσεων και μέτρων, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν αυτά να καταστούν πιο αποτελεσματικά.
- Ενδυνάμωση των θεσμών: Η αξιολόγηση βελτιώνει και αναπτύσσει τις δυνατότητες των συμμετεχόντων στα προγράμματα και ενισχύει τους θεσμούς και τα δίκτυα. Η αξιολόγηση συχνά δημιουργεί στους εμπλεκόμενους σε αυτή μία «κουλτούρα συνεργασίας».

Ανάλογα με τον σκοπό στον οποίο στοχεύει κάθε φορά η αξιολόγηση, δηλαδή αν πρωταρχικός σκοπός είναι η βελτίωση της διαχείρισης ή ο έλεγχος της αποτελεσματικότητας, η διαδικασία της αξιολόγησης ενδιαφέρει περισσότερο ή λιγότερο διαφορετικές ομάδες εμπλεκόμενων και συνδέεται με διαφορετικά ερωτήματα. Τα βασικά ερωτήματα τα οποία αυτοί οι μέτοχοι θέτουν σχετίζονται με την σχέση κόστους- οφέλους που το πρόγραμμα συνεπάγεται, αλλά και με τη βελτιστοποίηση της χρήσης του δημοσίου χρήματος. Αντιστοίχως, αν ο βασικός σκοπός της αξιολόγησης είναι η διαφάνεια, τότε η άμεσα ενδιαφερόμενοι είναι όχι μόνο η διαμορφωτές της πολιτικής, αλλά και οι χρηματοδότες του προγράμματος και τα κοινοβούλια, και τούτο διότι ενδιαφέρονται για να ελέγξουν τον τρόπο με τον οποίο δαπανήθηκαν οι πόροι του προγράμματος που ενέκριναν ή ενίσχυσαν. Τα ερωτήματα που τίθενται στην περίπτωση αυτή είναι αν τα κονδύλια αξιοποιήθηκαν με βάση τις αρχές της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας και ποιες οι επιπτώσεις του προγράμματος, αν το πρόγραμμα πέτυχε τους απώτερους στόχους του κ.α.

1.3 ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση δεν είναι αυτοσκοπός. Αποτελεί επιμέρους συστατικό στοιχείο των προγραμμάτων-παρεμβάσεων που στοχεύουν στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Η αξιολόγηση είναι σημαντικό στοιχείο των προγραμμάτων, καθώς μπορεί να αναδείξει τη χρησιμότητα του προγράμματος, να εξασφαλίσει (όσο αυτό είναι εφικτό) την επιτυχία του αλλά και να κερδίσει την υποστήριξη των ενδιαφερομένων για το πρόγραμμα. Ειδικότερα επισημάνουμε τα εξής:

I. Η αξιολόγηση παίζει σημαντικό ρόλο σε καινοτόμες δράσεις. Η ανάληψη τέτοιων δράσεων εμπεριέχει έντονο το στοιχείο του κινδύνου, καθώς η επιτυχία τους δεν είναι δεδομένη. Η αξιολόγηση σε τέτοιες περιπτώσεις μειώνει το ενδεχόμενο της αποτυχίας, αναδεικνύοντας λάθη και υποδείχνοντας διορθωτικές κινήσεις, ενώ παράλληλα δημιουργεί το απαραίτητο γνωστικό υπόβαθρο για την ανάληψη παρομοίων δράσεων στο μέλλον και μειώνει τους μελλοντικούς κινδύνους.

II. Η αξιολόγηση συνεισφέρει στη βελτίωση των προγραμμάτων. Ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται το κάθε πρόγραμμα (βλέπε στη συνέχεια

αναλυτικότερα) η αξιολόγηση τροφοδοτεί με πληροφορίες τους σχεδιαστές και τους διαχειριστές των προγραμμάτων για αστοχίες, προβλήματα εφαρμογής και άλλα συναφή ζητήματα.

III. Η αξιολόγηση υποδεικνύει τα κατάλληλα μέσα για την επίτευξη των στόχων. Πολλές φορές οι στόχοι των κοινωνικοοικονομικών προγραμμάτων είναι εφικτό να επιτευχθούν με την εφαρμογή περισσότερων από ενός εργαλείων-μέτρων. Η αξιολόγηση εκτιμά τη συνάφεια μεταξύ στόχων και μέτρων, υποδεικνύοντας τις κατάλληλες παρεμβάσεις για την επίτευξη του στόχου μέσω της ορθότερης και αποτελεσματικότερης οδού.

IV. Η αξιολόγηση προσδιορίζει (και προβλέπει) τα αποτελέσματα και τις παρενέργειες από την εφαρμογή του προγράμματος. Είναι ιδιαιτέρως σημαντικό οι σχεδιαστές πολιτικής και οι φορείς λήψης των αποφάσεων να γνωρίζουν στα αρχικά στάδια κάθε προγράμματος ποια ενδέχεται να είναι τα αποτελέσματά του. Η γνώση αυτή τους δίνει τη δυνατότητα να απαντήσουν σε κρίσιμα ερωτήματα: αν μία παρέμβαση έχει υψηλό κόστος ευκαιρίας σε σχέση με μία άλλη, αν οι χρονικές συνθήκες είναι κατάλληλες, αν οι συμμετοχοί (stakeholders) του προγράμματος ενστερνίζονται τη λογική του κλπ. Αυτό, όμως, που έχει ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους υπεύθυνους του σχεδιασμού και της υλοποίησης των προγραμμάτων είναι αν τα προγράμματα αυτά μπορεί να έχουν ανεπιθύμητα αποτελέσματα και παρενέργειες και ποιοι οι τρόποι ώστε να αντιμετωπιστούν αυτά.

Επομένως η αξιολόγηση αποτελεί βασικό εργαλείο για την καλή λειτουργία ενός προγράμματος. Είναι αυτή που εξασφαλίζει τη συνέχεια, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητά του και διασφαλίζει τη βιωσιμότητά του. Επιπρόσθετα επικαιροποιεί τους στόχους πάνω στα δεδομένα και τις συνθήκες

1.4 ΕΙΔΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ

Το είδος των αξιολογήσεων, καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από δύο κριτήρια: τους προοριζόμενους χρήστες της και τους λόγους για τους οποίους διενεργείται. Με βάση το παραπάνω, οι αξιολογήσεις διακρίνονται σε:

1.4.01 ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ – ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

- Διαμορφωτικές αξιολογήσεις: οι διαμορφωτικές αξιολογήσεις εξετάζουν τρόπους βελτίωσης και ενίσχυσης της διαχείρισης και της εφαρμογής του προγράμματος και τείνουν να πραγματοποιούνται προς χρήση εκείνων που διαχειρίζονται το πρόγραμμα με στόχο τη βελτίωση της εργασίας τους.
- Αθροιστικές αξιολογήσεις: οι αθροιστικές αξιολογήσεις αφορούν στον καθορισμό της ουσιαστικής αποτελεσματικότητας ενός προγράμματος και τείνουν να διενεργούνται προς όφελος των εξωτερικών δρώντων, δηλαδή των ομάδων που δεν είναι άμεσα εμπλεκόμενες στη διαχείριση ενός προγράμματος. Επιπρόσθετα,

διενεργούνται και για λόγους υπευθυνότητας και παράλληλα συμβολής στη χρηστή κατανομή των πόρων.

Αν και η διάκριση μεταξύ των διαμορφωτικών και αθροιστικών αξιολογήσεων φαίνεται να είναι αρκετά ευδιάκριτη, δε συμβαίνει κάτι τέτοιο στην πράξη, καθώς η επιθυμία βελτίωσης των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτεί συνήθως έναν συνδυασμό και των δυο προσεγγίσεων.

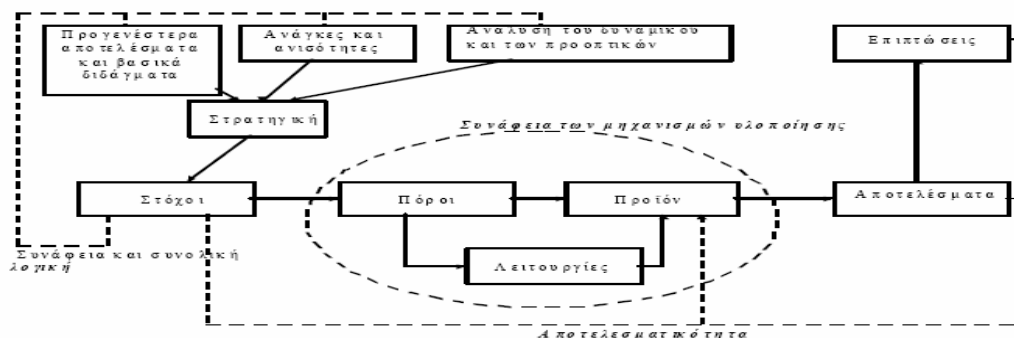
1.4.02 ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ, ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ (EX ANTE, MID TERM, EX POST) ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ.

Εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγηση

Η εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγηση πραγματοποιείται στην αρχή του κύκλου, προ της έγκρισης ενός προγράμματος. Αυτή η μορφή αξιολόγησης συμβάλλει στο να εξασφαλιστεί ότι το πρόγραμμα είναι όσο το δυνατόν σχετικό και συνεπές με τους κοινωνικοοικονομικούς στόχους που τίθενται. Τα συμπεράσματά της προορίζονται να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση εστιάζει πρωτίστως στην ανάλυση των δυνατών σημείων, των ελλείψεων και των προοπτικών του εν λόγω κράτους - μέλους, περιοχής ή τομέα (γνωστή και ως ανάλυση SWOT – αναλυτικότερη παρουσίαση ακολουθεί στις μεθόδους αξιολόγησης). Παρέχει στις αρμόδιες αρχές μια προγενέστερη κρίση σχετικά με το εάν τα αναπτυξιακά ζητήματα έχουν ορθώς εντοπιστεί, εάν η προτεινόμενη στρατηγική και οι στόχοι είναι σχετικοί, εάν υπάρχει ασυμβατότητα μεταξύ κοινοτικών πολιτικών και οδηγιών και εάν οι αναμενόμενες επιδράσεις είναι ρεαλιστικές. Θέτει, επίσης, τις απαραίτητες βάσεις για τον έλεγχο και για τις μελλοντικές αξιολογήσεις, εξασφαλίζοντας ότι υφίστανται ρητοί και, όπου είναι δυνατόν, ποσοτικοποιημένοι στόχοι. Συμβάλλει στη διευκρίνιση των κριτηρίων επιλογής των προγραμμάτων και στην εξασφάλιση ότι οι κοινοτικές προτεραιότητες γίνονται σεβαστές. Τέλος, βοηθά στο να διασφαλίσει η διαφάνεια των αποφάσεων μέσω της σαφούς επεξήγησης των επιλογών που γίνονται και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων τους.

Σχήμα 3: Η λογική της εκ των προτέρων αξιολόγησης

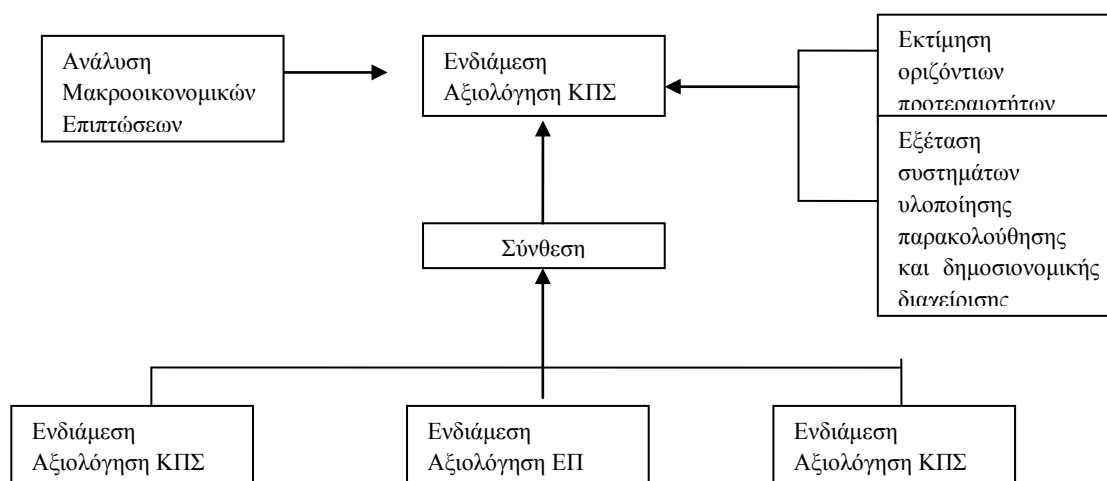
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μεθοδολογικά Έγγραφα Εργασίας, Έγγραφο αρ. 2.

Ενδιάμεση (mid term) αξιολόγηση

Η ενδιάμεση (mid term) αξιολόγηση εκτελείται κατά τη διάρκεια του δεύτερου σταδίου του κύκλου προγραμματισμού (βλέπε Σχήμα 4), κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των παρεμβάσεων. Ανάλογα με τα συμπεράσματα της, δύναται να γίνουν τροποποιήσεις κατά τη διάρκεια του κύκλου. Αυτό το είδος αξιολόγησης αναλύει κριτικά τα πρώτα αποτελέσματα των παρεμβάσεων. Αξιολογεί επίσης την οικονομική διαχείριση του προγράμματος και την ποιότητα του ελέγχου και της εφαρμογής του. Επιδεικνύει πώς και εάν οι αρχικές προθέσεις έχουν πραγματοποιηθεί και, όπου κρίνεται απαραίτητο, ελέγχει εάν οι αρχικοί στόχοι έχουν υποστεί de facto τροποποιήσεις. Σε σύγκριση με την ex ante αξιολόγηση, δίνει έμφαση στις αλλαγές του γενικού οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος και κρίνει εάν οι στόχοι παραμένουν είτε κατάλληλοι, είτε εφικτοί. Επίσης, εξετάζει εάν η εξέλιξη των κοινοτικών προτεραιοτήτων και των πολιτικών θέτει πρόβλημα συνοχής, και συμβάλλει στην προετοιμασία των τροποποιήσεων και του επαναπρογραμματισμού, ούτως ώστε να γίνουν κατά τρόπο διαφανή.

Η ενδιάμεση αξιολόγηση στηρίζεται σε μεγάλο ποσοστό στις πληροφορίες που προέρχονται από το σύστημα ελέγχου, αλλά και στην ex ante αξιολόγηση και στις πληροφορίες για το γενικότερο πλαίσιο – οικονομικό και κοινωνικό - που περιβάλλει το πρόγραμμα και την εξέλιξή του. Εν γένει, συνίσταται σε μεθόδους και πρακτικές οι οποίες εστιάζουν κυρίως στα μέχρι τότε αποτελέσματα του προγράμματος. Είναι, εντούτοις, δυνατό και ενδεδειγμένο να γίνεται αναφορά είτε στις εις βάθος, είτε στις θεματικές αξιολογήσεις προηγούμενων προγραμμάτων όταν υπάρχουν τέτοιες. Η ενδιάμεση αξιολόγηση έχει μια «διαμορφωτική» φύση, υπό την έννοια ότι παράγει άμεση ανατροφοδότηση στο πρόγραμμα, η οποία συμβάλλει στο να βελτιωθεί η εφαρμογή και η διαχείρισή του.

Σχήμα 4: Περιεχόμενο της ενδιάμεσης αξιολόγησης του ΚΠΣ

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μεθοδολογικά Έγγραφα Εργασίας, Έγγραφο αρ. 8

Εκ των υστέρων (ex post) αξιολόγηση

Η ex post αξιολόγηση ανακεφαλαιώνει και κρίνει ολόκληρο το πρόγραμμα, ιδιαίτερα τις επιδράσεις του. Στόχος της είναι η εκτίμηση της χρήσης των πόρων και η υποβολή έκθεσης σχετικά με την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των επεμβάσεων και με τον βαθμό στον οποίο τα αναμενόμενα αποτελέσματα επιτεύχθηκαν. Εστιάζει στους παράγοντες της επιτυχίας ή της αποτυχίας και στη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων και των επιδράσεων. Προσπαθεί να συναγάγει συμπεράσματα που μπορούν να γενικευτούν και να εφαρμοστούν και σε άλλα προγράμματα ή τομείς δράσης. Ιδανικά, τα αποτελέσματα της εκ των υστέρων αξιολόγησης πρέπει να είναι διαθέσιμα όταν προγραμματίζεται το επόμενο πρόγραμμα, δηλαδή ένα τουλάχιστον έτος πριν από το τέλος του προγράμματος που αξιολογείται. Εντούτοις, για την πλήρη εκτίμηση των παραγόμενων επιδράσεων, θα έπρεπε να εκτελείται δύο έως τρία έτη μετά από το τέλος της περιόδου προγραμματισμού. Για να επιλυθεί το παραπάνω, ζητείται συχνά λίγο πριν το τέλος του κύκλου προγραμματισμού μια προσωρινή αναθεώρηση, σε συνδυασμό με την ex ante αξιολόγηση του ακόλουθου κύκλου. Η ανάλυση των επιδράσεων (impact analysis) είναι σημαντικής κλίμακας άσκηση, εάν εκτελείται συστηματικά. Οι ex post αξιολογήσεις επομένως τείνουν να περιλάβουν έρευνες (surveys) και να πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια μεγάλων περιόδων που διαρκούν από δώδεκα έως δεκαοχτώ μήνες.

Εσωτερικές – Εξωτερικές αξιολογήσεις³

Μια βασική απόφαση είναι η επιλογή μεταξύ εσωτερικής ή εξωτερικής αξιολόγησης. Η εσωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται από τα μέλη του οργάνου που διευθύνει τη δραστηριότητα που αξιολογείται, ενώ η εξωτερική αξιολόγηση διεκπεραιώνεται από τρίτα πρόσωπα. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η μεγάλη πλειοψηφία των προγραμμάτων αξιολόγησης ανατίθεται σε εξωτερικούς αξιολογητές, ειδικά στην περίπτωση των ex post και των ενδιάμεσων αξιολογήσεων. Υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα στη διενέργεια αξιολογήσεων από εξωτερικούς αξιολογητές, τα οποία μπορούν να συνοψισθούν σύντομα σε δύο σημεία, πρώτον, στην ικανότητα τους να αρθρώσουν μια αντικειμενική άποψη σχετικά με τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και δεύτερον, στην πείρα τους. Κατ' επέκταση, ένας εξωτερικός αξιολογητής είναι ενδεχομένως η πρακτικότερη και οικονομικώς αποδοτικότερη λύση.

1.5 ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Οι αξιολογήσεις εξυπηρετούν πάντα ένα ευρύτερο σκοπό, που έχει να κάνει με τη συμβολή σε έναν τομέα της δημόσιας πολιτικής και των προγραμμάτων της. Οι πιο

---

³ “Evaluating EU Expenditure Programmes: a guide, Ex post and Intermediate Evaluation”, σελ. 24-26

συνήθης στόχοι της αξιολόγησης, ανεξάρτητα για το σκοπό και το φορέα για τον οποίο γίνεται είναι:

- Σχεδιασμός / απόδοσης εξασφαλίζοντας ότι υπάρχει δικαιολογία για μια πολιτική / πρόγραμμα και ότι οι πόροι χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά.
- Λογοδοσία αποδεικνύοντας πόσο ένα πρόγραμμα έχει επιτύχει τους στόχους και πόσο καλά έχει χρησιμοποιήσει τους πόρους της.
- Εφαρμογή τη βελτίωση της απόδοσης των προγραμμάτων και η αποτελεσματικότητα του τρόπου που παραδίδονται και διαχείριση.
- παραγωγή γνώσης αύξηση της κατανόησης του τι λειτουργεί υπό ποιες συνθήκες και πόσο διαφορετικά μέτρα και παρεμβάσεις μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική.
- Θεσμική ενίσχυση βελτίωση και ανάπτυξη της ικανότητας των συμμετέχοντες στο πρόγραμμα και τα δίκτυα και τους θεσμούς

1.6 ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ερωτήσεις αξιολόγησης που περιλαμβάνουν κριτήρια αξιολόγησης εμπίπτουν κατά κύριο λόγο σε μία από τις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες⁴:

♣ **Συνάφεια:** Το κριτήριο αυτό αναφέρεται στην καταλληλότητα από τους ρητούς στόχους του προγράμματος σε σχέση με τα διαφορετικά προβλήματα που υποτίθεται ότι σχεδιάστηκαν για να αντιμετωπίσουν.

♣ **Αποτελεσματικότητα:** Ο όρος αφορά την αποτελεσματικότητα κατά πόσο δηλαδή οι στόχοι που διατυπώθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος έχουν επιτευχθεί, ποιες είναι οι επιτυχίες και ποιες οι δυσκολίες που υπήρξαν, και πώς οι κατάλληλες λύσεις που έχουν επιλεγεί έχουν και ποια είναι η επίδραση των εξωγενών παραγόντων που προέρχονται από έξω από το πρόγραμμα. Η αποτελεσματικότητα συγκρίνει εκείνο που έγινε σε σχέση με εκείνο που είχε αρχικά προγραμματιστεί, δηλαδή συγκρίνει τις τελικές με τις αρχικά σχεδιασμένες εκροές αποτελέσματα ή επιπτώσεις.

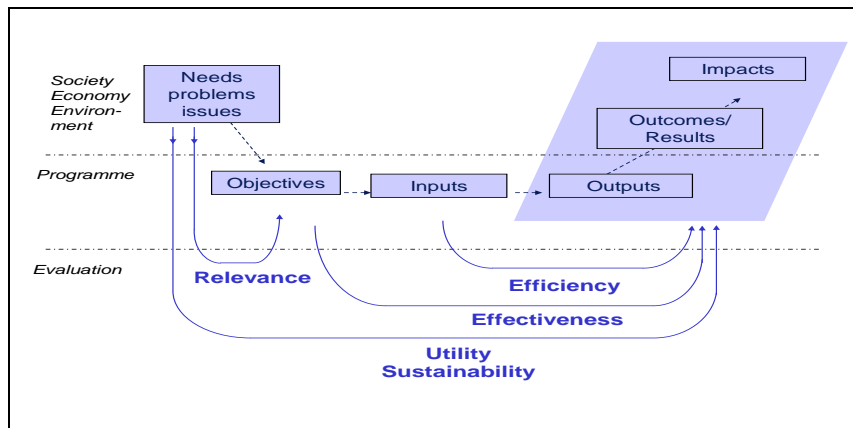
♣ **Αποδοτικότητα:** Ο όρος αποδοτικότητα αξιολογείται συγκρίνοντας τα επιτευχθέντα αποτελέσματα ή, κατά προτίμηση, τις επιπτώσεις που παράγονται, και τους πόρους που κινητοποιούνται. Με άλλα λόγια, είναι τα αποτελέσματα που λαμβάνονται ανάλογα με τις εισόδους; («Οικονομία» και «ελαχιστοποίηση του κόστους», είναι μερικές φορές με τον ίδιο τρόπο όπως και απόδοσης).

♣ **Χρησιμότητα:** Χρησιμότητα είναι ένα πολύ ιδιαίτερο κριτήριο αξιολόγησης, εφόσον δεν κάνει καμία αναφορά στους επίσημους στόχους του προγράμματος. Μπορεί να είναι συνετό να διατυπώσει μια ερώτηση της χρησιμότητας, όταν οι στόχοι του προγράμματος καθορίζονται λανθασμένα ή όταν υπάρχουν πολλές απρόβλεπτες επιπτώσεις.

⁴ Tavistock Institute in association with: GHK IRS, 'Evaluating Socio Economic Development', *The GUIDE*, 2003 Tavistock Institute in association with: GHK IRS, σελ 46

♣ Βιωσιμότητα: Εξετάζει κατά πόσο τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις και οι θεσμικές αλλαγές έχουν διάρκεια στο χρόνο και κατά πόσο οι επιπτώσεις θα συνεχίσουν να παράγουν αποτελέσματα.

Σχήμα 2: Περιγραφή των κριτηρίων αξιολόγησης

Πηγή: Evaluating Socio Economic Development', *The GUIDE*, 2003

Ο όρος της συνάφειας αναφέρεται κυρίως στην εκ των προτέρων και στην ενδιάμεση αξιολόγηση

Οι όροι αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα έχουν μεγαλύτερη χρησιμότητα στην ενδιάμεση και την εκ των υστέρων αξιολόγηση. Χρησιμοποιούνται κυρίως όταν επιδιώκεται στα πλαίσια της αξιολόγησης ή στα πλαίσια ενός ελέγχου να κριθούν κυρίως τα τελικά αποτελέσματα (και όχι τα συσχετιζόμενα αποτελέσματα ή οι επιδράσεις).

Δεδομένης της σημασίας για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση, είναι πιθανό να υπάρχει μια αρκετά μεγάλη σειρά ερωτημάτων που θα πρέπει να ομαδοποιούνται υπό τον τίτλο απόδοση-επίδοση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από την αρχή της υλοποίησης των Αναπτυξιακών Προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα Κοινοτικά διαρθρωτικά ταμεία τέθηκε το θέμα της αξιολόγησης κατά την υλοποίησή τους. Τόσο στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα όσο και στο 1^ο και 2^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης το αίτημα της αξιολόγησης τίθεται ως συστατικός όρος του προγραμματισμού και αφορά την αξιολόγηση των δράσεων σε μακρο- και σε μικρο-οικονομικό επίπεδο.

Το βασικά περιεχόμενα που αποδίδονται στην αξιολόγηση αφορούν εκτιμήσεις της συνάφειας, της συνοχής και της συνέργειας των στόχων και μέτρων των προγραμμάτων, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των μέτρων, της πορείας υλοποίησης και των επιπτώσεων και τέλος της ωφελιμότητας και ολοκλήρωσης του προγραμματισμού.

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε επίπεδο διοίκησης τόσο στην Ε.Ε. όσο και στα κράτη-μέλη, δεν έχει αναπτυχθεί μια κοινώς αποδεκτή μεθοδολογία για την αξιολόγηση Αναπτυξιακών προγραμμάτων.⁵

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Κοινότητας αποτελούν τα μέσα άσκησης της Κοινοτικής Πολιτικής. Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης ξεκίνησε και ο θεσμός των Κοινοτικών πλαισίων στήριξης. Τα Κ.Π.Σ. αποτελούν ένα ενδεικτικό αλλά δεσμευτικό προγραμματικό πλαίσιο για τον προσανατολισμό των Κοινοτικών παρεμβάσεων και άσκησης της Περιφερειακής Πολιτικής προσδιορίζοντας άξονες αναπτυξιακών προτεραιοτήτων. Τα Κ.Π.Σ. αποτελούν ταυτόχρονα ένα εταιρικό συμβόλαιο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των ενδιαφερομένων χωρών-μελών για την από κοινού αντιμετώπιση των συμφωνημένων στόχων.

Σύμφωνα με τους κανονισμούς λειτουργίας των Διαρθρωτικών ταμείων οι παρεμβάσεις θα πρέπει να υφίστανται συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση. Τις λειτουργίες αυτές επιτελούν οι Ειδικές Επιτροπές Παρακολούθησης και οι Εξωτερικοί αξιολογητές. Οι λόγοι για κάτι τέτοιο συνδέονται με την απαραίτητη διαφάνεια και οικονομική αποδοτικότητα καθώς και με τη συνακόλουθη πολιτική νομιμοποίηση των χρηματοδοτικών μεταβιβάσεων που συνεπάγονται οι παρεμβάσεις των Δ.Τ.

Όπως παρουσιάζεται στον Οδηγό για τη Μεταρρύθμιση των Κοινοτικών Διαρθρωτικών Ταμείων του 1988 τα ζήτητα της αξιολόγησης περιλαμβάνει τρία επίπεδα:

1. Το μακρο-οικονομικό επίπεδο που μετρά την εξέλιξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας.

⁵ Αξιολόγηση Αναπτυξιακών προγραμμάτων μεθοδολογία και αξιακό πλαίσιο, Τόπος 7/94, σελ 6

2. Το επίπεδο των ΚΠΣ
3. Το μικροοικονομικό επίπεδο που συνδέεται με τις λειτουργικές παρεμβάσεις (προγράμματα, έργα, κλπ).

2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ.

2.2.01 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) πραγματοποιείται η πρώτη προσπάθεια στην αξιολόγηση των διαρθρωτικών πολιτικών με μικρά όμως αποτελέσματα.

Στο μεθοδολογικό επίπεδο ήταν καθοριστική η έλλειψη μιας επεξεργασμένης και γενικά αποδεκτής μεθοδολογίας για την αξιολόγηση του προγράμματος. Στο πρακτικό επίπεδο βάρυνε η έλλειψη συστηματικής συλλογής στοιχείων, τόσο φυσικού αντικειμένου όσο και αποτελεσμάτων, συχνά λόγω αδυναμίας των διοικητικών μηχανισμών⁶.

Αν και η αξιολόγηση δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, ωστόσο αποτέλεσε αφορμή στην ανάπτυξη της προβληματικής και στο διάλογο για την αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων, που δεν είναι πλέον αντικείμενο ενός τυπικού ελέγχου, αλλά αναζήτηση των κατάλληλων στόχων και αποτελεσμάτων.

Με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έγινε μια συνολική ex post αξιολόγηση των ΜΟΠ που αναφέροντα τα αποτελέσματα των προγραμμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάλυση λειτουργίας του μηχανισμού υλοποίησης των προγραμμάτων.

2.2.02 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ 1^ο ΚΠΣ

Στο ΚΠΣ 1989-93 η αξιολόγηση εισάγεται ως βασικό στοιχείο στην επεξεργασία και υλοποίηση των διαρθρωτικών πολιτικών.

Η έμφαση δίνεται στην αξιολόγηση των επιπτώσεων⁷ σε μακρο-οικονομικό επίπεδο, πριν και μετά την υλοποίηση των ενεργειών. Παρά το γεγονός ότι η αξιολόγηση αποτελεί υποχρέωση, ο μη καθορισμός μεθόδου, αρμοδιοτήτων και συνεπειών έχει σαν αποτέλεσμα να είναι ασήμαντη η προσπάθεια αξιολόγησης σε επίπεδο κρατών-μελών κατά την υποβολή των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης. Επίσης οι πρωτοβουλίες αξιολόγησης από την Ε.Ε. είναι σε μεγάλο βαθμό ετεροχρονισμένες σε σχέση με τη διαδικασία έγκρισης των προς χρηματοδότηση ενεργειών.

Το ζήτημα της αξιολόγησης τίθεται ως ex ante και ex post αξιολόγηση ως εξής:

⁶ Η αξιολόγηση των Κοινοτικών Διαρθρωτικών Πολιτικών, Α. Μπουγάς, , Τόπος 7/94, Σελ 107

⁷ Άρθρο 26 του Κανονισμού (ΕΟΚ) No. 2052/88

- Εκ των προτέρων πρόκειται για μια εκ των προτέρων εκτίμηση την οποία αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη με σκοπό:
  - την εκτίμηση της συμφωνίας των παρεμβάσεων με το ΚΠΣ
  - την εκτίμηση του κατά πόσο υπάρχουν κατάλληλες δομές εκτέλεσης και διαχείρισης
  - την εκτίμηση της συνάρθρωσης των διαρθρωτικών παρεμβάσεων με άλλες κοινοτικές πολιτικές, του συνδυασμού των επιδοτήσεων και δανείων, καθώς και την οικονομική τους σκοπιμότητα και βιωσιμότητα.
- Εκ των υστέρων η οποία αφορά:
  - κάθε παρέμβαση
  - το ΚΠΣ

και θα πραγματοποιείται βάσει μιας συνεχούς παρακολούθησης των ενεργειών και συγκέντρωσης των στατιστικών στοιχείων που αφορούν τους δείκτες, οι οποίες έχουν καθοριστεί.

2.2.03 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ 2^ο ΚΠΣ

Στο ΚΠΣ 1994-99 οι αναθεωρημένοι κανονισμοί που διέπουν τη λειτουργία των διαρθρωτικών ταμείων, ενισχύουν ιδιαίτερα τις διαδικασίες αξιολόγησης.

Διατυπώνεται για πρώτη φορά στο θεσμικό πλαίσιο μια συνολική προσέγγιση που στηρίζεται στις εμπειρίες τόσο των κοινοτικών οργάνων, όσο και των κρατών-μελών. Έτσι συστηματοποιείται μια μέθοδος αξιολόγησης που προσδιορίζεται η αποστολή της, οι αρχές που τη διέπουν, οι βασικές συνιστώσες, το επίπεδο και η περιοδικότητα εφαρμογής της. Οι βασικές συνιστώσες είναι: η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα, η επίπτωση και η εξωτερική και εσωτερική συνοχή. Ενώ όσο αναφορά την περιοδικότητα εισάγεται και η διαδικασία της ενδιάμεσης αξιολόγησης.

Ως βασική αποστολή της αξιολόγησης προσδιορίζεται η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών παρεμβάσεων σε σχέση με τους επιλεγέντες στόχους, όπως εξειδικεύονται στους κανονισμούς καθώς και η ανάλυση των επιπτώσεων πάνω στα ειδικά διαρθρωτικά προβλήματα των περιφερειών της Κοινότητας.⁸

Στη συνέχεια οι νέοι κανονισμοί των Δ.Τ. της Κοινότητας 1994-1999 προβλέπουν μια αναθεωρημένη ρύθμιση η οποία υπογραμμίζει τη διάκριση μεταξύ των τριών σταδίων εξέτασης και εφαρμογής.

Σχετικά με τους κανονισμούς αναφέρονται τα εξής:

- Εκτίμηση. Η ανάγκη εκτίμησης (εκ των προτέρων) και αξιολόγησης (εκ των υστέρων) διέπονται από τη λογική της σχέσης κόστους/αποτελεσματικότητας.

---

⁸ Άρθρο 6 του Κανονισμού (ΕΟΚ) Νο. 2081/93

Η ενίσχυση παρέχεται όταν η εκτίμηση αποδείξει τα κοινωνικο-οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν μεσοπρόθεσμα, λαμβάνοντας υπόψη τους συγκεντρωθέντες πόρους. Ο ίδιος ο κανονισμός προβλέπει ότι τα κράτη πρέπει να εντάσσουν στα αναπτυξιακά τους σχέδια ειδικούς στόχους ποσοτικά προσδιορισμένους στις προτεινόμενες ενέργειες.

- Παρακολούθηση. Ενισχύεται ο ρόλος των Επιτροπών Παρακολούθησης, όπου προσαρμόζουν την χρηματοδοτική συνδρομή ανάλογα με την επιτυχία του προγράμματος και την επίτευξη των τεθέντων στόχων.
- Αξιολόγηση. Η εκ των υστέρων αξιολόγηση θα διευκολυνθεί κατά πολύ από την εκ των προτέρων εκτίμηση, καθώς θα αναφέρεται στον έλεγχο της ορθής υλοποίησης των στόχων και κρίνει την ενδεχόμενη απόκλιση από αυτούς.

Η αξιολόγηση θα πραγματοποιείται σε μακρο-οικονομικό, γεωγραφικό και τομεακό, μικροοικονομικό επίπεδο.

Οι τρεις βασικές κατηγορίες παραμέτρων που εμπλέκονται στη διαδικασία της αξιολόγησης είναι τα στοιχεία, οι δείκτες και τα μοντέλα.

2.2.04 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ 3^ο ΚΠΣ

Στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ 2000-2006 η διαδικασία της αξιολόγησης έχει ενσωματωθεί πλήρως στις διαδικασίες υλοποίησης και χρηματοδότησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Χρησιμοποιώντας την εμπειρία των προηγούμενων ΚΠΣ και εξελίσσοντας προηγούμενες πρακτικές, η αξιολόγηση πλέον λαμβάνει μια πλήρη μορφή, όπου αναλύονται με πιο σαφή τρόπο οι διαδικασίες που θα ακολουθηθούν σε κάθε βήμα υλοποίησης των προγραμμάτων, τα διαφορετικά επίπεδα στα οποία θα γίνεται η αξιολόγηση, ενώ διακρίνεται σαφώς και ο ρόλος τόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Κρατών-μελών όσο και των διοικητικών οργάνων υλοποίησης των προγραμμάτων.

Πιο συγκεκριμένα μέσω του κανονισμού (Εκ) αρ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουνίου 1999, αναφέρονται οι αρμοδιότητες των διαχειριστικών αρχών που είναι υπεύθυνες για την παρακολούθηση και σωστή υλοποίηση των προγραμμάτων, αλλά και για τη συλλογή αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων και δεικτών υλοποίησης.

Ταυτόχρονα επιβάλλεται και η σύσταση Επιτροπών Παρακολούθησης για κάθε πρόγραμμα που θα βεβαιώνει για την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα υλοποίησης του προγράμματος.

Άλλη μια εξέλιξη είναι ο ορισμός και η τήρηση δεικτών παρακολούθησης⁹ σε κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα. Οι δείκτες ορίζονται σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ποσοτικοποιούν ουσιαστικά τους ειδικούς στόχους του κάθε προγράμματος και την πρόοδο εφαρμογής του προγράμματος.

---

⁹ (Εκ) αρ. 1260/1999, Άρθρο 36

Όσο για την αξιολόγηση των παρεμβάσεων, αναφορά στον κανονισμό 1260/1999 γίνεται στο Κεφάλαιο 3, Άρθρα 40 έως 43. Αναλυτικότερα για τα τρία στάδια της αξιολόγησης αναφέρεται:

Για την εκ των προτέρων αξιολόγηση (άρθρο 41)

- Το κράτος μέλος έχει την αρχική ευθύνη για την εκ των προτέρων αξιολόγηση
- Στόχος της εκ των προτέρων αξιολόγησης πρέπει να είναι και η καθορίζεται, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στον αντίκτυπο στο περιβάλλον, στην αγορά εργασίας και στην ισότητα μεταξύ των φύλων.
- Η εκ των προτέρων αξιολόγηση ενσωματώνεται στα σχέδια.

Η ενδιάμεση αξιολόγηση (άρθρο 42)

- Το κράτος μέλος είναι αρμόδιο για την ενδιάμεση αξιολόγηση σε συνεργασία με την Επιτροπή. Η Επιτροπή αξιολογεί τη σχετικότητα της αξιολόγησης.
- Καθορίζεται ο στόχος της ενδιάμεσης αξιολόγησης.
- Η ενδιάμεση αξιολόγηση οργανώνεται από τη διαχειριστική αρχή του σχετικού προγράμματος και πραγματοποιείται από έναν ανεξάρτητο εκτιμητή. Πρέπει δε να ολοκληρωθεί μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2003.
- Για να διευκολύνει τις διάφορες αξιολογήσεις, η διαχειριστική αρχή πρέπει να διαθέτει σύστημα συλλογής των δεδομένων που απαιτούνται για την ενδιάμεση αξιολόγηση και τις εκ των υστέρων αξιολογήσεις, και πρέπει να παρέχει τις πληροφορίες που απαιτούνται για την εκ των υστέρων αξιολόγηση.
- Η Επιτροπή Παρακολούθησης εξετάζει τα συμπεράσματα της ενδιάμεσης αξιολόγησης και μπορεί να προτείνει αλλαγές στο πρόγραμμα με βάση αυτά.
- Μια αναπροσαρμογή της ενδιάμεσης αξιολόγησης πραγματοποιείται μέχρι το τέλος του 2005.

Η εκ των υστέρων αξιολόγηση (άρθρο 43)

- Η Επιτροπή έχει την κύρια ευθύνη για την εκ των υστέρων αξιολόγηση σε συνεργασία με το κράτος μέλος
- Καθορίζεται ο στόχος της εκ των υστέρων αξιολόγησης
- Η εκ των υστέρων αξιολόγηση πραγματοποιείται από ανεξάρτητο αξιολογητή εντός τριών ετών από το τέλος της περιόδου προγραμματισμού
- Οι αρμόδιες αρχές του κάθε κράτους μέλους και η Επιτροπή είναι υπεύθυνες στο να συγκεντρώνουν τα απαραίτητα στοιχεία ώστε η αξιολόγηση να μπορεί να διεξαχθεί με αποτελεσματικότητα.

Εκτός από την αξιολόγηση επιβάλλονται και ενδιάμεσα στάδια αξιολόγησης-ενημέρωσης-προόδου των προγραμμάτων μέσω των ετήσιων εκθέσεων προόδου, του Συμπληρώματος προγραμματισμού. Σημαντικό κίνητρο για την σωστή υλοποίηση παρακολούθηση και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος που συνδέεται άμεσα με τους δείκτες παρακολούθησης, αποτελεί η πρόσθετη χρηματοδότηση μέσω της κατανομής του αποθεματικού επίδοσης. Εργαλείο που ενισχύει την τήρηση του συστήματος παρακολούθησης και ειδικότερα των δεικτών παρακολούθησης από τις διαχειριστικές αρχές.

2.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ζήτημα της αξιολόγησης στα πλαίσια της Ε.Ε. και ειδικότερα των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων εξελίχθηκε κατά την διάρκεια των χρόνων. Από την αρχή των προγραμμάτων δεν αποτελούσε προτεραιότητα της Ε.Ε. για την επιβολή συγκεκριμένων κανόνων για την αξιολόγηση των προγραμμάτων. Η πράξη, τα παραδείγματα και τα αποτελέσματα εφαρμογής και υλοποίησης των προγραμμάτων σε κάθε κράτος-μέλος ήταν εκείνα που δημιούργησαν, εξέλιξαν και τελικά επέβαλαν την ανάγκη αξιολόγηση τους.

Παρόλη την εξέλιξη, παρατηρούμε πως ενώ δίνονται κάποια εργαλεία και κάποιες κατευθύνσεις για την αξιολόγηση των προγραμμάτων, δεν υπάρχει θεσμοθετημένη μέθοδος και δεσμευτικός τρόπος για το κάθε κράτος μέλος, παρά μόνο βασικές αρχές και θεωρητικές προσεγγίσεις. Έτσι το σύστημα τήρησης των δεικτών παρακολούθησης της προόδου και της διαχείρισης, αποτελεί ευθύνη του κράτους-μέλους που απλά η Ευρωπαϊκή επιτροπή εγκρίνει ή \ απορρίπτει. Το βάρος της ευθύνης της εκ των προτέρων και ενδιάμεσης αξιολόγησης έχει μετατοπιστεί στα κράτη μέλη, και ειδικά στους φορείς διαχείρισης των Προγραμμάτων, ενώ η ευθύνη της εκ των υστέρων αξιολόγησης παραμένει ευθύνη της Επιτροπής.

Οι νέοι κανονισμοί των διαρθρωτικών Ταμείων διαμορφώνουν ένα νέο πλαίσιο εταιρικής σχέσης μεταξύ Ελλάδας και Επιτροπής, τα σημαντικότερα σημεία του οποίου είναι η αποστασιοποίηση της ΕΕ (σε αντίθεση με ό τι συνέβη στο Α' και Β' ΚΠΣ) από τις διαδικασίες προγραμματισμού και επιλογής έργων, η ενίσχυση του ελεγκτικού της ρόλου και η δυνατότητα επιβολής αυστηρών ποινών, η μεταφορά της ευθύνης στο κράτος μέλος και η υποχρέωση του να τηρεί συγκεκριμένες διακριτές διαχειριστικές και ελεγκτικές διαδικασίες με θεσμοθετημένες ευθύνες των αρμοδίων αρχών, και τέλος, τον υπαρκτό κίνδυνο οριστικής απώλειας πόρων (με την εφαρμογή του κανόνα n+2) σε περίπτωση καθυστερήσεων στη χρήση των κονδυλίων που έχουν εγκριθεί (όπως προκύπτει και από τις παραγράφους 22 & 23 του κανονισμού 1260/99). Η αποκεντρωμένη διαχείριση γίνεται πιο επιτακτική, οι έλεγχοι πιο

αυστηροί και εισάγεται νέο πλαίσιο για τη διαχείριση, εφαρμογή και έλεγχο του ΚΠΣ (Ν.2860/2000)¹⁰.

Όσο αφορά την εξέλιξη της αξιολόγησης μπορούμε να αναφέρουμε πως¹¹:

- ενώ αρχικά γινόταν μία αξιολόγηση στο τέλος του προγράμματος, σήμερα η αξιολόγηση είναι πλήρως ενσωματωμένη στα προγράμματα από την αρχή
- ενώ αρχικά θεωρούνταν μια επιβεβλημένη εργασία, σήμερα η αξιολόγηση τονίζεται ως ανάγκη από τους ίδιους τους φορείς χάραξης πολιτικής και τους φορείς διαχείρισης και υλοποίησης
- ενώ αρχικά τα αποτελέσματα της αξιολόγησης χρησιμοποιούνταν κυρίως για να κριθεί ένα πρόγραμμα και ένα σύστημα υλοποίησης, σήμερα η αξιολόγηση είναι εργαλείο που ανατροφοδοτεί το σύστημα και προσφέρει ουσιαστικά στην υλοποίηση
- ενώ αρχικά η αξιολόγηση αφορούσε κυρίως τις διοικήσεις των φορέων, σήμερα θεωρείται ότι συμβάλλει στην διαχείριση της γνώσης και την μεταφορά της προς όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.
- όσον αφορά την χρήση της (πλέον γίνεται χρήση σε όλα τα στάδια και από όλους τους εμπλεκόμενους στο πρόγραμμα)
- όσον αφορά την θεώρηση της (πλέον δεν θεωρείται ένα εργαλείο ελέγχου αλλά ένα εργαλείο βελτίωσης του σχεδιασμού και της υλοποίησης καθώς και μέτρησης της απόδοσης)

Στα πλαίσια του Γ ΚΠΣ η έννοια της αξιολόγησης δε συναντάτε μόνο στα τρία στάδια της υλοποίησης του προγράμματος, αλλά καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του, διασφαλίζοντας την ομαλότερη λειτουργία και διαφάνεια σε όλα τα στάδια της εφαρμογής του. Έτσι η διαδικασία της αξιολόγησης συναντάται κατά την διαδικασία ένταξης μιας πράξης προς χρηματοδότηση στο μέτρο του προγράμματος, όπου κρίνεται και βαθμολογείται κάθε φορά ο βαθμός με τον οποίο η προς ένταξη πράξη ανταποκρίνεται στους στόχους του κάθε μέτρου και κατ' επέκταση στους στόχους του προγράμματος. Ταυτόχρονα αξιολογείται και η αποδοτικότητα του προς ένταξη μέτρου σε σχέση με το κόστος και τους δείκτες που ικανοποιεί καθώς και η ωριμότητα των υποστηρικτικών μελετών που προσδιορίζει και τον χρόνο υλοποίησης και χρηματοδότησης του. Κριτήριο αποτελεί και η ικανοποίηση γενικότερων συνθηκών όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η ισότητα των δύο φύλων, και άλλων Ευρωπαϊκών συνθηκών και προτεραιοτήτων.

¹⁰ Ι. Ψυχάρης, Αειχώρος. Τεύχος 1, Μάιος 2004, σελ 66, Περιφερειακή πολιτική και περιφερειακά προγράμματα των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης της Ελλάδας: Αποτίμηση και προοπτικές

¹¹ Tavistock Institute in association with: GHK IRS, 'Evaluating Socio Economic Development', *The GUIDE*, 2003 Tavistock Institute in association with: GHK IRS

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ Γ ΠΕΠΘ

3.1 Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000-2006

Η Θεσσαλία αποτελούσε μια μικρή, για τα μέσα ευρωπαϊκά δεδομένα, περιφέρεια, λόγω της αναπτυξιακής της υστέρησης κατά την Προγραμματική Περίοδο 2000-2006 και ανήκε στις Περιφέρειές του Στόχου 1. Στην εκ των προτέρων αξιολόγηση του προγράμματος με στοιχεία του 1999 είχε γίνει κάποιες διαπιστώσεις σε βασικούς τομείς για την Περιφέρεια.

Στον παραγωγικό τομέα, η Θεσσαλία χαρακτηριζόταν από¹²:

- πολύ υψηλή παρουσία του πρωτογενή τομέα, λόγω συγκριτικών πλεονεκτημάτων (μεγαλύτερη πεδιάδα της χώρας, υδατικό δυναμικό) αλλά ταυτόχρονα και με καθυστερημένη οικονομική βάση.
- συγκρατημένη αλλά υπαρκτή βιομηχανική βάση, με αισιόδοξη προοπτική, λόγω αύξησης των ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά με κίνδυνο να πληγούν από τον διεθνή ανταγωνισμό.
- περιορισμένη ανάπτυξη του τουρισμού λόγω ανεπαρκειών της τουριστικής υποδομής και της ποιότητας των υπηρεσιών, και προσανατολισμένη στο πρότυπο του μαζικού παραθαλάσσιου τουρισμού.
- συνολική αυξητική τάση του τριτογενούς, ο υποτομέας “υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις” δεν ήταν επαρκώς αναπτυγμένος.

Η Περιφέρεια παρήγαγε το 6,6% του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας. Στον πρωτογενή τομέα παραγόταν το 35,5%, στον δευτερογενή το 22,4% και στον τριτογενή τομέα το 43,1% του περιφερειακού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

Όσο αφορά την απασχόληση η Θεσσαλία χαρακτηριζόταν από:

- έντονη παρουσία του πρωτογενούς τομέα, αλλά με τάση υποχώρησης λόγω της εξόδου απασχολούμενων από τη γεωργία,
- συνεχώς αυξητική τάση του τριτογενούς τομέα ο οποίος καταλάμβανε την πρώτη θέση στην αγορά εργασίας
- χαμηλή συμβολή στον τομέα της μεταποίησης με χαμηλή τάση για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Το ποσοστό ανεργίας στη Θεσσαλία ήταν κατά πολύ χαμηλότερο του μέσου ευρωπαϊκού¹³. Σε επιμέρους μορφές ανεργίας όμως η κατάσταση εμφανίζεται ακόμα δυσμενέστερη, στην περίπτωση των γυναικών και των νέων, ενώ πολύ υψηλή ήταν και οι δείκτες μακροχρόνιας ανεργίας¹⁴.

¹² Αρχικό επιχειρησιακό σχέδιο Γ ΠΕΠΘ

¹³ Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ΕΠΑ) 1998.

¹⁴ Εκ των προτέρων Αξιολόγηση του προγράμματος

Όσο αφορά το περιβάλλον η Θεσσαλία χαρακτηριζόταν από ικανοποιητικούς περιβαλλοντικούς πόρους, με το βασικότερο πρόβλημα να αποτελεί το έλλειμμα του υδατικού ισοζυγίου και την εκτεταμένη και μαζική διασπορά κτισμάτων στην ύπαιθρο.

Όσο αφορά τις υποδομές:

- Στις μεταφορές υστερούσε σημαντικά στις διαπεριφερειακές συνδέσεις με τις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου.
- Στην εκπαίδευση υπήρχε έλλειψη κτιριακών αναγκών κυρίως στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευσης.

3.2 ΑΡΧΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ Γ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας αποτέλεσε ένα από τα 24 Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) εγκρίθηκε με την αριθμ. Ε (2001)809/9-4-2001 απόφαση της Επιτροπής,

Το αρχικό κόστος του προγράμματος ανερχόταν σε 929 εκ. €, εκ των οποίων το 75% καταβάλλονταν από τα **τρία Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΓΤΠΕ-Π)** ενώ το υπόλοιπο 25% από το ελληνικό δημόσιο. Στην παραπάνω δημόσια δαπάνη πρέπει να προστεθεί και ιδιωτική συμμετοχή που αναμενόταν να προσεγγίσει τα 177,5 εκ. €. Σε κάθε περίπτωση, το Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας αντιστοιχούσε στο 8,5% του συνολικού ΠΥ του Γ ΚΠΣ του Άξονα 7 (περιφερειακό σκέλος).

Αναλυτικότερα ο αρχικός π/υ αναλύεται ως εξής:

Συνολικό Κόστος (Σ.Κ.)	Δημόσια Δαπάνη (Δ.Δ.)	Κοινοτική Συμμετοχή (Κ.Σ.)	Εθνική Συμμετοχή (Ε.Σ.)	Ιδιωτική Συμμετοχή (Ι.Σ.)
1=(2+5)	2=(3+4)	3	4	5
928.839.893 €	751.179.893 €	563.384.920 €	187.794.973 €	177.660.000 €

Πίνακας 1 Αρχικός π/υ του Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας

Η ιδιωτική συμμετοχή βάσει του αρχικού ΠΥ του ΠΕΠ Θεσσαλίας ήταν άνω του 19,1% (και άρα άνω του 10%). Το ποσοστό αυτό αποτέλεσε το μεγαλύτερο μεταξύ όλων των ΠΕΠ του Γ' ΚΠΣ¹⁵, δεδομένου ότι ο μέσος όρος του άξονα 7 του ΚΠΣ ανερχόταν σε 14,1% (Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας 2000-2006).

3.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το πρόγραμμα είχε ως στόχο την επίτευξη της ανάπτυξης με την προώθηση και διατήρηση μιας ανταγωνιστικής οικονομίας. Επωφελούμενο από την κεντρική γεωγραφική θέση της Περιφέρειας και την γειτνίαση της με τους βόρειους γείτονες

¹⁵ Δ. Οικονόμου, ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2003, Οριστική Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας

της Ελλάδας, το πρόγραμμα στόχευε στην δημιουργία δικτύων, στη βελτίωση των διαπεριφερειακών και περιφερειακών συνδέσεων, στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου, την αστική ανάπτυξη καθώς και τις καινοτομίες συμπεριλαμβανομένου και της κοινωνίας της πληροφορίας. Στην εξειδίκευση του το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας, στόχευε στην δημιουργία ενός ισχυρού Αστικό – Βιομηχανικού και κυρίως Διοικητικού Διαχειριστικού και Τεχνολογικού Κέντρου που θα στηρίζει και υποστηρίζει αλλά και θα επωφεληθεί από την ανάπτυξη του Βόρειου Ελληνικού Τόξου, που αποτελούν οι Περιφέρειες της Δ. Μακεδονίας, Κ. Μακεδονίας και Α. Μακεδονίας και Θράκης.

Τους στόχους του ΠΕΠ Θεσσαλίας θα τους επιτύχανε με τους 6 Άξονες προτεραιότητας (35 Μέτρα).

Οι κεντρικοί στόχοι του προγράμματος για την περίοδο 2000-2006 ήταν:

1. Η αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της κεντροβαρικής γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας και η ανάδειξη της σε «κόμβο δικτύων».
2. Η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός των παραγωγικών τομέων με έμφαση στην ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα.
3. Η προώθηση της ενδογενούς και αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

Οι στόχοι / πολιτικές κατά τομέα παραγωγής ήταν :

Στο πρωτογενή τομέα:

- Ανάπτυξη ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της Περιφέρειας.
- Ανάπτυξη εναλλακτικών και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων προς τον πρωτογενή τομέα.
- Εκσυγχρονισμός του αγροτικού τομέα και προσαρμογή στην αγορά.
- Βελτίωση της αποδοτικότητας και ανταγωνιστικότητας του τομέα.
- Έμφαση στη ποιότητα των προϊόντων.
- Αξιοποίηση των τοπικών ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και η ανάπτυξη επώνυμων τοπικών προϊόντων.
- Βελτίωση των δομών μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.
- Προστασία των φυσικών πόρων και του αγροτικού περιβάλλοντος .

Στην μεταποίηση και Μ.Μ.Ε.

- Ανάπτυξη ενός νέου ισχυρού τοπικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.
- Ενίσχυση και καθετοποίηση των τομέων παραγωγής με χρήση νέων τεχνολογιών έρευνας καινοτομίας και της Κοινωνίας της Πληροφορίας.
- Ανάπτυξη δικτύων συνεργασιών.
- Ολοκλήρωση και ανάπτυξη των υποδομών και δομών στήριξης του παραγωγικού περιβάλλοντος.
- Ώθηση στη δημιουργία ΜΜΕ τεχνολογίας αιχμής.
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Στον τριτογενή τομέα

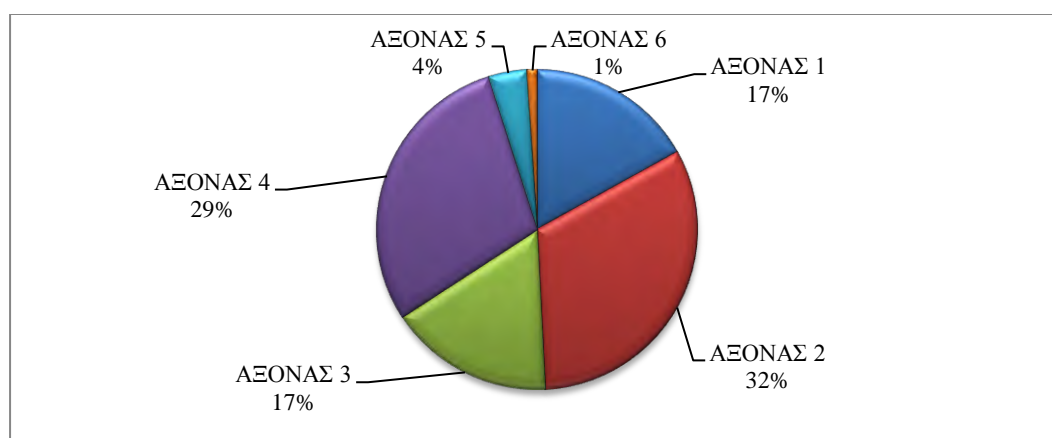
- Ανάπτυξη δικτύου υπηρεσιών υποστήριξης των ΜΜΕ
- Διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή.
- Βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος – ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού – τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Οι στόχοι της προγραμματικής περιόδου 2000 - 2006 εξειδικεύονταν μέσα από έξι άξονες προτεραιότητας:

ΑΞΟΝΑΣ 1 :	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ 2 :	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ
ΑΞΟΝΑΣ 3 :	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ
ΑΞΟΝΑΣ 4 :	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΟΒΑΡΟΥΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΣΕ «ΚΟΜΒΟ ΔΙΚΤΥΩΝ»
ΑΞΟΝΑΣ 5 :	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ
ΑΞΟΝΑΣ 6 :	ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Βασικός πυρήνας του προγράμματος, σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό, αποτελεί ο 1ος Άξονας «Ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος», με τους υπολοίπους άξονες να συμβάλλουν συμπληρωματικά.

Οι άξονες προτεραιότητας του Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας αποτελούσαν την εξειδίκευση των προτεραιοτήτων της νέας στρατηγικής ανάπτυξης της Περιφέρειας για την περίοδο 2000 – 2006 σε συνέχεια των προγραμματικών περιόδων 1986 – 1999 (ΜΟΠ – Α' ΚΠΣ – Β' ΚΠΣ) που κάλυψε σε ένα βαθμό την αναπτυξιακή υστέρηση και έβαλε τις βάσεις για τις νέες προοπτικές της Περιφέρειας.

Διάγραμμα 1: Αρχική κατανομή των πόρων του ΠΕΠΘ στους Άξονες προτεραιότητας (Συνολικό κόστος)

Για την επίτευξη των στόχων κάθε άξονα προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος, προβλέφθηκαν συγκεκριμένα Μέτρα, μέσα στα οποία θα εντάσσονταν τα ανάλογα έργα και δράσεις, έτσι ώστε το σύνολο να αποτελεί ένα

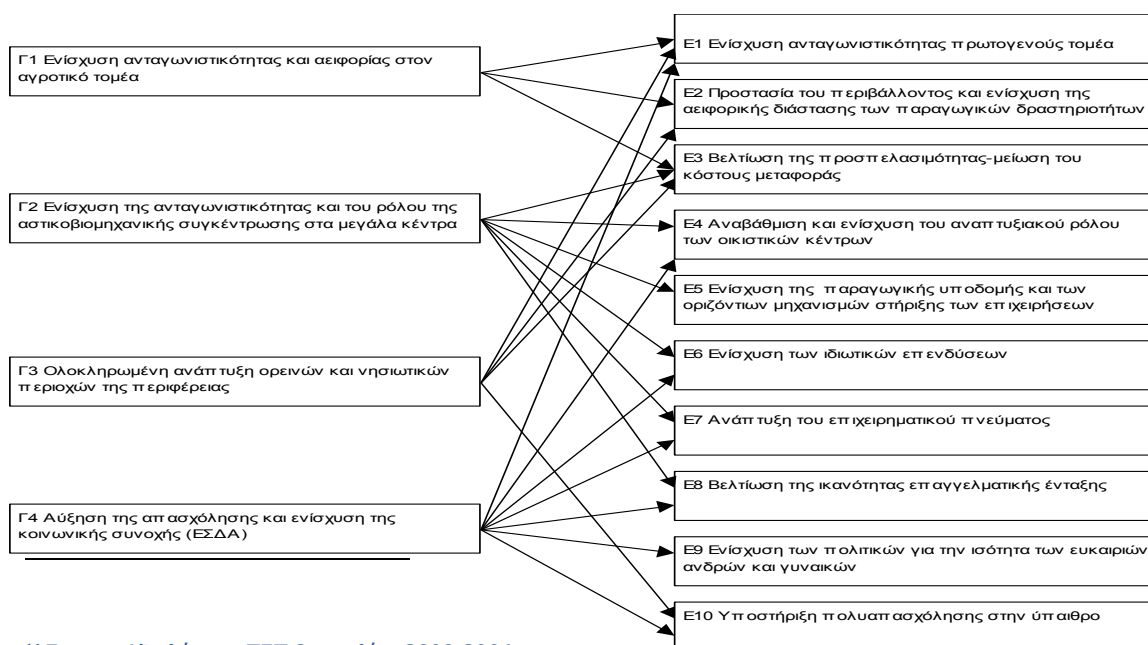

συνεκτικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα για την Περιφέρεια Θεσσαλίας, το οποίο σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα έργα και δράσεις του Εθνικού Σκέλους του Ταμείου Συνοχής και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών στόχευαν στην αναπτυξιακή επιτάχυνση της Περιφέρειας.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του Γ ΠΕΠΘ είναι ότι επιχειρούσε μέσω του νέου σχεδιασμού να διατηρήσει το χαρακτηριστικό της «ολοκληρωμένης προσέγγισης», προσπαθώντας να βελτιώσει τη στρατηγική και τα λάθη των προηγούμενων προγραμμάτων στη Θεσσαλία. Επιχειρήθηκε ταυτόχρονα να επικεντρωθεί σε τομείς με συγκριτικά πλεονεκτήματα για την περιφέρεια και σε τομείς με ιδιαίτερα προβλήματα, κάτω από τον σχεδιασμό της ομοιόμορφης ανάπτυξης. Χαρακτηριστικό στοιχείο στον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος ήταν και η έντονη συνέργεια μεταξύ των Αξόνων και των Μέτρων του προγράμματος, ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητά του.

3.4 Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Στην ex ante αξιολόγηση του προγράμματος είχε διαπιστωθεί, ότι χαρακτηρίζεται από τρεις «εσωτερικούς» γενικούς στόχους (Γ1, Γ2, Γ3) και ένας ακόμη που απορρέει από την εθνική στρατηγική για την απασχόληση και συνδέεται με συγκεκριμένες δράσεις (Γ4). Άλλη μια, πολύ γενική επιδίωξη, ήταν η προώθηση της αειφορικής ανάπτυξης, και η διάχυσή της σε όλους τους στόχους, οι οποίοι θα έπρεπε να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της αειφορίας. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης, οι τέσσερις αυτοί γενικοί στόχοι εξειδικεύονταν σε δέκα ειδικούς (E1...E10) που απορρέουν από το προβλεπόμενο περιεχόμενο των γενικών στόχων και από την αναγκαία στρατηγική για την πραγμάτωσή τους. Οι γενικοί και ειδικοί στόχοι περιλαμβάνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί.¹⁶

¹⁶ Ex-ante Αξιολόγηση ΠΕΠ Θεσσαλίας 2000-2006

Διάγραμμα 2: Συσχέτιση εσωτερικών με ειδικούς στόχους του επιχειρησιακού προγράμματος Θεσσαλίας

Μέσα στους επιμέρους στόχους του προγράμματος ήταν αυτοί της αντιμετώπισης της ανεργίας, της προστασίας του περιβάλλοντος και της προώθησης της ισότητας των δύο φύλλων.

3.4.01 ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Στην ανάλυση των επιμέρους Αξόνων, δινόταν μια εκτίμηση της επίπτωσης του προγράμματος στην απασχόληση και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Επίσης περιελάμβανε δείκτες εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων, αρχικούς ποσοτικοποιημένους στόχους του προγράμματος, που διαχέονταν στους Άξονες και τα μέτρα του. Ο υπολογισμός των δεικτών αυτών και της τελικής εκτιμώμενης τιμής, γινόταν με βάση κόστη μονάδος που προέκυψαν από αντίστοιχα έργα του Β ΚΠΣ. Τα εκτιμώμενα αποτελέσματα έγιναν με ορίζοντα το 2006.

3.5 ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Σημαντικό σημείο για την επικαιροποίηση των στόχων και την αναδιάρθρωση των πόρων του ΠΕΠ Θεσσαλίας, ήταν η ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος.

Η αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε χρονολογικά στα μέσα του Ιουλίου 2003 και ενώ η απορρόφηση του ΠΕΠ έφθανε μόλις το 6,3% ως προς το συνολικό κόστος και το 7,1% ως προς τη δημόσια δαπάνη του προγράμματος. Παρόλα αυτά, πολύ σημαντικά συμπεράσματα προέκυψαν βοηθώντας σημαντικά και ενισχύοντας μεθοδολογικά, την υλοποίηση του προγράμματος και την καλύτερη διαχείριση και παρακολούθησή του.

3.5.01 ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Στα πλαίσια της ενδιάμεσης αξιολόγησης έγινε επικαιροποίηση των προγραμματικού σχεδιασμού, ενώ για πρώτη φορά έγινε ανάλυση της συνάφεια των στόχων του ΠΕΠ με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ε.Ε. και τους στόχους της Λισσαβόνας, τη συνάφεια του ΠΕΠ με τις πολιτικές ισότητες των δύο φύλλων, τις περιβαλλοντικές προτεραιότητες και την αειφορία.

Τα τελικά συμπεράσματα της αξιολόγησης ήταν πως: *η συνολική στρατηγική του προγράμματος χαρακτηριζόταν από μια επαρκή ισορροπία και από τη μη ύπαρξη εμφανών κενών, και τα νέα δεδομένα, δεν επέβαλαν τροποποίηση της στρατηγικής*¹⁷

Συνάφεια επίσης των στόχων και του προγραμματικού σχεδιασμού είχε διαπιστωθεί σε σχέση με τις οριζόντιες προτεραιότητες του προγράμματος. Επαρκή συνάφεια διαπιστώθηκε όσο αφορά τις κατευθύνσεις στα πεδία πολιτικής, που απορρέουν από τους στόχους της Λισσαβόνας, της απασχόλησης και τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, βιώσιμη ανάπτυξη και πρόληψη κινδύνων για το περιβάλλον, πολιτική των

¹⁷ Δ. Οικονόμου, ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2003, Οριστική Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας σελ 6

επιχειρήσεων, ΚτΠ), και με τις υπό τροποποίηση κοινοτικές πολιτικές (πολιτική μεταφορών, γεωργική πολιτική και πολιτική ανάπτυξη της υπαίθρου).

Οι κυριότερες επισημάνσεις κατά την αναθεώρηση, συνοψίζονται παρακάτω¹⁸:

- Είχε διαπιστωθεί μεγάλη συνάφεια με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση 2003 (ΕΣΔΑ),
- Οι άμεσες παρεμβάσεις για την απασχόληση δεν είχαν πολύ υψηλό βάρος, κατά τον αρχικό σχεδιασμό. Προτάθηκε η αύξηση των διατιθέμενων πόρων για τέτοιου τύπου παρεμβάσεις, κάτι που πραγματοποιήθηκε στο αναθεωρημένο ΠΕΠ.
- Όσο αφορά τη συνάφεια του ΠΕΠ με τις πολιτικές ισότητες των δύο φύλων είχε διαπιστωθεί πως τα περισσότερα μέτρα ήταν ουδέτερα. Θετικές δράσεις για την ισότητα διαπιστώθηκαν μόνο σε ένα μέτρο, το 5.3 Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης & επιχειρηματικότητας & προώθηση της ισότητας ευκαιριών δυο φύλων.
- Είχαν διαπιστωθεί οι μικρές επιπτώσεις του ΠΕΠ στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος στο μεγαλύτερο μέρος των Μέτρων, καθώς και η άμεση συμβολή ορισμένων στην βελτίωση και προστασία του. Από την άλλη πλευρά, σε ορισμένες περιπτώσεις είχαν εντοπισθεί δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις από μέτρα του ΠΕΠ, ιδιαίτερα όσον αφορά τις χρήσεις γης (από τα «οδικά» μέτρα και από τις χωροθετήσεις παραγωγικών μονάδων εκτός σχεδίου), ενώ διαπιστώθηκε η εικόνα της μη ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων.

Όσο αφορά την κατανομή των πόρων η αξιολόγηση έδειξε πως χαρακτηρίζεται από συγκριτικά χαμηλότερη ενίσχυση του τριτογενούς τομέα μέσω άμεσης χορήγησης πόρων στις επιχειρήσεις ή/και σε τομεακές υποδομές, συγκριτικά υψηλή ενίσχυση της γεωργίας, από σχετικά χαμηλό ποσοστό πόρων για το με την ευρεία έννοια περιβάλλον και την ποιότητα ζωής, και αρκετά υψηλό ποσοστό πόρων για τις μεταφορές.

Πρόταση της ενδιάμεσης αξιολόγησης ήταν να *αυξηθούν οι πόροι που διοχετεύονται στη Θεσσαλία*, για λόγους αντιμετώπισης των περιφερειακών ανισοτήτων είτε μέσω του ΠΕΠ είτε μέσω παρεμβάσεων των τομεακών ΕΠ που θα χωροθετούνταν στη Θεσσαλία.

Άλλη μια διαπίστωση ήταν το υψηλό ποσοστό της προβλεπόμενης ιδιωτικής συμμετοχής (το υψηλότερο μεταξύ όλων των ΠΕΠ) και προτάθηκε η μείωση της ιδιωτικής συμμετοχής σε επίπεδα που θα πλησιάζουν με αυτά άλλων περιφερειών με ανάλογη φυσιογνωμία.

---

¹⁸ Δ. Οικονόμου, ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2003, Οριστική Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας

3.5.02 ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Στα πλαίσια της αξιολόγησης έγινε και επαναπροσδιορισμός των δεικτών υλοποίησης του προγράμματος, με βάση επικαιροποιημένους στόχους και πιο σαφής-αντιπροσωπευτικούς δείκτες του προγράμματος. Οι τροποποιήσεις των στόχων, εκτός του ότι εξέφραζαν πιο ουσιαστικά τις παρεμβάσεις του προγράμματος, διευκόλυναν και το διαχειριστικό κομμάτι, ως προς την παρακολούθηση υλοποίησης και του βαθμού εξέλιξής του.

3.5.03 ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Βασική ήταν και η συμβολή των συμπερασμάτων της αξιολόγησης στον επαναπροσδιορισμό και την ανακατανομή των πόρων του ΠΕΠ στους Άξονες προτεραιότητας και στα επί μέρους μέτρα του προγράμματος. Ανέδειξε προβλήματα κατά την υλοποίηση του, σε σχέση με την απορρόφηση και την επίτευξη των στόχων και την επικάλυψη τους σε ορισμένα από αυτά.

3.6 ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

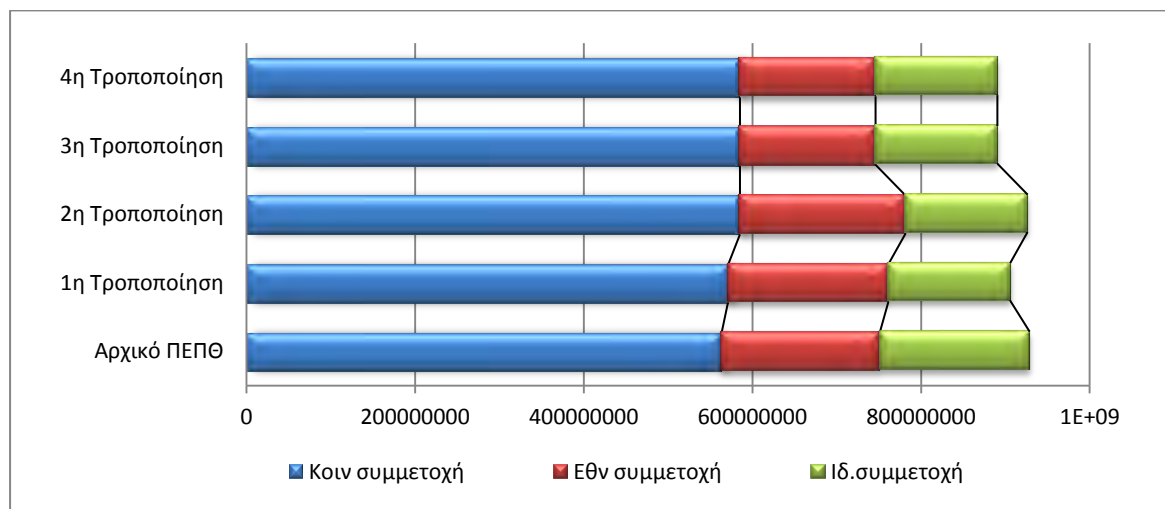
Κατά την υλοποίηση του προγράμματος σημαντικό στοιχείο του Γ ΚΠΣ αποτέλεσε η δυνατότητα αναθεώρησης των προγραμμάτων ως προς τους π/υ των Αξόνων, την κατανομή του αποθεματικού επίδοσης και τον επαναπροσδιορισμό και επαναδιατύπωση των στόχων του.

Στα πλαίσια του Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας πραγματοποιήθηκαν πέντε (5) συνολικά αναθεωρήσεις, οι οποίες εγκρίθηκαν τόσο από την επιτροπή παρακολούθησης του προγράμματος και στη συνέχεια από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

α/α τροποποιήσεων	Απόφαση της Επιτροπής	Αντικείμενο
–	Ημ/νια– αρ. απόφασης Ε(2001)809/9/4/2001	Απόφαση έγκρισης επιχειρησιακού προγράμματος
1 ^η τροποποίηση	Ε(2001)2010/26/7/2001	Τροποποίηση της απόφασης έγκρισης
2 ^η τροποποίηση	Ε(2004)5712/27/12/2004	Αναθεώρηση Κατανομή αποθεματικού επίδοσης
3 ^η τροποποίηση	Ε(2005)5937/22/12/2005	Αναθεώρηση κατόπιν ενδιάμεσης αξιολόγησης
4 ^η τροποποίηση	Ε(2006)6421/7/12/06	Αναθεώρηση
5 ^η τροποποίηση	Ε(2008)8942/22/12/08	Αναθεώρηση
	(2009)1131/18/12-09	Παράταση καταληκτικής ημερομηνίας επιλεξιμότητας των δαπανών

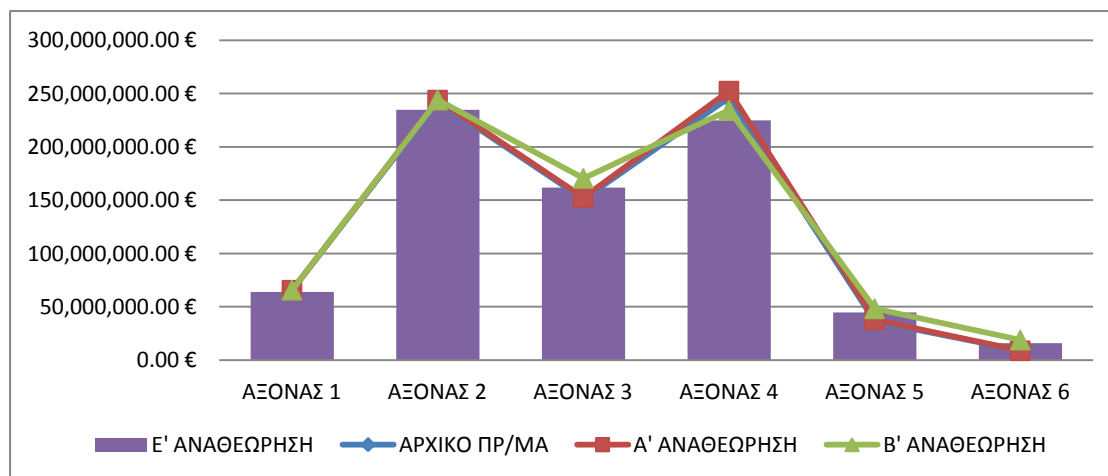
Το χρηματοδοτικό σχήμα της Δ' αναθεώρησης του ΠΕΠ με την υπ' αριθ. Ε (2008) 8942/22.12.2008 απόφαση της ΕΕ ισχύει μέχρι και το κλείσιμο του προγράμματος.

Οι τροποποιήσεις των π/ν του ΣΚ του προγράμματος σημειώνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

Διάγραμμα 3: Μεταβολές του π/ν του ΠΕΠΘ σε κάθε αναθεώρηση του.

Παρατηρούμε από το παραπάνω διάγραμμα πως μετά την 3^η αναθεώρηση του ΠΕΠΘ το Σ.Κ. του προγράμματος παραμένει σταθερό. Στην 3^η αναθεώρηση του ΠΕΠΘ επήλθε για πρώτη φορά μείωση της εθνικής συμμετοχής κατά 35.753.873€ και μείωση κατά το ίδιο ποσό της δημόσια δαπάνης και του συνολικού κόστους του προγράμματος.

Διάγραμμα 4: Μεταβολές π/ν σε κάθε Άξονα προτεραιότητας ανά αναθεώρηση του ΠΕΠΘ

Εμφανείς είναι οι μικρές διαφοροποιήσεις της κατανομής των πόρων ανά Άξονα, με τη βαρύτητα σε σχέση με τον συνολικό προϋπολογισμό, να διατηρείται σχεδόν ίδια, με τη μεταβολή των πόρων να είναι της τάξης μόλις του 1%, ποσοστό πολύ μικρό για να προκαλέσει αλλαγή στον σχεδιασμό του προγράμματος.

Τέλος, βάσει της 5^{ης} αναθεώρησης του προγράμματος παρατάθηκε η επιλεξιμότητα του επιχειρησιακού προγράμματος έως στις 30-6-2009, τόσο του φυσικού όσο και του οικονομικού αντικειμένου.

3.7 ΤΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Άλλο ένα διαχειριστικό εργαλείο του Γ ΚΠΣ ήταν αυτό του συμπληρώματος προγραμματισμού. Αποτελούσε την εξειδίκευση των αναθεωρήσεων του προγράμματος, ένα προγραμματικό έγγραφο το οποίο εγκρίνεται κάθε φορά από την Επιτροπή Παρακολούθησης και περιγράφει με λεπτομέρειες, Άξονα προς Άξονα και Μέτρο προς Μέτρο, τις παρεμβάσεις του ΠΕΠ.

Συνολικά από την έναρξη του Π.Ε.Π. Θεσσαλίας 2000-2006 μέχρι την 31 Δεκ. 2008 έχουν γίνει συνολικά 16 τροποποιήσεις του Συμπληρώματος Προγραμματισμού, εκ των οποίων οι 4 έγιναν το 2002 η 5η το 2003, οι επόμενες 4 το 2004 (η τροποποίηση του συμπληρώματος που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της 4ης Επιτροπής Παρακολούθησης δεν έχει αριθμηθεί), η 8η, 9η, 10η και 11η εντός του 2005 η 12η και η 13η εντός του 2006, η 14η εντός του 2007 και η 15η και η 16η το 2008.

Κατά την 16η Τροποποίηση Σ.Π. έγινε αλλαγή των χρηματοδοτικών πινάκων όλων των μέτρων μόνον όσον αφορά τα ποσοστά της κοινοτικής και εθνικής συμμετοχής, χωρίς αλλαγή στη Δημόσια Δαπάνη κα χωρίς να μεταβληθεί ο προϋπολογισμός των Αξόνων και του Προγράμματος συνολικά.

Το 16^ο Συμπλήρωμα προγραμματισμού αποτελεί και το τελευταίο και εν ισχύει χρηματοδοτικό πρόγραμμα, που θα αποτελέσει και αναφορά για την τελική απορρόφηση του προγράμματος.

3.8 ΤΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΔΟΣΗΣ

Ένα επιπρόσθετο διαχειριστικό εργαλείο κατά την υλοποίηση του Γ ΚΠΣ ήταν το αποθεματικό επίδοσης.

Βάσει της παραγράφου 5 του Άρθρου 7 του Κανονισμού 1260/99, το 4% των πόρων του ΚΠΣ 2000-2006 αποτελούσε το Αποθεματικό Επίδοσης, το οποίο διατίθεται – κατανέμεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (άρθρο 44, παρ. 2 του Κανονισμού 1260/99), στα αναγνωριζόμενα ως ικανοποιητικής επίδοσης προγράμματα, στο μέσο της περιόδου προγραμματισμού και όχι αργότερα από την 31 Μαρτίου 2004.

Η επίδοση κάθε επιχειρησιακού προγράμματος (ΕΠ), εκτιμάται "με βάση μειωμένο αριθμό δεικτών παρακολούθησης, με τους οποίους εκφράζεται η αποτελεσματική, διαχειριστική και χρηματοδοτική εκτέλεση (εφαρμογή) και μετρώνται τα ενδιάμεσα αποτελέσματα σε σχέση με τους τεθέντες στόχους τους".

Με τη μέθοδο αυτή αναζητείται να επαληθευθεί, για το εν λόγω πρόγραμμα, εάν οι στόχοι που καθορίστηκαν στον αρχικό προγραμματισμό έχουν επιτευχθεί καθώς και το βαθμό που έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που ανελήφθησαν σε ότι αφορά στην οργάνωση της παρακολούθησης, του ελέγχου ή της επιλογής των έργων.

Όσο αφορά το ΠΕΠ Θεσσαλίας είχε πετύχει τους στόχους και τις άνω προϋποθέσεις και είχε εξασφαλίσει για το πρόγραμμα πρόσθετους πόρους τις τάξεις των 9 εκ. €,

που κατανεμήθηκαν στους άξονες προτεραιότητας κατά την 2^η αναθεώρηση του¹⁹.

3.9 Ο ΚΑΝΟΝΑΣ N+2

Σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 1260/99 εφαρμόζονται συγκεκριμένες διατάξεις (Κανόνες), κατά την εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ, που μπορεί να οδηγούσαν στην εν δυνάμει απώλεια πόρων από τα διαρθρωτικά Ταμεία.

Ο σχετικός με τις χρηματοροές δεσμευτικός κανόνας, αφορά την παρακολούθηση τήρησης του n+2. Σύμφωνα με το άρθρο 31, παράγραφος 2 του Καν. 1260/99, το τμήμα μιας ανάληψης υποχρεώσεων (ετήσιας δέσμευσης), για το οποίο δεν πραγματοποιηθεί στην Επιτροπή αποδεκτή αίτηση πληρωμής έως την λήξη χρονικής περιόδου 2 ετών μετά το έτος ανάληψης των υποχρεώσεων αυτών, αποδεσμεύεται αυτεπαγγέλτως από την Επιτροπή και κατά συνέπεια η συμμετοχή του Ταμείου μειώνεται κατά το ισόποσο.

Σύμφωνα με την Αρχή Πληρωμής και τις διευκρινήσεις της 2ης Επ.Πα του Γ'ΚΠΣ, ορίζονται τα παρακάτω :

- Ως ανάληψη υποχρέωσης νοείται η συμμετοχή του Διαρθρωτικού Ταμείου στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ανά έτος, με βάση τους ισχύοντες χρηματοδοτικούς πίνακες.
- Οι υπολογισμοί πραγματοποιούνται σε επίπεδο Διαρθρωτικού Ταμείου και συνολικού Επιχειρησιακού Προγράμματος.
- Το ποσό της Κοινοτικής Συμμετοχής που λαμβάνεται υπόψη, είναι αυτό που βεβαιώνεται από την Αρχή Πληρωμής προς την Ε.Ε. (αίτηση πληρωμής) και επιπρόσθετα η προκαταβολή που έχει εισπραχθεί από το Διαρθρωτικό Ταμείο.

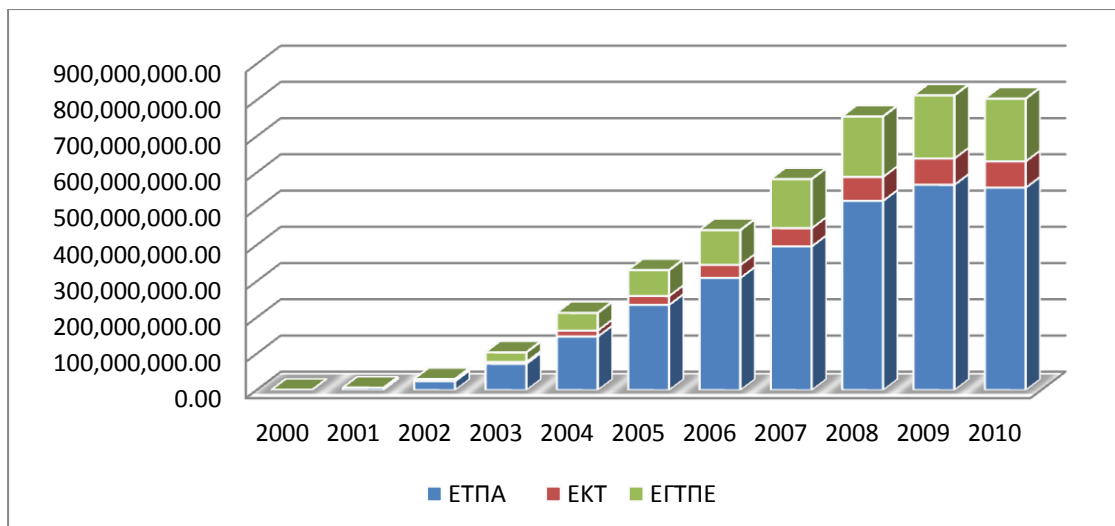
Το ΠΕΠ Θεσσαλίας είχε διασφαλίσει στο σύνολο των ετών υλοποίησής του, τον κανόνα n+2 για το πρόγραμμα, διασφαλίζοντας έτσι το σύνολο του π/υ του προγράμματος για την υλοποίηση των έργων και δράσεων²⁰.

3.10 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στον πίνακα που ακολουθεί, διακρίνουμε την ομαλή πορεία απορρόφησης των πόρων του προγράμματος από το ξεκίνημα μέχρι και το κλείσιμο του. Παρατηρούμε λοιπόν τα δύο πρώτα έτη πως οι ρυθμοί απορρόφησης ήταν ιδιαίτεροι χαμηλοί (σχεδόν μηδενικοί), κάτι λογικό μιας και το πρόγραμμα ήταν σε φάση σχεδιασμού και ωρίμανσης έργων. Οι μεγαλύτεροι ρυθμοί απορρόφησης επιτεύχθηκαν κατά τα έτη 2007 με 2008 όπου απορροφήθηκε σχεδόν το 39% του π/υ του προγράμματος, έτη κατά τα οποία πολλά έργα βρισκόταν σε φάση υλοποίησης.

¹⁹ Εκθεση 1^{ης} Αναθεώρησης του ΠΕΠΘ (2004)

²⁰ Εκθέσεις των Επιτροπών Παρακολούθησης του ΠΕΠΘ

Διάγραμμα 5 Πορεία απορρόφησης έως την ολοκλήρωση του προγράμματος σε επίπεδα Δ.Δ.

Αρνητική απορρόφηση παρατηρούμε κατά το τελευταίο έτος του προγράμματος το 2010, κατά το οποίο πολλά έργα είτε απεντάχθηκαν από το πρόγραμμα ως προβληματικά ή ως μη ολοκληρωμένα, είτε εντάχθηκαν στα έργα της 4^{ης} προγραμματικής περιόδου, όπως θα δούμε αναλυτικότερα στη συνέχεια.

Εντυπωσιακό στοιχείο είναι και η ομαλή συμμετοχή των διαρθρωτικών ταμείων στην απορρόφηση, με όλα τα ταμεία να ενεργοποιούνται σχεδόν παράλληλα, διαμορφώνοντας το τελικό ποσό της απορρόφησης ανά έτος του προγράμματος. Εξαιρώντας τα τρία πρώτα έτη όπου η άντληση των πόρων γινόταν κυρίως μέσω του ΕΤΠΑ, ο μέσος όρος απορρόφησης των ταμείων ανά έτος παρέμενε σχεδόν σταθερός σε ποσοστά 69,7% για το ΕΤΠΑ, 7,93% για το ΕΚΤ και 22,4% για το ΕΓΤΠΕ.

3.11 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας αποτέλεσε ένα πολύ σημαντικό πρόγραμμα για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της περιφέρειας, διατηρώντας το χαρακτηριστικό της «ολοκληρωμένης προσέγγισης». Η εκ των προτέρων αξιολόγηση του προγράμματος, εξέτασε την εγκυρότητα του προγραμματικού σχεδιασμού του προγράμματος, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας. Εξετάστηκε επίσης η συνέργεια των Αξόνων και Μέτρων του προγράμματος και ο τρόπος που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του. Όλοι οι Άξονες σχεδιάστηκαν στη λογική της συμπληρωματικότητας μεταξύ τους και στην υποστήριξη του βασικού πυρήνα της στρατηγικής της Περιφέρειας για την περίοδο 2000-2006 που ήταν η «ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος».

Επιπλέον Βασικό στοιχείο του σχεδιασμού αποτέλεσε και η ενίσχυση του προγράμματος σε ειδικά θέματα, όπως είναι αυτό του περιβάλλοντος, της ανεργίας και της προώθησης της ισότητας των δύο φύλλων, επιχειρώντας έτσι να δώσει μια προστιθέμενη αξία στον αρχικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη προσέγγιση του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

Κατά τη διαδικασία υλοποίηση του προγράμματος, σημαντική ήταν η συμβολή των «δικλίδων ασφαλείας» που προβλέφθηκαν στη διαχείριση του, από τους κανονισμούς του προγράμματος καθ' όλη τη διάρκεια του, διασφαλίζοντας έτσι την ομαλή πορεία και την κάλυψη των δεσμεύσεων του. Εργαλεία όπως το Αποθεματικό επίδοσης, η διασφάλιση του κανόνα $v+2$, επέβαλαν ένα ετήσιο διαχειριστικό έλεγχο κατά την υλοποίηση του προγράμματος, ενισχύοντας την ομαλή εκτέλεσή του, επιβραβεύοντας από τη μία με χορήγηση επιπλέον πιστώσεων και τιμωρώντας από την άλλη με δέσμευση πιστώσεων. Τα θετικά αποτελέσματα στα παραπάνω κριτήρια του Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας, όπου διασφαλίστηκε επιπλέον πίστωση 9 εκ. ευρώ για το πρόγραμμα και καλύφθηκε ο κανόνας $v+2$ στο σύνολο των ετών υλοποίησης του, αποτελούν σημαντική επιτυχία όσο αφορά τη διαχείριση του.

Ουσιαστική ήταν και η συμβολή της Ενδιάμεσης αξιολόγησης του Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας για την εξέλιξή του και την ομαλή πορεία υλοποίησης του. Η αξιολόγηση συνέβαλε σημαντικά στο να επαναπροσδιοριστούν οι στόχοι και οι δείκτες του προγράμματος, βάσει των επικαιροποιημένων στοιχείων και των πρώτων ενδείξεων κατά τη διαδικασία υλοποίησης. Ανέδειξε τα προβλήματα και τις δυσκολίες κατά την εφαρμογή των προσκλήσεων των μέτρων, επισημαίνοντας τα κρίσιμα σημεία και τους κινδύνους υλοποίησης του προγράμματος και αξιοποίησης του συνόλου του π/υ που αντιστοιχούσε για το ΠΕΠ Θεσσαλίας. Έτσι συνέβαλε στην αναδιοργάνωση των μέτρων, προτείνοντας τη συγχώνευση ορισμένων από αυτά και διευκολύνοντας την διαχείριση του προγράμματος. Βασικό στοιχείο της Ενδιάμεσης αξιολόγησης ήταν επίσης η επισήμανση της ορθής συνολικής στρατηγικής του προγράμματος για τη Θεσσαλία και η συνάφεια των στόχων και των μέτρων υλοποίησης αλλά και η συνάφειά του με τις Εθνικές προτεραιότητες και τις κατευθύνσεις της Ε.Ε.

Οι επισημάνσεις της Ενδιάμεσης αξιολόγησης του προγράμματος και τα μέχρι τότε δεδομένα, ενσωματώθηκαν στο επιχειρησιακό πρόγραμμα κατά τις αναθεωρήσεις του και τα συμπληρώματα προγραμματισμού που ακολούθησαν, κατά το μεγαλύτερο μέρος του²¹. Οι αναθεωρήσεις έγιναν με την έγκριση της επιτροπής παρακολούθησης του ΚΠΣ. Οι αλλαγές στους π/υ των Αξόνων ήταν σχεδόν ασήμαντες της τάξης του 2% και ακολουθούσαν τη φιλοσοφία του αρχικού σχεδιασμού του διατηρώντας τη βαρύτητα των Αξόνων σε σχέση με το Σ.Κ. του προγράμματος.

Τελικά τα συμπεράσματα κατά τη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος είναι:

- Ο προγραμματικός σχεδιασμός του Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας χαρακτηρίζεται από ορθή συνολική στρατηγική και συνάφεια των στόχων και Αξόνων υλοποίησης του.
- Παρά τις αναθεωρήσεις του προγράμματος δεν είχαμε και τροποποιήσεις του αρχικού σχεδιασμού και των στόχων-προτεραιοτήτων του.

---

²¹Δ. Οικονόμου, ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2005, Ενημέρωση της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης

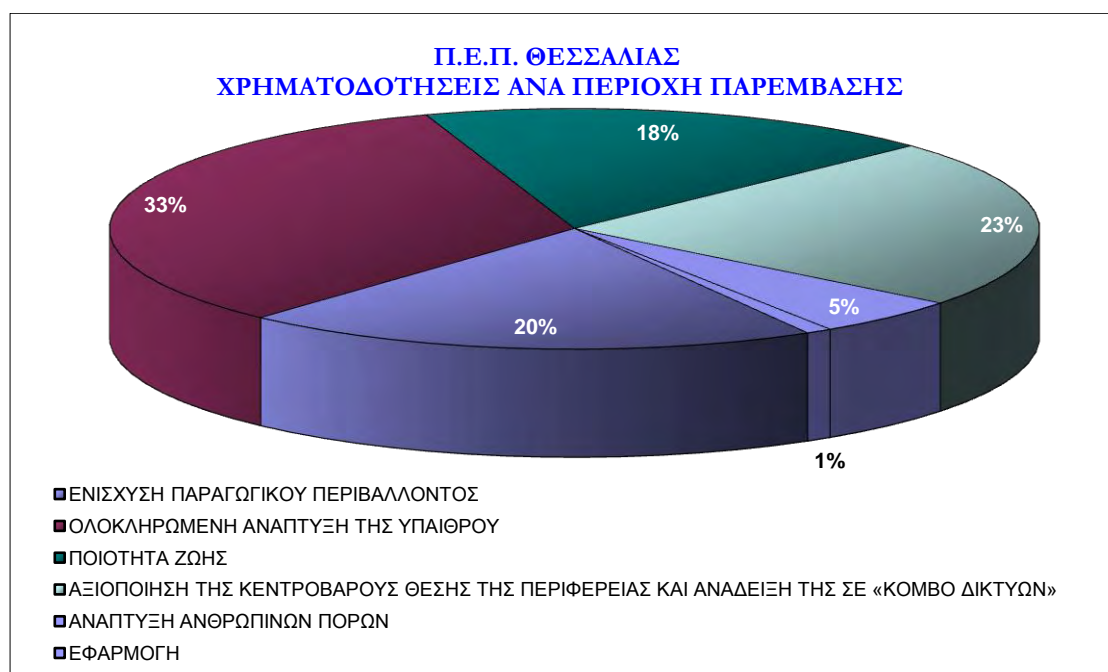
- Η ενδιάμεση αξιολόγηση βοήθησε σημαντικά στην ομαλή πορεία του προγράμματος και αξιοποιήθηκε κατά την αναθεώρηση του.
- Θετική ήταν και η συμβολή της ενδιάμεσης αξιολόγησης στην επικαιροποίηση - επαναδιατύπωση των δεικτών υλοποίησης του προγράμματος, σημαντικό διαχειριστικό εργαλείο για την παρακολούθησή του.
- Θετική ήταν η συμβολή της Δ.Α. στη διαχείριση του προγράμματος, ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις και τα στάδια υλοποίησης του, διασφαλίζοντας έτσι το σύνολο του π/υ για την υλοποίησή του.

3.12 ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ Γ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας είχε ως καταλυτική ημερομηνία ολοκλήρωσης του φυσικού και οικονομικού της αντικειμένου την 30η – 09 – 2009.

Σύμφωνα με τους τελικούς πίνακες του ΟΠΣ το τελικό ποσό των πληρωμών, κατά το κλείσιμο του προγράμματος διαμορφώνεται στα **804.698.214,14 €** σε επίπεδο δημόσιας δαπάνης (Δ.Δ.) και στα 187.721.166,78 € η ιδιωτική δαπάνη. Έτσι το συνολικό κόστος (Σ.Κ.) του προγράμματος ανέρχεται στα 992.419.381,27 €.

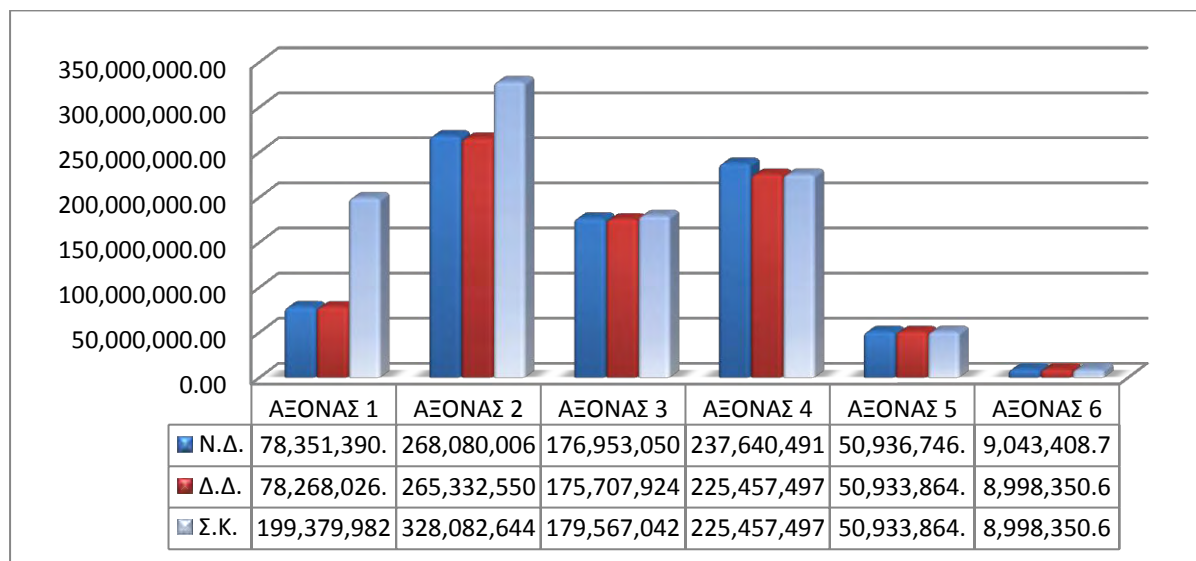
Το ποσό των νομικών δεσμεύσεων του προγράμματος ανέρχεται στα **821,005,094.08 €** σε επίπεδο Δ.Δ.²².

Διάγραμμα 6 Κατανομή του Σ.Κ. του προγράμματος ανά Άξονα προτεραιότητας.

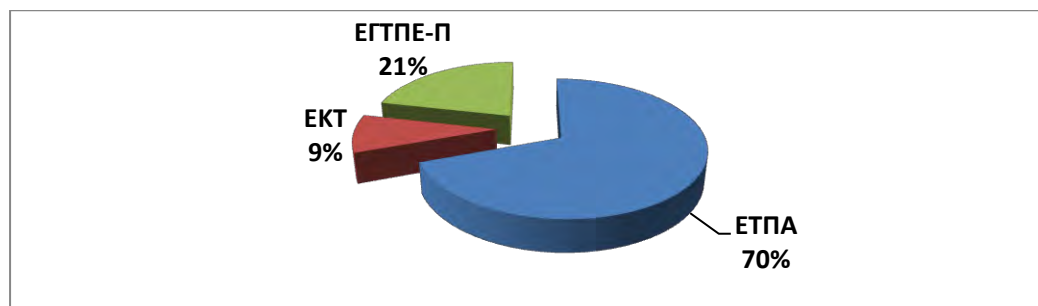
²² Η διαφορά του ποσού των νομικών δεσμεύσεων και των πιστοποιημένων πληρωμών θα καλυφθεί αποκλειστικά από Εθνικούς πόρους. Εγκύκλιος κλεισίματος

Η κατανομή του π/υ του προγράμματος σε επίπεδο αξόνων διαμορφώνεται σύμφωνα με τον διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 7 Κατανομή ανά Άξονα του Σ.Κ., της Δ.Δ. και των Νομικών δεσμεύσεων του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

Σε επίπεδο διαρθρωτικών ταμείων το ΕΤΠΑ συμμετέχει με ποσοστό 70% και ακολουθούν το ΕΓΤΠΕ ΜΕ 21% και το ΕΚΤ με 9%

Διάγραμμα 8 Κατανομή π/υ του προγράμματος ανά Διαρθρωτικού ταμείου

Ο συνολικός αριθμός των ενταγμένων Πράξεων ανέρχονταν στις 1252, μοιραζόμενες στους 6 Άξονες προτεραιότητας του επιχειρησιακού προγράμματος.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος και βάσει των κανόνων διαχείρισης και ελέγχου πραγματοποιήθηκαν:

- Δεκαέξι (16) τροποποιήσεις του Συμπληρώματος Προγραμματισμού
- Οκτώ (8) συνεδριάσεις της Επιτροπής παρακολούθησης του Ε.Π. «ΠΕΠ Θεσσαλίας 2000 – 2006»
- Πέντε (5) τροποποιήσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος ύστερα από απόφαση της επιτροπής.
- Δύο (2) αξιολογήσεις του προγράμματος
- Δέκα (10) ετήσιες εκθέσεις
- 21.893 έλεγχοι Μηνιαίων Δελτίων Δήλωσης Δαπανών
- 589 έλεγχοι τευχών δημοπράτησης

- 844 έλεγχοι σχεδίων σύμβασης
- 1.268 έλεγχοι σχεδίων τροποποίησης σύμβασης
- 790 επιθεωρήσεις (π/υ 363.639.441.67 €)
- 336 επιτόπιοι έλεγχοι (π/υ 284.016.143.19 €)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠΘ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως αναφέρθηκε και στα προηγούμενα κεφάλαια η εκ των υστέρων αξιολόγηση ενός προγράμματος στοχεύει στο να διερευνήσει και να σταθεί στα κρίσιμα σημεία υλοποίησης και διαχείρισης ενός προγράμματος, με κύριο σκοπό να μεταφέρει τις εμπειρίες, τις δυσκολίες, τα κρίσιμα σημεία κατά τη διάρκεια υλοποίησης του. Σε γενικές γραμμές σαν κύριο στόχο έχει να παράγει γνώση προκειμένου μελλοντικά προγράμματα να γίνουν πιο αποτελεσματικά και πιο αποδοτικά, ως προς την οργάνωση, τη διαχείριση, τη χρηματοδότηση και την υλοποίησή τους. Ωστε λάθη και παραλήψεις να μην επαναληφθούν στο μέλλον.

Στόχος επίσης είναι να απαντήσει και στο ερώτημα αν το πρόγραμμα που υλοποιήθηκε είναι τελικά επιτυχημένο. Παρόλο που σε αυτό το στάδιο της αξιολόγησης έχουμε τα τελικά στοιχεία του προγράμματος, όσο αναφορά οικονομικά στοιχεία και δείκτες εκροών, μια τέτοια γενική ερώτηση είναι δύσκολο να απαντηθεί με ασφάλεια. Κοινωνικό-οικονομικές εξελίξεις, αλλαγές στις Εθνικές, Περιφερειακές και Τομεακές πολιτικές αλλά και άλλοι αστάθμητοι παράγοντες, μπορούν να επηρεάσουν την πορεία και τους στόχους ενός προγράμματος. Σε γενικές γραμμές στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί να γίνει:

- Έλεγχος επίτευξης στόχων
- Έλεγχος αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας, που προσδιορίζει με μια απλουστευμένη προσέγγιση τα τελικά αποτελέσματα του προγράμματος.

4.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Οι δυνατότητες χρήσης μεθοδολογικών εργαλείων προσδιορίζονται από συγκεκριμένους παράγοντες όπως η ύπαρξη χρονολογικών σειρών με βασικά δεδομένα, η ύπαρξη σαφούς βάσης και η διαθεσιμότητα στοιχείων από προηγούμενες αξιολογήσεις. Ιδιαίτερα για την εκπόνηση της εκ των υστέρων αξιολόγησης, όπου η έμφαση δίνεται στον προσδιορισμό των επιπτώσεων, βασική πηγή άντλησης στοιχείων και δεδομένων αποτελεί η ενδιάμεση αξιολόγηση σε συνδυασμό με την εκ των προτέρων αξιολόγηση.

Η μέθοδος που θα ακολουθηθεί είναι αυτή της συγκριτικής αξιολόγησης, μεταξύ των διαφορετικών περιόδων κατά την υλοποίηση του προγράμματος. Η σύγκριση δεν θα περιοριστεί μόνο μεταξύ του αρχικά σχεδιασμένου προγράμματος με το πρόγραμμα όπως τελικά υλοποιήθηκε, αλλά και μεταξύ των διαφορετικών αναθεωρήσεων του.

Οι κύριες περιόδοι σύγκρισης αφορούν: το Αρχικό Πρόγραμμα, την Αναθεώρηση του μετά την ενδιάμεση αξιολόγηση, την τελευταία (εν ισχύει) Αναθεώρηση και τα αποτελέσματα του Προγράμματος κατά την υλοποίησή του, (Τελικοί πίνακες ΟΠΣ)

Η σύγκριση θα αφορά τόσο στα χρηματοδοτικά στοιχεία (κυρίως στο ύψος της Δ.Δ.), όσο και στους δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων που καταχωρούνταν στο ΟΠΣ και τηρούνταν κατά την υλοποίηση του προγράμματος. Η σύγκριση θα γίνει σε επίπεδο Αξόνων του προγράμματος.

Η σύγκριση σαν στόχο θα έχει:

- Να προσδιορίσει το ύψος της τελικής απορρόφησης του προγράμματος
- Να συγκρίνει την Αρχικό σχεδιασμό με τα Τελικά αποτελέσματα κατά την ολοκλήρωσή του προγράμματος.
- Να αποτυπώσει τους διαχειριστικούς χειρισμούς κατά την υλοποίησή του.
- Να διερευνήσει κατά πόσο οι επισημάνσεις της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης λήφθηκαν υπόψη κατά την υλοποίησή του..
- Να επισημάνει τις επιτυχίες και τις αστοχίες κατά την υλοποίησή του.

4.2.01 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι στόχοι του ΠΕΠΘ κατά την υλοποίηση του προγράμματος, εκφράζονται μέσω των δεικτών υλοποίησης. Στα πλαίσια της αξιολόγησης κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος, όπου έχουν διαμορφωθεί οι τελικοί δείκτες, θα επιχειρηθεί να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα του.

- Η αποτελεσματικότητα συγκρίνει εκείνο που έγινε με ό,τι είχε αρχικώς προγραμματιστεί, δηλαδή συγκρίνει τις πραγματικές με τις προσδοκώμενες ή εκτιμώμενες εκροές, αποτελέσματα ή/και επιπτώσεις.
- Η απόδοση εξετάζει τον λόγο μεταξύ των εκροών, αποτελεσμάτων ή/και επιπτώσεων και των χρησιμοποιούμενων εισροών (ιδιαίτερα οικονομικών πόρων) για την επίτευξή τους. **Υπολογίζεται μέσω της συνεκτίμησης στοιχείων της φυσικής και οικονομικής ολοκλήρωσης των έργων και στη συνέχεια των υπολοίπων επιπέδων του προγράμματος**

Η αποτελεσματικότητα θα υπολογισθεί βάσει των στόχων των δεικτών, όπως διαμορφώθηκαν κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος και τα τελικά αποτελέσματα κατά την ολοκλήρωσή του. Η αποδοτικότητα υπολογίστηκε έχοντας ως τιμή βάσης, τα μοναδιαία κόστη των δεικτών κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος.

4.2.02 ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠΘ ΕΣΣΑΛΙΑΣ

- Το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα

Αποτελεί το σπουδαιότερο εργαλείο για την παροχή πληροφοριών σε όλα τα στάδια της υλοποίησης του προγράμματος και τη μεγαλύτερη πρόοδο σε σχέση με παλαιότερα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα.

Αποτελεί πλέον απαίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ομοιόμορφη ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων με τα κράτη μέλη, όπως περιγράφεται στον κανονισμό 1260/99 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 και στον κανονισμό 438/2001 της 2ας Μαρτίου 2001.

Τα στοιχεία που μπορούμε να εξάγουμε από το σύστημα δεν είναι μόνο χρηματοοικονομικά αλλά πολυσύνθετα, μια και περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά:

- με τον Προγραμματισμό,
- την Ένταξη-Τροποποίηση έργων και υποέργων,
- την Παρακολούθηση, που αφορά σε πληροφορίες σχετικές με την πρόοδο υλοποίησης των έργων από τους Τελικούς Δικαιούχους, ως προς το οικονομικό και φυσικό αντικείμενο.

Όσο αναφορά την ολοκλήρωση του Γ' ΠΕΠ και για την συγκεκριμένη έρευνα, λήφθηκαν εκτυπώσεις από το Ο.Π.Σ. (τελικοί πίνακες), όπου περιλαμβάνεται το σύνολο των έργων που συγχρηματοδοτήθηκαν από το Γ ΠΕΠΘ. Πίνακες που περιλαμβάνουν τους δείκτες εκρών ανά Μέτρο, τα οικονομικά στοιχεία κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

ii. Τα επίσημα κείμενα προγραμματισμού του Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας

Στοιχεία για την πορεία και εξέλιξη του ΠΕΠ θα προκύψουν από τα επίσημα έγγραφα του.

- Κύριο κείμενο αναφοράς είναι εκείνο του αρχικού προγράμματος, όπως εγκρίθηκε με την αριθμ. Ε(2001)809/9-4-2001 απόφαση της Επιτροπής.
- Τα πέντε κείμενα αναθεώρησης του προγράμματος.
- Οι δεκαέξι τροποποιήσεις του συμπληρώματος προγραμματισμού που αφορούν κυρίως αλλαγή-διόρθωση των χρηματοοικονομικών στοιχείων, χρηματοδοτικών πινάκων, πινάκων VADEMECUM και αλλαγές σε δείκτες και κείμενα των μέτρων που τροποποιήθηκαν.
- Οι αξιολογήσεις του προγράμματος που προηγήθηκαν
- Εγκύκλιοι και έγγραφα εργασίας για την υλοποίηση και διαχείριση του Γ' ΚΠΣ

4.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.

4.3.01 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Το αρχικό πρόγραμμα έχει ήδη αναφερθεί εγκρίθηκε με το ύψος της δημόσιας δαπάνης να ανέρχεται στα 751.179.893,00 €.

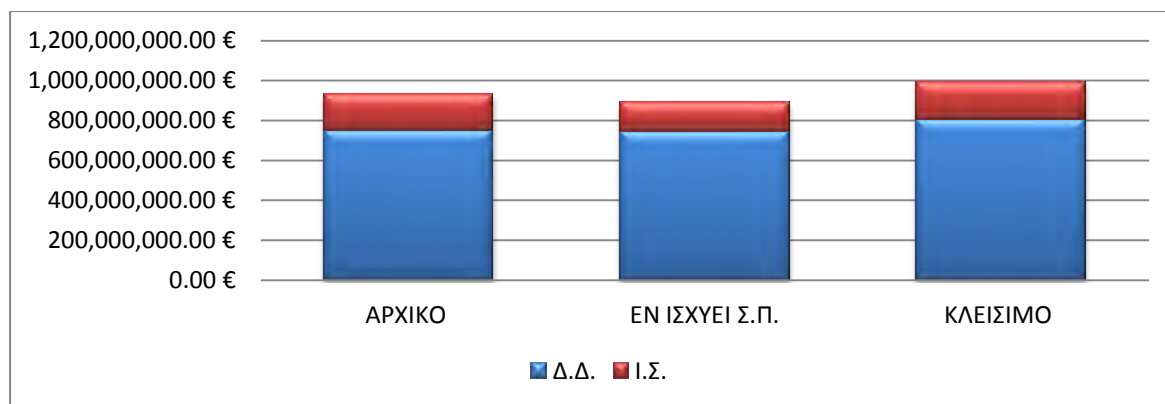
Κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος το ύψος της Δ.Δ. έφτασε τα 804,698,214.49 €, ενώ το Σ.Κ. τα 992,419,381.27 €. Είχαμε επομένως μια μεγάλη αύξηση της Δ.Δ. κατά 7,12% και του Σ.Κ. του προγράμματος κατά 6,85% σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό.

Όσο αναφορά την τελική απορρόφηση του προγράμματος αυτή μπορεί να συγκριθεί με την εν ισχύει Αναθεώρηση και τους εγκεκριμένους χρηματοδοτικούς πίνακες, το ύψος της οποίας στο 107,84% της Δ.Δ. και το 111,42% του Σ.Κ. του προγράμματος.

ΑΞΟΝΕΣ	ΕΝ ΙΣΧΥΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ		% Μεταβολή του Σ.Κ.	% Μεταβολή ή της Δ.Δ.
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	Δημόσια Δαπάνη	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	Δημόσια Δαπάνη		
ΑΞΟΝΑΣ 1	115,044,086.00 €	49,311,520.00 €	199,379,982.31 €	78,268,026.71 €	73.31%	58.72%
ΑΞΟΝΑΣ 2	308,199,468.00 €	244,672,468.00 €	328,082,644.71 €	265,332,550.91 €	6.45%	8.44%
ΑΞΟΝΑΣ 3	174,342,798.00 €	171,132,798.00 €	179,567,042.26 €	175,707,924.88 €	3.00%	2.67%
ΑΞΟΝΑΣ 4	234,106,215.00 €	222,081,668.00 €	225,457,497.12 €	225,457,497.12 €	-3.69%	1.52%
ΑΞΟΝΑΣ 5	44,650,456.00 €	44,650,456.00 €	50,933,864.26 €	50,933,864.26 €	14.07%	14.07%
ΑΞΟΝΑΣ 6	14,347,132.00 €	14,347,132.00 €	8,998,350.61 €	8,998,350.61 €	-37.28%	-37.28%
ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	890,690,155.00 €	746,196,042.00 €	992,419,381.27 €	804,698,214.49 €	11.42%	7.84%

Πίνακας 1-1 Μεταβολές του Σ.Κ. και της Δ.Δ. του προγράμματος ανά Άξονα προτεραιότητας

Έχει γίνει επομένως πλήρης απορρόφηση του π/υ και μάλιστα οι Νομικές δεσμεύσεις του προγράμματος ανέρχονται σε 821,005,094.08 € (σε επίπεδα Δ.Δ.) ανεβάζοντας ακόμα περισσότερο τις αρχικές προβλέψεις.

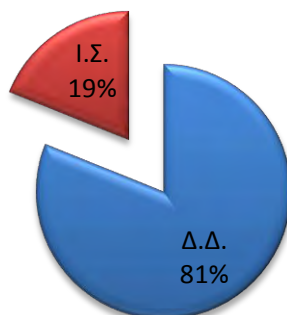

Διάγραμμα 1 Μεταβολή του Σ.Κ. του προγράμματος

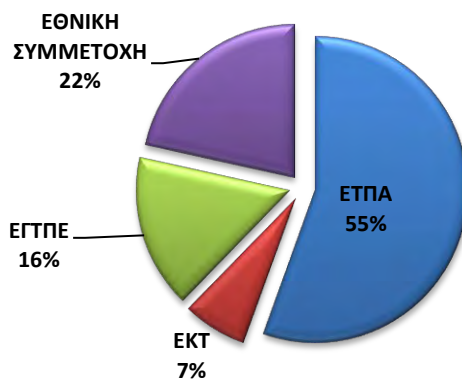
Η ίδια συμμετοχή παρουσιάζει αύξηση, ακολουθώντας εκείνη του Σ.Κ. κατά 5,66% σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος και κατά 29,92% σε σχέση με την εν ισχύει αναθεώρηση του συμβάλλοντας και αυτή με τη σειρά της στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

Παρόλη την αύξηση της Ι.Σ. του προγράμματος, τα ποσοστά και η βαρύτητα στη διαμόρφωση του Σ.Κ. του παραμένει στο ίδιο ποσοστό του 19% με τον αρχικό προγραμματισμό²³.

Διάγραμμα 2 Ποσοστά συμμετοχής της Δ.Δ. και της Ι.Σ. στο Σ.Κ. του προγράμματος

Σημαντικό σε αυτό το σημείο είναι να δούμε και τη συμμετοχή των τριών διαρθρωτικών ταμείων και την Εθνική συμμετοχή στη διαμόρφωση της Δ.Δ. στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 3 Ποσοστιαία συμμετοχή των διαρθρωτικών ταμείων και της Εθνικής στη διαμόρφωση της Δ.Δ.

²³Το ποσοστό της Ι.Σ. στο πρόγραμμα παραμένει υψηλό και ένα από τα υψηλότερα στο Γ ΚΠΣ, κάτι που διατυπώθηκε και στα πλαίσια της ενδιάμεσης αξιολόγησης του προγράμματος. Αν και επιχειρήθηκε στις διάφορες αναθεωρήσεις του προγράμματος να μειωθεί, με την εν ισχύει να περιορίζεται στο 16% του Σ.Κ. του προγράμματος κάτι τέτοιο δεν επιτεύχθη. Ανάλυση για την Ι.Σ. θα γίνει και στους επί μέρους άξονες του προγράμματος.

4.4 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Κατά την ολοκλήρωση του Γ ΠΕΠ Θεσσαλίας, οι δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί σχεδόν ταυτίζονται με τις δεσμεύσεις του κάθε άξονα κατά την τελευταία αναθεώρηση του και το εν ισχύον συμπλήρωμα προγραμματισμού, ενώ παρατηρείται σημαντική αύξηση σε σχέση με τον π/υ του αρχικού προγράμματος.

Αξονας	ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΠΘ			Κλείσιμο ΠΕΠΘ		
	ΣΚ	ΔΔ	% Βαρύτητα	ΣΚ	ΔΔ	% Βαρύτητα
1	157,080,000.00 €	65,730,000.00 €	8.75%	199,379,982.31 €	78,268,026.71 €	9.73%
2	299,870,000.00 €	242,690,000.00 €	32.31%	328,082,644.71 €	265,332,550.91 €	32.97%
3	154,310,000.00 €	151,100,000.00 €	20.12%	179,567,042.26 €	175,707,924.88 €	21.84%
4	272,220,000.00 €	246,300,000.00 €	32.79%	225,457,497.12 €	225,457,497.12 €	28.02%
5	36,420,000.00 €	36,420,000.00 €	4.85%	50,933,864.26 €	50,933,864.26 €	6.33%
6	8,939,893.00 €	8,939,893.00 €	1.19%	8,998,350.61 €	8,998,350.61 €	1.12%
	928,839,893.00 €	751,179,893.00 €	100%	992,419,381.27 €	804,698,214.49 €	100%

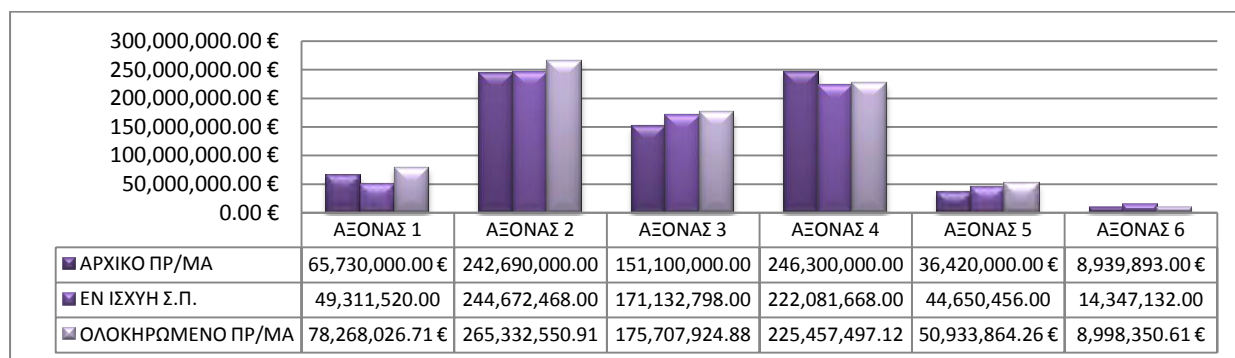
Πίνακας 2 Σύγκριση ανά Άξονα κατανομής των πόρων του Αρχικού σχεδιασμού και της τελικής διαμόρφωσης του προγράμματος.

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει πως παρά τις σημαντικές αυξομειώσεις στο ύψος της Δ.Δ του κάθε άξονα:

- η βαρύτητα παραμένει αμετάβλητη σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό,
- η μεγαλύτερη διαφορά να παρατηρείται στον Άξονα 4 κατά 4,77%, όπου έχουμε και μείωση του Σ.Κ.

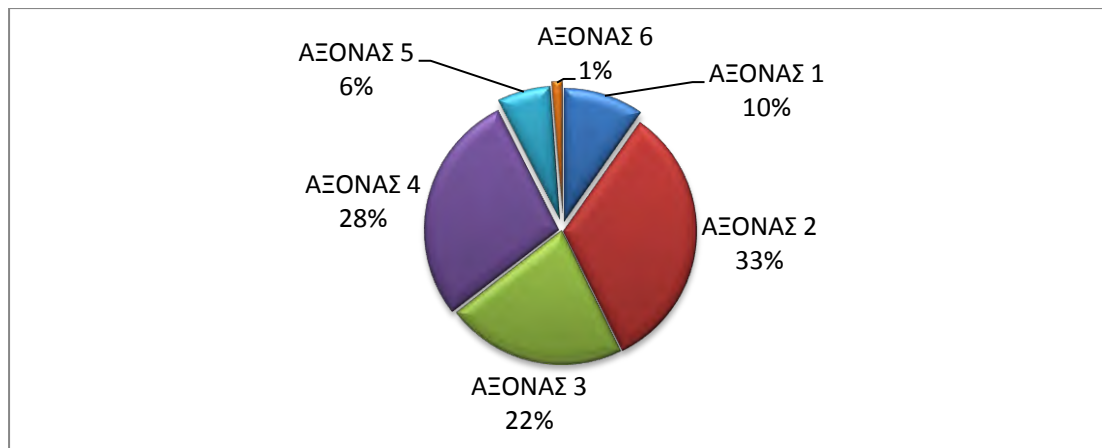
Έτσι δεν παρατηρείται σημαντική μεταβολή των προγραμματικών δεδομένων κατά την ολοκλήρωση του Προγράμματος.

Συγκεκριμένα αύξηση της Δ.Δ. έχουμε στους πέντε από τους έξι άξονες, σε σχέση με το αρχικό πρόγραμμα. Ειδικότερα παρατηρείται αύξηση έχουμε στους Άξονες 1,2,3,5 και 6 σε ποσοστά 19,08%, 9,33%, 16,29%, 39,85% και 0,65% αντίστοιχα ενώ μείωση παρατηρείται μόνο στον Άξονα 4 της τάξης του 8,46%, κάτι που θα σχολιασθεί παρακάτω.

Διάγραμμα 9 Σύγκριση της Δ.Δ. του προγράμματος ανά Άξονα προτεραιότητας

Όσον αναφορά το Σ.Κ. του προγράμματος και την μεταβολή της δαπάνης εν συγκρίσει τελικού και αρχικού σχεδιασμού ακολουθείται σχεδόν η ίδια μεταβολή με αυτή της Δ.Δ.. Σημαντική μεταβολή παρατηρείται στον άξονα 4 όπου έχουμε με μείωση 17,18% κατά το κλείσιμο. Η μεταβολή αυτή οφείλεται αφενός μεν στο γεγονός ότι μηδενίστηκε η Ι.Σ. κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση στον Άξονα αυτό και αφετέρου πολλές πράξεις του, είτε μεταφέρθηκαν στο ΕΣΠΑ, είτε αποτέλεσαν έργα γέφυρες μεταξύ των δύο προγραμμάτων, κάτι που θα αναλυθεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Διάγραμμα 10 Κατανομή της Δ.Δ. ανά άξονα προτεραιότητας κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος

Διαφοροποίηση παρατηρείται μόνο στα ποσοστά των ιδιωτικών κεφαλαίων όπως αυτά κατανέμονται ανά άξονα προτεραιότητας.

4.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση τα οικονομικά δεδομένα κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος μπορούμε να επισημάνουμε:

1. Την πλήρη απορρόφηση όλων των κονδυλίων του προγράμματος σε ύψος της Δημόσιας Δαπάνης.
2. Το χαμηλό ποσοστό overbooking του προγράμματος κατά 7,8 % περίπου, ποσοστό ασφαλείας για την πλήρη απορρόφηση των Ευρωπαϊκών πόρων.
3. Το μεγάλο ύψος της Ιδίας Συμμετοχής στο πρόγραμμα που άγγιξε το 19% του Σ.Κ. του προγράμματος και παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με τον αρχικό σχεδιασμό.
4. Την συμμετοχή των τριών διαρθρωτικών ταμείων στο πρόγραμμα σε ίδιο ποσοστό βαρύτητας με τον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος.
5. Την ομαλή ροή απορρόφησης των κονδυλίων κατά τη διάρκεια υλοποίηση του προγράμματος.
6. Παρόλες τις αυξομειώσεις του ύψους της Δ.Δ. στον κάθε Άξονα προτεραιότητας κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος, τα ποσοστά βαρύτητας του κάθε Άξονα είχαν μικρές αποκλίσεις, σε σχέση με τον αρχικό του σχεδιασμό.

7. Την επίτευξη του κανόνα $n+2$ σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος και την εξασφάλιση των πρόσθετων πόρων για το πρόγραμμα, μέσω της επίτευξης των κριτηρίων του αποθεματικού επίδοσης.

Αποτελέσματα του ΠΕΠ Θεσσαλίας ανά Άξονα Προτεραιότητας

4.6 ΑΞΟΝΑΣ 1: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ο προϋπολογισμός σε ΔΔ του Άξονα είναι :	49.311520,00 €
Έχουν ενταχθεί Πράξεις με Νομικές Δεσμεύσεις ποσού :	78.351.390,93 €
Οι Δαπάνες (σε επίπεδο Δημόσιας Δαπάνης) είναι ποσού :	78.268.026,71€

4.6.01 ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ 1

Στόχος του άξονα 1 ήταν η ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος της Θεσσαλίας και η διάχυση των πλεονεκτημάτων και επιπτώσεων σε όλη την Περιφέρεια και τα παραγωγικά συστήματά της.

Μέσω του άξονα αυτού υλοποιήθηκαν μέτρα και δράσεις βιομηχανικών υποδομών, δράσεις υπέρ του δευτερογενούς και ιδιαίτερα του τομέα της Μεταποίησης (βιομηχανία – βιοτεχνία), ενίσχυση επιχειρήσεων στους τομείς υπηρεσιών του τριτογενούς τομέα, δράσεις που αφορούν την ενίσχυση της έρευνας – τεχνολογίας και διάδοσης καινοτομίας, καθώς και δράσεις ενίσχυσης του Τουρισμού και του τομέα των Υπηρεσιών.

Με τον άξονα «παραγωγικό περιβάλλον» έγιναν προσπάθειες, βάσει του αρχικού σχεδιασμού, ώστε να προχωρήσει ο αναπροσανατολισμός των παραγωγικών τομέων της Περιφέρειας στην αγορά, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της, μέσω της βελτίωσης ποιότητας των προϊόντων, τον εκσυγχρονισμό των οργανωτικών και παραγωγικών διαδικασιών και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Οι κύριοι τομείς παρέμβασης του άξονα είναι:

- Στον τομέα της μεταποίησης
- Στον τομέα της έρευνας - τεχνολογίας
- Στον τομέα του τουρισμού

Η υλοποίηση των παραπάνω στόχων του Άξονα 1 εξειδικεύτηκαν στα παρακάτω έξι μέτρα και χρηματοδοτήθηκαν μέσω του ταμείου ΕΤΠΑ.

ΑΞΟΝΑΣ 1	Ενίσχυση παραγωγικού περιβάλλοντος	Ταμείο	Δ.Δ. 78,268,026.71 €	Ι.Σ. 121,111,955.60 €
METPO 1.1	Υποδομές παραγωγικού περιβάλλοντος επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	946,582.47 €	1,384,882.83 €
METPO 1.2	Μηχανισμοί υποστήριξης και δικτύωσης επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	0.00 €	0.00 €
METPO 1.3	Ιδιωτικές επενδύσεις	ΕΤΠΑ	21,026,553.20 €	43,352,448.20 €
METPO 1.4	Καινοτόμες δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας ΜΜΕ & ΠΜΕ	ΕΤΠΑ	30,166,485.19 €	37,724,895.56 €
METPO 1.5	Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων	ΕΤΠΑ	24,185,155.11 €	38,184,513.83 €
METPO 1.6	Βελτίωση ανταγωνιστικότητας τουριστικών ΜΜΕ	ΕΤΠΑ	1,943,250.74 €	465,215.18 €

Πίνακας 1 Παρουσίαση μέτρων του Άξονα 1 και των Δαπανών κατά την ολοκλήρωση του Προγράμματος.

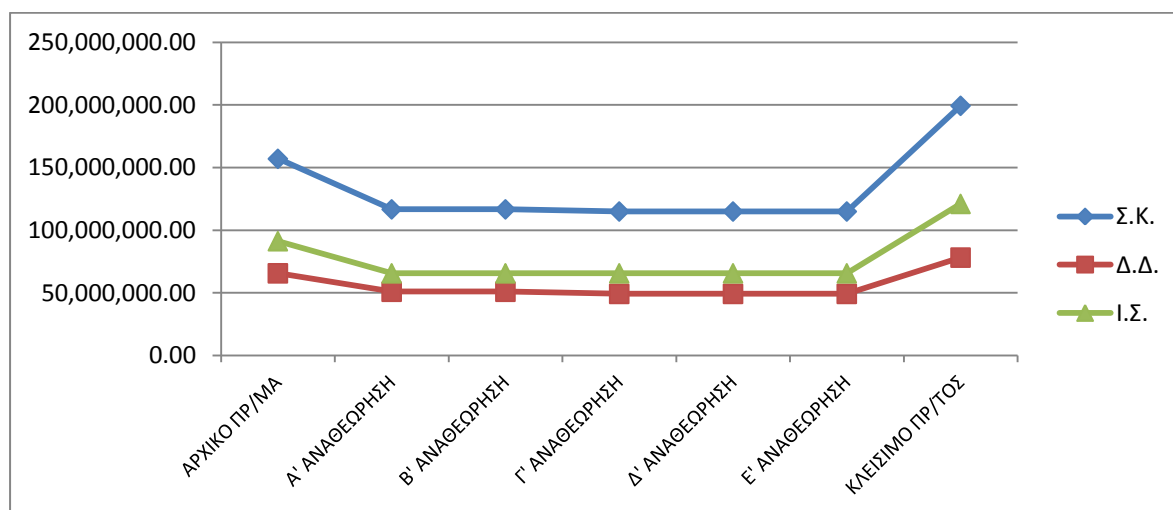
4.6.02 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο άξονας αυτός αποτέλεσε το βασικό πυρήνα της στρατηγικής της Περιφέρειας για την περίοδο 2000-2006 σε σχέση με τους υπόλοιπους άξονες που συνέβαλλαν συμπληρωματικά.

Η βαρύτητα του Άξονα στο σύνολο του προγράμματος αγγίζει το 20,9% σε ύψος Σ.Κ. και το 9,73% σε ύψος Δ.Δ.

Αναλυτικότερα για την απορρόφηση στον Άξονα 1, άγγιξε το 173,31% του Σ.Κ. του προγράμματος και το 158,72% της Δ.Δ (πίνακας 1-1, παραρτήματος). . Επισημαίνεται λοιπόν, μια υπερδέσμευση πόρων κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος που αποτελεί και το μεγαλύτερο στο ΠΕΠΘ αγγίζοντας το ποσό των 30 εκ. ευρώ.

Η αύξηση των πόρων του Άξονα είχε επισημανθεί και κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση, κάτι που πραγματοποιήθηκε κατά την 2^η Αναθεώρηση του προγράμματος. Ωστόσο μέχρι και την τελευταία αναθεώρηση του 2008, δεν είχε προβλεφθεί η μεγάλη ανάγκη για πρόσθετους πόρους όπως φαίνεται και από τον πίνακα που ακολουθεί.

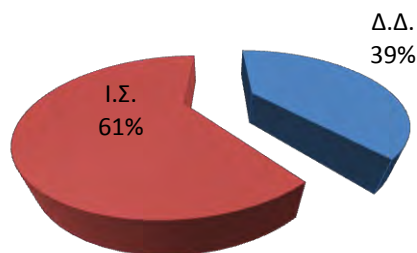

Διάγραμμα 1 Μεταβολές των πόρων στον Άξονα 1 σε κάθε αναθεώρηση του προγράμματος

Τα Μέτρα με τη μεγαλύτερη βαρύτητα στον Άξονα 1 είναι τα 1.4 και 1.5, ενώ μικρή συμμετοχή είχαν τα μέτρα 1.1 και 1.6., όπως αναμενόταν άλλωστε και από την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος. (πίνακας 1-2, παραρτήματος)

Παρόλα αυτά η απορρόφηση στον Άξονα 1 επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό μέσω της μεγάλης συμμετοχής των ιδιωτών και τη μετακίνηση πόρων από τα Μέτρα 1.1, 1.2 και 1.6 στα μέτρα 1.4 και 1.5.

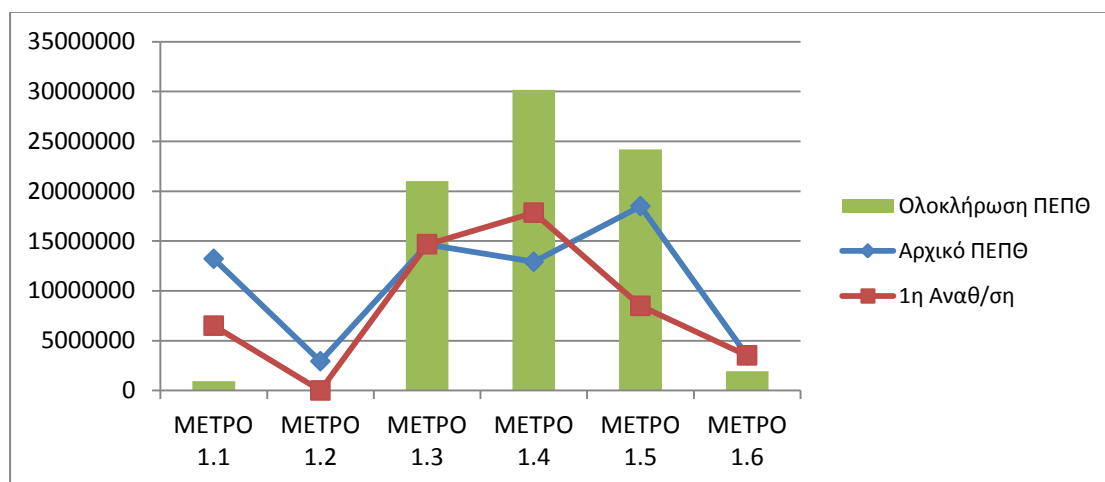
Το ποσοστό της Ι.Σ. στον Άξονα αποτελεί και το μεγαλύτερο στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 2 Ποσοστό συμμετοχής της Δ.Δ. και της Ι.Σ. στο Σ.Κ. του Άξονα 1

Σημαντική αύξηση της Δ.Δ. παρατηρείται στο Μέτρο 1.4 της τάξης του 133,67% από το αρχικό πρόγραμμα και κατά 187,87% της Δ.Δ. από την Αναθεώρηση του 2004 του προγράμματος (πίνακας 1-2, παραρτήματος).

Ταυτόχρονα σημαντική είναι η μείωση στα μέτρα 1.1 και 1.6 κατά 92,83% και 44,79% αντίστοιχα, μη πετυχαίνοντας τον αρχικό σχεδιασμό.

Διάγραμμα 3 Μεταβολές χρηματοδότησης Δ.Δ. στα μέτρα του Άξονα 1

Χαρακτηριστικό είναι και το παραπάνω διάγραμμα που δείχνει τις διακυμάνσεις της Δ.Δ. κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Γ ΠΕΠ Θ. Αναδεικνύονται οι μεγάλες μεταβολές της Δ.Δ. ανά Μέτρο σε σχέση με τις διαφορετικές περιόδους. Διακρίνονται οι διαφορές κατά τον αρχικό σχεδιασμό στα μέτρα 1.1, 1.3 και 1.6, ενώ παρατηρούμε πως η πρόβλεψη για το ύψος της Δ.Δ. κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση στο Μέτρο 1.4 διατηρήθηκε. Πρέπει να σημειώσουμε εδώ πως μεγάλο μέρος της Δ.Δ. στο Μέτρο 1.4 οφείλεται και στη συγχώνευσή του με το Μέτρο 1.2. Η κατάργηση του Μέρου 1.2 έγινε στα πλαίσια της ενδιάμεσης αξιολόγησης, με τη μεταφορά τόσο των πόρων όσο και στόχων και ενεργειών στο Μέτρο 1.4, λόγω συγγένειας των δύο Μέρων.

Η επιλογή της μεταφοράς της Δ.Δ. σε άλλα μέτρα του Άξονα ήταν αναπόφευκτη, προκειμένου να μη χαθούν πόροι.

Κατά την αξιολόγηση άλλωστε για το Μέτρο 1.1 είχε επισημανθεί η δυσκολία δημιουργίας νέων οργανωμένων υποδοχέων της μεταποίησης (ΒΕΠΕ) λόγω

θεσμικών δυσκολιών και χρονικών περιορισμών (καθυστέρηση τροποποίησης του Ν. 2545 και του καθεστώτος ενίσχυσης) τις οποίες αφορά η βασική ενέργεια του. Η επισήμανση αυτή ακολουθήθηκε κατά την 1η Αναθεώρηση του ΠΕΠΘ του 2004, με μείωση της Δ.Δ. του Μέτρου, ωστόσο εφαρμόστηκε κατά την 4η αναθεώρηση του προγράμματος του 2007.

4.6.03 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ.

Στο τμήμα αυτό εξετάζεται ο βαθμός κάλυψης των τεθέντων στόχων των εκροών του Άξονα 1 του ΠΕΠΘ, όπως αυτοί είχαν τεθεί κατά την 1η αναθεώρηση του. Οι στόχοι του Άξονα 1 απαντώνται μέσω των δεικτών υλοποίησης του προγράμματος όπως αυτοί διαμορφώθηκαν κυρίως στα πλαίσια της ενδιάμεσης αξιολόγησης του, όπου και οι όποιες τροποποιήσεις αιτιολογούνται στη λογική της καλύτερης λειτουργίας του συστήματος δεικτών.

Δομή αναθεωρημένου ΠΕΠ	Δείκτες αναθεωρημένου ΠΕΠΘ	Τιμή-στόχος 2008	Δείκτες ΣΠ	Μ.Μ.	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	% ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ
Μέτρο 1.3	1. Ιδιωτικές Επενδύσεις (αριθμός επιχ/σεων)	60 επιχειρήσεις	Νέες επιχειρήσεις που δημιουργούνται	Αρ.	42	106.67%
			Ενισχύσεις επενδυτικών σχεδίων σε υφιστάμενες επιχειρήσεις	Αρ.	22	
Μέτρο 1.4	2. Καινοτόμες δράσεις εκσυγχρονισμού ΜΜΕ	180 ΜΜΕ	Επιχειρήσεις που ενισχύονται	Αρ.	335	186.11%
Μέτρο 1.5	3. Τουριστικά καταλύματα (κλίνες Γ' κατ. Και άνω)	700	Κλίνες Γ' τάξης [και άνω] που εκσυγχρονίζονται	Πλήθος	2007	286.71%
Μέτρο 1.5	4. Τουριστικά καταλύματα (κλίνες ενοικ. Δωματίων)	3500	Εκσυγχρονισμός κλινών που δημιουργούνται εκτός Ν2601/98	Πλήθος	7126	203.60%
Μέτρο 1.5	5. Τουριστικές ΜΜΕ (εκσυγχρονισμός)	100	Επιχειρήσεις που ενισχύονται	Αρ.	198	211.00%
Μέτρο 1.6			Επιχειρήσεις που ενισχύονται	Αρ.	13	
Μέτρο 1.1	6. Αριθμός χρημ/νων ερευνητικών πρ/μάτων επιχειρήσεων	15	Αριθμός χρημ/νων ερευνητικών πρ/μάτων επιχειρήσεων	Αρ.	2	13.33%

Πίνακας 2 Βαθμός επίτευξης στόχων στον Άξονα 1 του Προγράμματος

Κάλυψη των δεικτών παρατηρείται στους πέντε από τους έξι δείκτες του ΟΠΣ για τον Άξονα αυτό. Κάποιοι μάλιστα υπερδιπλασιάστηκαν όπως φαίνεται και στον τον παραπάνω πίνακα.

Η μη επίτευξη του Μέτρου 1.1 ήταν αναμενόμενη μετά και την μεγάλη μείωση του π/υ του. Δεν υλοποιήθηκε η ενέργεια για τις υποδομές Έρευνας, Τεχνολογική Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ). Ωστόσο στα πλαίσια του Άξονα τέσσερεις ΒΙΠΕ-ΒΙΟΠΑ βελτιώθηκαν σύμφωνα και με τον αρχικό προγραμματισμό.

Όσο αφορά την απασχόληση, ο Άξονας 1 ξεπέρασε τους στόχους του Αναθεωρημένου προγράμματος πετυχαίνοντας αύξηση τόσο στις θέσεις απασχόλησης κατά την υλοποίηση όσο και τις μόνιμες θέσεις απασχόλησης.

ΑΞΟΝΑΣ 1	Στόχοι ΣΠ		ΚΛΕΙΣΙΜΟ Γ' ΠΕΠ	
	Απασχόληση κατά την υλοποίηση (μεικτές ΙΕΘ)	Μόνιμες θέσεις απασχόλησης (μεικτές ΙΕΘ)	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιας διάρκειας)	Νέες θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης
ΜΕΤΡΟ 1.1	141	70	43	1
ΜΕΤΡΟ 1.3	156	400	0	429
ΜΕΤΡΟ 1.4	137	69	1020	610
ΜΕΤΡΟ 1.5	197	200	645	358
ΜΕΤΡΟ 1.6	37	19	67	10
ΣΥΝΟΛΟ	668	758	1775	1408

Πίνακας 3 Σύγκριση δεικτών αποτελέσματος και επιπτώσεων που αφορά την απασχόληση

Ο Άξονας ξεπέρασε ακόμα και τους στόχους του αρχικού προγραμματισμού που προέβλεπε 1670 θέσεις απασχόλησης κατά την υλοποίηση και 835 μόνιμες θέσεις εργασίας.

4.6.04 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Όσον αφορά την αποδοτικότητα όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος στον Άξονα 1, συνοψίζεται στον πίνακα που ακολουθεί. Παρατηρείται πως στους πέντε από τους επτά δείκτες έχουμε μεγάλη αποδοτικότητα με μ.ο. το 34.5%, ενώ στους υπόλοιπους αρνητική απόδοση με μ.ο. 44.4%. Λόγω του μεγάλου ύψους της Ι.Σ. (φτάνει το 61%), είναι δύσκολο να συγκριθεί σε ύψος Δ.Δ. το μοναδιαίο κόστος της αρχικής εκτίμησης με τα τελικά αποτελέσματα, για αυτό προκύπτουν και οι μεγάλες διακυμάνσεις. Παρόλα αυτά γεγονός είναι πως ταυτόχρονα με την υπερκάλυψη των στόχων, παρατηρείται και μεγάλη αποδοτικότητα για το ΠΕΠ Θεσσαλίας.

Δομή αναθεωρημένου ΠΕΠ	Δείκτες αναθεωρημένου ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	M.M.	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΒΑΡΥΤΗΤΑ δείκτη σε ΔΔ Μέτρου
Μέτρο 1.3	1. Ιδιωτικές Επενδύσεις (αριθμός επιχ/σεων)	Νέες επιχειρήσεις που δημιουργούνται	Αρ.	62	-34.37%	100.00%
Μέτρο 1.4	2. Καινοτόμες δράσεις εκσυγχρονισμού ΜΜΕ	Επιχειρήσεις που ενισχύονται	Αρ.	335	2.30%	100.00%
Μέτρο 1.5	3. Τουριστικά καταλύματα (κλίνες Γ' κατ. Και άνω)	Κλίνες Γ' τάξης [και άνω] που εκσυγχρονίζονται	Πλήθος	2007	38.57%	18.55%
Μέτρο 1.5	4. Τουριστικά καταλύματα (κλίνες ενοικ. Δωματίων)	Εκσυγχρονισμός κλινών που δημιουργούνται εκτός Ν2601/98	Πλήθος	7126	65.83%	17.09%
Μέτρο 1.5	5. Τουριστικές ΜΜΕ (εκσυγχρονισμός)	Επιχειρήσεις που ενισχύονται	Αρ.	198	25.92%	64.36%
Μέτρο 1.6		Επιχειρήσεις που ενισχύονται	Αρ.	13	-54.42%	100.00%
Μέτρο 1.1	6. Αριθμός επιχειρήσεων που θα ωφεληθούν από δράσεις καινοτομίας και έρευνας.	Αριθμός χρημ/νων ερευνητικών πρ/μάτων επιχειρήσεων	Αρ.	2	39.71%	8.28%

Πίνακας 4Αποδοτικότητα του Άξονα 1 ανά δείκτη υλοποίησης

4.6.05 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΞΟΝΑ 1

Ο άξονας αυτός συμβάλει άμεσα στην ικανοποίηση του στόχου του ΠΕΠΘ για αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό των παραγωγικών τομέων, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα.

Όσο αφορά τη συνοχή των στόχων του Άξονα 1 συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

ΑΞΟΝΑΣ 1 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΜΕΤΡΑ				
	1.1	1.3	1.4	1.5	1.6
Στόχοι Άξονα					
Εκσυγχρονισμός των οργανωτικών και παραγωγικών διαδικασιών	X			X	
Βελτίωση παρεχόμενων υπηρεσιών	X		X		X
Υποστήριξη επενδύσεων		X	X	X	

Πίνακας 5 Συνάφεια μέτρων και στόχων στον Άξονα 1

Όλα τα μέτρα παρουσιάζουν συνοχή μεταξύ στόχων του μέτρου (επιχειρησιακών) και γενικών στόχων του άξονα στον οποίο εντάσσεται.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, δύναται να ειπωθεί πως σε γενικές γραμμές η υλοποίηση του Άξονα 1 κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος είναι επιτυχημένη. Τα θετικά αποτελέσματα μπορούν να προσδιοριστούν κυρίως στην υλοποίηση πολλών έργων κατά την διάρκεια του προγράμματος και την υπερκάλυψη των στόχων των δεικτών του Άξονα. Μεγάλη επιτυχία επίσης είναι η κινητοποίηση των ιδιωτικών κεφαλαίων για την υλοποίηση των στόχων του Άξονα.

Σημαντική ήταν η συμβολή του Άξονα στην ενίσχυση στον τομέα του τουρισμού, στον τομέα της βιομηχανίας και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Αντιθέτως, μικρότερη ήταν στον τομέα της έρευνας και τεχνολογίας, με χαμηλό ενδιαφέρον από τους ιδιώτες.

Σε ότι αφορά την απορρόφηση αυτή έφτασε σε ποσοστά το 158,72% σε ύψος Δ.Δ. Μεγάλη επιτυχία μεν για την εξασφάλιση αυξημένων πιστώσεων για υλοποίηση του Άξονα, μεγάλο ποσοστό δε της υλοποίησής του θα προέλθει τελικά από καθαρά εθνικούς πόρους. Ζήτημα αποτελεί το κατά πόσο επηρέασε η υλοποίηση των Μέτρων 1.1 και 1.6 και την σημαντική μείωση της Δ.Δ., η αυξημένη ζήτηση για πόρους στα Μέτρα 1.4 και 1.5.

Ωστόσο επισημάνσεις για τον τρόπο ενίσχυσης των ιδιωτικών επιχειρήσεων έγιναν και στα πλαίσια του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης (ΠΣΣΑ) Θεσσαλίας 2007-2013²⁴ όπου σχολιάστηκε:

- Η σοβαρή καθυστέρηση στην ωρίμανση μέσω της έγκρισης καθεστώτος ενίσχυσης, τροποποίησης του Ν 2545/97 (ως προς % ενίσχυσης σύμφωνα με τον Περιφερειακό χάρτη ενισχύσεων) και ψήφισης κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου, προετοιμασίας μελετών, εγκρίσεων, επιχειρησιακού σχεδιασμού και αδειοδοτήσεων των επιχειρηματικών συλλογικών υποδομών (ΒΙΠΕ, ΒΕΠΕ, Εμπορευματικών κέντρων, Εκθεσιακών χώρων κα), η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την μη ενεργοποίηση προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς συλλογικά σχήματα επιχειρηματιών, από την ΓΓΒ του ΥΠΑΝ για τις

²⁴ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Π.Σ.Σ.Α.) ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2007-2013,

βιομηχανικές υποδομές, από το Υπ. Μεταφορών για τα εμπορευματικά κέντρα και του ΥΠΟΙΚΟ για τη δράση της προβολής τοπικών προϊόντων.

- Η λανθασμένη και μονομερής σύνδεση της αξιολόγησης των επενδύσεων των ΜΜΕ με την παραγωγή και τα κριτήρια της βραχυπρόθεσμα δημιουργούμενης απασχόλησης και της αύξησης του κύκλου εργασιών και όχι της βιωσιμότητας της επιχείρησης, μέσω της ανταπόκρισής της στην ενεργό ζήτηση και κερδοφορία κάθε επένδυσης, λαμβάνοντας υπόψη το δυναμικό της αγοράς (Marketing Plan), η οποία είναι βασική προϋπόθεση για μακροχρόνια αύξηση του μεριδίου της αγοράς, άρα και του κύκλου εργασιών και δημιουργίας απασχόλησης (επιπτώσεις) από τους υποψήφιους επενδυτές.
- Τις δυσκολίες του συστήματος επέτειναν η υψηλού κόστους σε ανθρώπινο δυναμικό και χρόνους γραφειοκρατία για την χορήγηση των ενισχύσεων προς τις ΜΜΕ και η μη κατάλληλη προετοιμασία των Τραπεζών με σαφείς δεσμεύσεις να ανταποκριθούν στον ρόλο του συνεργάτη στην πρώτη φάση και τελικού δικαιούχου μεταγενέστερα.

Αυτό που προκύπτει είναι:

- Κατά το σχεδιασμό, κάποιοι από τους στόχους ήταν πολύ φιλόδοξοι και δεν ξεκίνησαν παράλληλα με νομοθετικό σχεδιασμό, τρόπους εφαρμογής και υλοποίησης τους. Έλλειψη γενικότερου χωροταξικού σχεδιασμού, κινήτρων μετεγκατάστασης επιχειρήσεων, θεσμικών δυσκολιών και χρονικών περιορισμών, έργα όπως νέες ΒΙ.ΠΕ, ερευνητικά κέντρα κ.α φάνηκε ότι ήταν δύσκολο να υλοποιηθούν.
- Δυσκολία υπήρχε στην υλοποίηση δομών και επιχειρήσεων σε δράσεις έρευνας καινοτομίας και τεχνολογίας λόγω χαμηλού ενδιαφέροντος από τους ιδιώτες. Έτσι υλοποιήθηκε ουσιαστικά μόνο μια ενέργεια "Υποστήριξη της τουριστικής και πολιτιστικής επιχειρηματικότητας, καινοτομίας και προβολής" που έγινε αποκλειστικά με Δ.Δ.
- Η ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος βοήθησε στο να επαναδιατυπωθούν οι στόχοι και οι δείκτες των Μέτρων του Άξονα 1. Πρότεινε επίσης την αύξηση της Δ.Δ., κάτι που δεν πραγματοποιήθηκε στο βαθμό που έπρεπε από τη μεριά της διαχείρισης, κατά την 2^η ή και επόμενες Αναθεωρήσεις του προγράμματος που ακολούθησαν.
- Οι αναθεωρήσεις στο ύψος τις Δ.Δ. του κάθε Μέτρου που έγιναν από τη μεριά της διαχείρισης, βοήθησαν από τη μια στην ενεργοποίηση των μέτρων, διαφυλάσσοντας την απορροφητικότητα του Άξονα, όσο και στη διατήρηση της βαρύτητας της Δ.Δ. του Άξονα στο σύνολο του ΠΕΠΘ, βάσει του αρχικού σχεδιασμού. Από την άλλη υπήρξε υπερδέσμευση πόρων στον Άξονα αυτό σε ποσοστό κοντά στο 60%.
- Τα μεγέθη της επίτευξης των στόχων υποδηλώνουν είτε πολύ μεγάλη επιτυχία του προγράμματος, είτε υποεκτίμηση των τιμών του κόστους μονάδας που χρησιμοποιήθηκαν κατά τον αρχικό προγραμματισμό.

- Σημαντική είναι η κινητοποίηση της ίδιας συμμετοχής των ιδιωτών, προκαλώντας μόχλευση των κεφαλαίων των επενδύσεων που προωθήθηκαν από τον Άξονα 1, που αποτελεί μια επιτυχία του προγράμματος.

4.7 ΑΞΟΝΑΣ 2: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Ο προϋπολογισμός σε ΔΔ του Άξονα είναι :	244.672.468,00 €
Έχουν ενταχθεί Πράξεις με Νομικές Δεσμεύσεις ποσού :	268.080.006, 47 €
Οι Δαπάνες (σε επίπεδο Δημόσιας Δαπάνης) είναι ποσού :	265.332.550,91 €

4.7.01 *ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ*

Η ανάπτυξη της υπαίθρου αποτέλεσε βασική προτεραιότητα του Προγράμματος κατά τη διάρκεια του, με ιδιαίτερη συμμετοχή στην απασχόληση και στο εισόδημα ανά Α.Π.Π. της Περιφέρειας καθώς και με ιδιαίτερη σημασία στην προστασία, ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των φυσικών και υδάτινων πόρων της Θεσσαλικής Υπαίθρου.

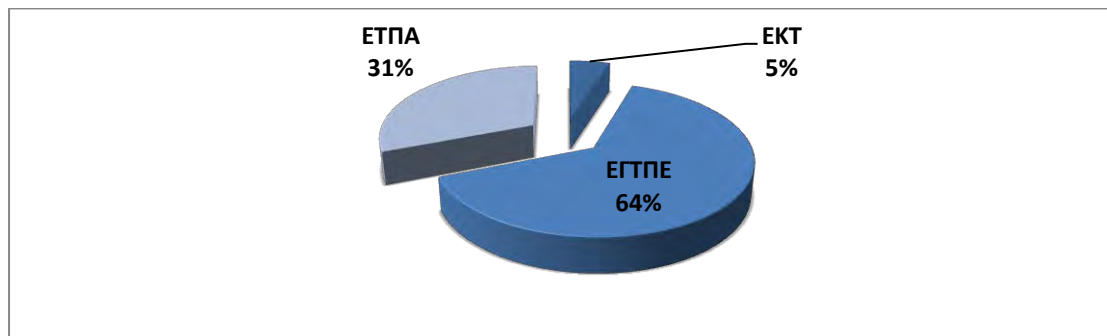
Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια αυτού του άξονα προτεραιότητας, στόχευαν:

- Στην άρση των διαρθρωτικών προβλημάτων που χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα τις πεδινές περιοχές: ήτοι μεγάλο μέγεθος σαν ποσοστό στο ΑΠΠ και στην απασχόληση, παραγωγή προϊόντων με γνώμονα την ποσοτική παραγωγή και την εισοδηματική στήριξη αντί του προσανατολισμού προς την αγορά και την ποιότητα, διαρθρωτική, θεσμική και διαχειριστική υστέρηση του τομέα, έλλειψη φορέων συλλογικής οργάνωσης της αγροτικής παραγωγής και εμπορίας, χαμηλή ανταγωνιστικότητα, ανορθολογική εκμετάλλευση και εξάντληση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα, μεγάλη συμμετοχή στην επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Στην θεσμική και διαρθρωτική προετοιμασία του αγροτικού τομέα να αναπροσαρμόσει την παραγωγική ικανότητά του στο νέο περιβάλλον της διεθνούς απελευθέρωσης των αγορών και των αλλαγών της ΚΑΠ.
- Στην ανάδειξη των συγκριτικών του πλεονεκτημάτων: μεγάλος και παραγωγικός κάμπος, δυνατότητες παραγωγής προϊόντων ποιότητας και πρόσβασής τους σε αγορές εσωτερικού και εξωτερικού, υψηλή εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού, σημαντική ηλικιακή ανανέωση, δυνατότητες αξιοποίησης σημαντικών θεσμοθετημένων περιοχών & οικοτόπων και ενσωμάτωσης του πολιτιστικού πλούτου στις δραστηριότητες της τοπικής ανάπτυξης.
- Στην ανάπτυξη των ορεινών, μειονεκτικών περιοχών. Στις περιοχές αυτές υποστηρίχτηκε η διαφοροποίηση των αγροτικών δραστηριοτήτων και η ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας για την προώθηση της απασχόλησης και της δημιουργίας εναλλακτικών εισοδημάτων, με τον σχεδιασμό και εφαρμογή «ολοκληρωμένων προγραμμάτων» τοπικής ανάπτυξης (ΟΠΑΑΧ).

4.7.02 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Ο Άξονας 2 αποτελεί τον πρώτο Άξονα σε ύψος Δ.Δ. με το ποσοστό του να φτάνει στα 32,97% του Επιχειρησιακού Προγράμματος Θεσσαλίας. Ως προς το ύψος του Σ.Κ το ποσοστό είναι 33,06% του συνολικού προγράμματος.

Η υλοποίηση των παραπάνω στόχων του Άξονα 2 χρηματοδοτήθηκε και από τα τρία διαθρωτικά ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΓΤΠΕ.

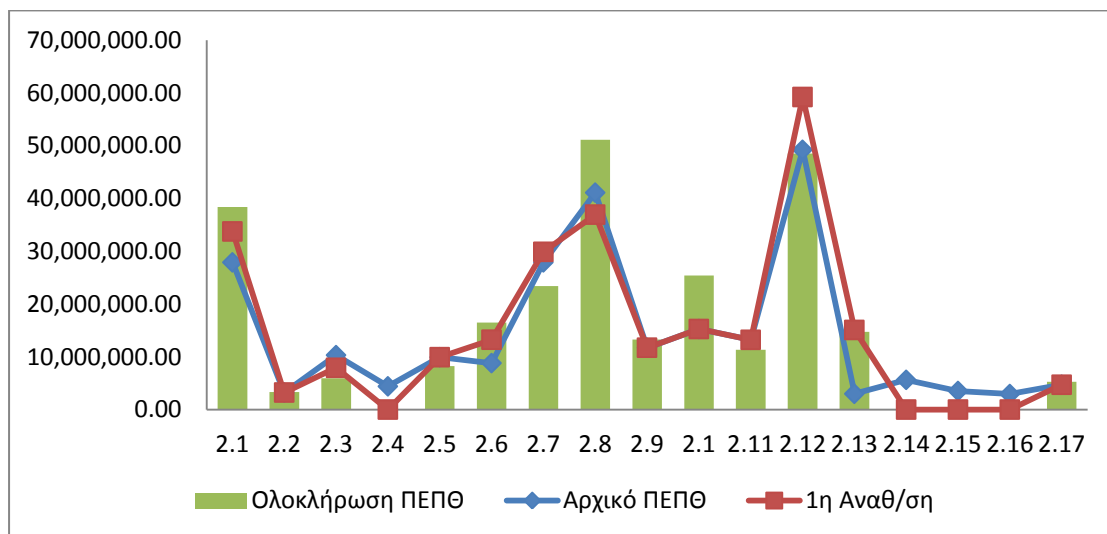

Διάγραμμα 1 Ποσοστιαία συμμετοχή των διαθρωτικών ταμείων στον Άξονα 2

Στον Άξονα 2 τα ποσοστά της ίδιας συμμετοχής αγγίζουν το 19% ακολουθώντας τα ποσοστά του συνόλου του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

Η απορρόφηση έφτασε σε ποσοστά το 108,44% σε ύψος Δ.Δ. (πίνακας 2-4, παραρτήματος).

Τα Μέτρα με τη μεγαλύτερη βαρύτητα είναι τα 2.12, 2.8 και 2.1 που αφορούν υποδομές στο επαρχιακό δίκτυο, την άρδευση και τις γεωργικές επενδύσεις αντίστοιχα, στις οποίες έγιναν και οι μεγαλύτερες απορροφήσεις όπου δαπανήθηκαν το 44,84% της συνολικής Δ.Δ. στον Άξονα αυτό.

Διάγραμμα 2 Μεταβολές της Δ.Δ. του Άξονα 2 κατά τη διάρκεια υλοποίησής του

Μικρότερη συμμετοχή είχαν τα μέτρα 2.2, 2.3 και 2.5 όπως αναμενόταν και από την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος.

Σημαντική αύξηση της Δ.Δ. παρατηρείται στα Μέτρα 2.10 (έργα ύδρευσης και Ε.Ε.Λ.) της τάξης του 66,43% από το αρχικό πρόγραμμα και από την Αναθεώρηση του 2004 του προγράμματος (μετά την αξιολόγηση), του Μέτρου 2.8 (υποδομές άρδευσης) και του μέτρου 2.13 (ενίσχυση ΜΜΕ) όπου μεταφέρθηκαν οι δράσεις και οι πιστώσεις των μέτρων 2.14, 2.15 και 2.16 μετά τον μηδενισμό τους κατά την αναθεώρηση του προγράμματος (πίνακας 2-3, παραρτήματος).

Αντίθετα μείωση της Δ.Δ. είχαμε στους Άξονες 2.3, 2.7, 2.12, της τάξης του 22% από το αναθεωρημένο πρόγραμμα του 2004.

Ταυτόχρονα και παρά τις μεγάλες αυξομειώσεις, διατηρείται η βαρύτητα του κάθε μέτρου κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό. Οι πιο έντονες αυξήσεις παρατηρούνται στα μέτρα 2.6 και 2.13 στα οποία μεταφέρθηκαν οι παρεμβάσεις των μέτρων του άξονα που καταργήθηκαν (2.4 και 2.14, 2.15, 2.16) (πίνακας 2-3, παραρτήματος).

4.7.03 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Οι στόχοι του Άξονα 2, απαντώνται μέσω των δεικτών υλοποίησης και του βαθμού επίτευξής τους.

Δομή αναθεωρημένου ΠΕΠ	Δείκτες αναθεωρημένου ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μ.Μ.	Τιμή-στόχος 2008	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	% ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ
Μέτρο 2.1	1. Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	Αριθμός επενδυτικών σχεδίων	Αρ.	880	787	89.43%
Μέτρο 2.2	2. Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά	Φάκελοι προϊόντων ΠΟΠ-ΠΓΕ, ΕΠΠΕ, ΟΠΑΠ, κλπ	Αρ.	15	9	60.00%
Μέτρο 2.8	3. Αναδασμοί- Παράλληλα έργα (αρ. αγροκτημάτων)	Αναδασμοί: Παράλληλα έργα	Αρ. αγροκτ.	26	21	80.77%
Μέτρο 2.5	4. Αλιευτικά καταφύγια	Αλιευτικά καταφύγια (νέα)	Αρ.	5	6	120.00%
Μέτρο 2.6	5. Επεμβάσεις σε βιοτόπους	Περιοχές παρέμβασης		4		
Μέτρο 2.6	6. Μετεγκαταστάσεις	Μετεγκαταστάσεις οχλουσών κτην. Μονάδων	Αρ.	60	85	141.67%
Μέτρο 2.7	7. Ταμίευση- Αποθήκευση νερών	Ογκος σώματος φραγμάτων	Κμ.	600	938	156.33%
Μέτρο 2.12	8. Οδοί προσπέλασης (Επαρχιακό δίκτυο)	Επαρχιακή/ διακοινοτική οδοποία (νέα χάραξη)	Χλμ.	10	52	520.00%
		Επαρχιακή / διακοινοτική οδοποία (βελτίωση)	Χλμ.	140	182	130.00%

Δομή αναθεωρημένου ΠΕΠ	Δείκτες αναθεωρημένου ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μ.Μ.	Τιμή-στόχος 2008	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	% ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ
Μέτρο 2.11	9. Δασική οδοποιία (χλμ)	Αντιπυρικές ζώνες, Δασική οδοποιία	Χλμ.	50	120	240.00%
Μέτρο 2.13	11. Σχέδια τουριστικών δραστηριοτήτων	Αριθμός Επενδυτικών Σχεδίων αγροτουρισμού (σχέδια τουριστικών δραστηριοτήτων)	Αρ.	62	91	146.77%
	11. Σχέδια βιοτεχνικών δραστηριοτήτων	Αριθμός Επενδυτικών σχεδίων αγροβιοτεχνίας (σχέδια βιοτεχνικών δραστηριοτήτων)	Αρ.	30	26	86.67%

Πίνακας 1 Αποδοτικότητα του Άξονα 2 ανά δείκτη υλοποίησης

Παρατηρείται στον παραπάνω πίνακα ότι στο μεγαλύτερο μέρος των δεικτών έχουμε υπερκάλυψη των στόχων που τέθηκαν στο αναθεωρημένο ΠΕΠΘ μετά την Ενδιάμεση αξιολόγησή του.

Πιο αναλυτικά επτά από τους έντεκα δείκτες υπερβαίνουν το 120% φτάνοντας ακόμα και το 520% στο δείκτη "Επαρχιακή/ διακοινοτική οδοποιία (νέα χάραξη)". Υπερκάλυψη του στόχου παρατηρούμε και στο δείκτη "Αντιπυρικές ζώνες, Δασική οδοποιία" όπου και εδώ έχουμε υπερδιπλασιασμό του στόχου.

Αντίθετα και κάτω από τις αρχικές προβλέψεις, σε τέσσερεις από τους έντεκα δείκτες με μ.ο. 80%, με τη σημαντικότερη να εμφανίζει ο δείκτης για την "Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά" στο 60%, λόγω χαμηλού ενδιαφέροντος.

Όσο αναφορά την απασχόληση ο Άξονας 2 ξεπέρασε τους στόχους του Αναθεωρημένου προγράμματος, υπερκαλύπτοντας τους στόχους τόσο στις θέσεις απασχόλησης όσο και τις μόνιμες θέσεις εργασίας.

ΑΞΟΝΑΣ 2	Στόχοι ΣΠ		Ολοκλήρωση του Γ' ΠΕΠ	
	Απασχόληση κατά την υλοποίηση (μεικτές ΙΕΘ)	Μόνιμες θέσεις απασχόλησης (μεικτές ΙΕΘ)	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιαίας διάρκειας)	Νέες θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης
ΜΕΤΡΟ 2.1	297	156	0.00	193.00
ΜΕΤΡΟ 2.2	34	17	18.00	8.00
ΜΕΤΡΟ 2.3	188	55	84.00	47.00
ΜΕΤΡΟ 2.5	106	53	56.00	0.00
ΜΕΤΡΟ 2.6	47	23	368.00	67.00
ΜΕΤΡΟ 2.7	293	148	327.00	2.00
ΜΕΤΡΟ 2.8	263	219	580.00	97.00
ΜΕΤΡΟ 2.9	668	52	563.00	61.00
ΜΕΤΡΟ 2.10	305	81	402.00	38.00
ΜΕΤΡΟ 2.11	214	70	214.00	34.00
ΜΕΤΡΟ 2.12	899	0	887.00	9.00
ΜΕΤΡΟ 2.13	160	81	332.00	116.00
ΜΕΤΡΟ 2.17	178	90	99.00	0.00

ΣΥΝΟΛΟ	668	758	1775	1408
---------------	------------	------------	-------------	-------------

Πίνακας 2 Σύγκριση δεικτών αποτελέσματος και επιπτώσεων στον τομέα της απασχόλησης

4.7.04 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Η αποδοτικότητα των δεικτών στον Άξονα 2 φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί. Επίσης παρατηρείται, πως και εδώ έχουμε σε μεγάλο βαθμό υψηλή αποδοτικότητα σε ύψος Δ.Δ.. Από τις έντονες διακυμάνσεις, σε σχέση με το αρχικό κόστος των δεικτών, σε ύψος Δ.Δ., δεν μπορούν να προκύψουν ασφαλή αποτελέσματα, παρά μόνο πως η μεγάλη επιτευξιμότητα των στόχων του Άξονα, συνοδεύτηκε και με υψηλή αποδοτικότητα στο μεγαλύτερο βαθμό των δεικτών.

Δομή αναθ. ΠΕΠ	Δείκτες αναθ. ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μονάδα μέτρησης	Υλοποίηση	Αποδοτικότητα
Μέτρο 2.1	1. Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	Αριθμός επενδυτικών σχεδίων	Αρ.	787	-27.23%
Μέτρο 2.2	2. Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά	Φάκελοι προϊόντων ΠΟΠ-ΠΓΕ, ΕΠΠΕ, ΟΠΑΠ, κλπ	Αρ.	9	-121.16%
Μέτρο 2.8	3. Αναδαμοί-Παράλληλα έργα (αρ. αγροκτημάτων)	Αναδαμοί: Παράλληλα έργα	Αρ. αγροκτημάτων	21	-44.19%
Μέτρο 2.5	4. Αλιευτικά καταφύγια	Αλιευτικά καταφύγια (νέα)	Αρ.	6	30.63%
Μέτρο 2.6	6. Μετεγκαταστάσεις	Μετεγκαταστάσεις οχλουσών κτην. Μονάδων	Αρ.	85	23.15%
Μέτρο 2.7	7. Ταμίευση-Αποθήκευση νερών	Ογκος σώματος φραγμάτων	Κμ.	938	71.84%
Μέτρο 2.12	8. Οδοί προσπέλασης (Επαρχιακό δίκτυο)	Επαρχιακή/ διακοινοτική οδοποιία (νέα χάραξη)	Χλμ.	52	51.05%
		Επαρχιακή / διακοινοτική οδοποιία (βελτίωση)	Χλμ.	182	52.70%
Μέτρο 2.11	9. Δασική οδοποιία (χλμ)	Αντιτυπικές ζώνες, Δασική οδοποιία	Χλμ.	120	72.72%
Μέτρο 2.13	11. Σχέδια τουριστικών δραστηριοτήτων	Αριθμός Επενδυτικών Σχεδίων αγροτουρισμού (σχέδια τουριστικών δραστηριοτήτων)	Αρ.	91	20.02%
	11. Σχέδια βιοτεχνικών δραστηριοτήτων	Αριθμός Επενδυτικών σχεδίων αγροβιοτεχνίας (σχέδια βιοτεχνικών δραστηριοτήτων)	Αρ.	26	-43.21%

Πίνακας 3 Βαθμός αποδοτικότητας των δεικτών στον Άξονα 2

4.7.05 Συμπεράσματα για τον Άξονα 2

Ο Άξονας αυτός παρεμβαίνει σε έναν τομέα με ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή στην παραγωγική βάση της περιφέρειας, ο οποίος χαρακτηρίζεται από τάση συρρίκνωσης,

και ενώ ταυτόχρονα η περιφέρεια έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα για τον τομέα (από τα σημαντικότερα μέσα στο συνολικό ελληνικό χώρο). Ο σχεδιασμός του άξονα 2 επιτυγχάνει σε μεγάλο βαθμό αυτό το δύσκολο στόχο, και αυτό υποδηλώνεται και από τη συνάφειά του με τις ανάγκες²⁵.

1. Την αποφασιστική στροφή προς την υποστήριξη της ποιοτικής και ανταγωνιστικής γεωργίας, μέσω των μέτρων 2.1, 2.2, 2.3, 2.5.
2. Την υποστήριξη της βελτίωσης της περιβαλλοντικής διάστασης της γεωργίας, μέσω των μέτρων 2.6, 2.7, 2.8.
3. Παράλληλα την υιοθέτηση της ευρύτερης στρατηγικής της αγροτικής ανάπτυξης, δηλ. της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης των αγροτικών περιοχών προς άλλους τομείς, με την έννοια της αξιοποίησης των ειδικών χαρακτηριστικών των αγροτικών περιοχών (μέσω, πχ. της προώθησης του αγροτουρισμού και της βιοτεχνίας), ούτως ώστε να υπάρξουν «αγροτικές» διέξοδοι για την όποια μείωση των απασχολούμενων στη γεωργία. Η επίτευξη αυτών υλοποιείται κυρίως μέσω των μέτρων 2.9, 2.10, 2.13, 2.17.

Και τα τρία αυτά χαρακτηριστικά βρίσκονται στη λογική της ΚΑΠ, όπως αυτή διαμορφώνεται σήμερα.

Οι βασικοί στόχοι του Άξονα 2 συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Άξονος 2	ΜΕΤΡΑ						
	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	
Στόχοι Άξονα							
Αναδιάρθρωση της παραγωγής	X	X		X			
Ανάπτυξη της συνεργασίας και δικτύωση		X	X				
Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας	X						
Ενίσχυση των υποδομών και ελέγχων			X	X			
Προστασία και αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος					X		
Ολοκλήρωση των έργων αποθήκευσης των επιφανειακών υδάτων							X
	2.8	2.9	2.10	2.11	2.12	2.13	2.17
Προστασία και ήπια αξιοποίηση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος	X		X	X	X		
Ανάπτυξη των ορεινών κέντρων-Βελτίωση της ποιότητας ζωής		X	X		X	X	
Διαφοροποίηση γεωργικών δραστηριοτήτων		X			X	X	X

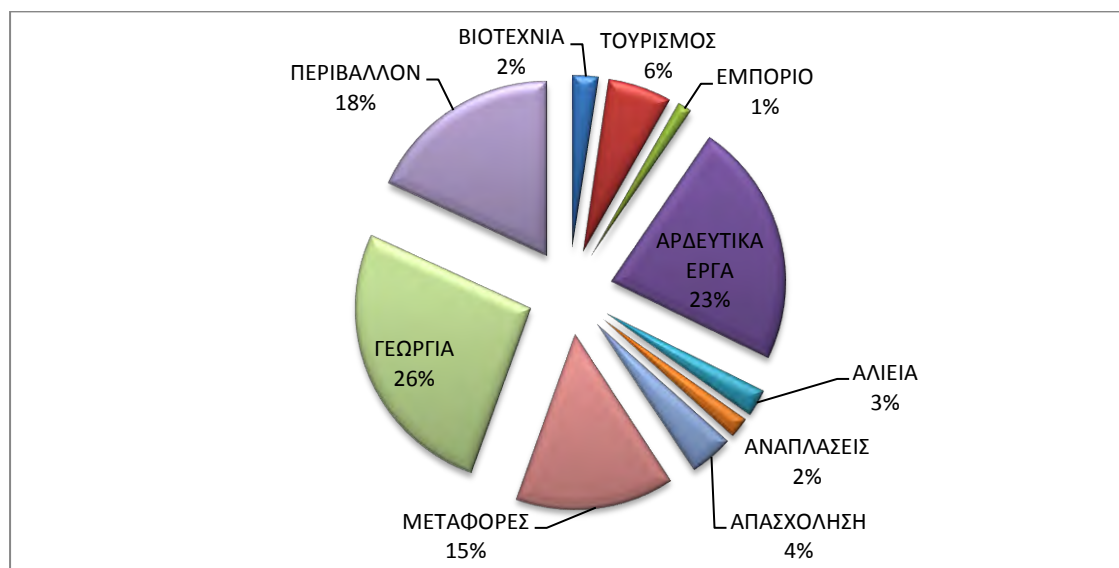
²⁵ Δ. Οικονόμου, ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2003, Οριστική Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Γ' ΠΕΠ Θεσσαλίας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας,

Διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών		X					
Προώθηση της απασχόλησης		X					

Πίνακας 4 Συνάφεια μέτρων και στόχων στον Άξονα 2

Τα μέτρα εμφανίζουν μεγάλη συνάφεια με τους αντίστοιχους στόχους του Άξονα. Ειδικότερα το μέτρο 2.9 έχει άμεση συνέργεια με τους στόχους του Άξονα 5, συμβάλλοντας κυρίως στην προώθηση της απασχόλησης.

Η προτεραιότητα του Γ ΠΕΠΘ στην ανάπτυξη της υπαίθρου απαντάται στο ποσοστό συμμετοχής της Δ.Δ., που αγγίζει το 33%, το μεγαλύτερο του προγράμματος.

Διάγραμμα 3 Κατανομή πόρων (Σ.Κ.) του Άξονα ανά περιοχή παρέμβασης (Πίνακας 2-5 - Παραρτήματος)

Από το παραπάνω διάγραμμα επιβεβαιώνεται η πολυτομεακή παρέμβαση του άξονα, στις περιοχές της υπαίθρου της Θεσσαλίας, με τις υποδομές να καταλαμβάνουν πάνω από το 45% της Δ.Δ. του Άξονα. Από τους παραγωγικούς τομείς η χρηματοδότηση της γεωργίας καταλαμβάνει την πρώτη θέση και ακολουθεί ο τομέας του τουρισμού, της βιοτεχνίας και του εμπορίου, με πολύ χαμηλότερα ποσοστά. Σημαντικές ωστόσο είναι οι παρεμβάσεις στην προστασία του περιβάλλοντος και η στήριξη της απασχόλησης των κατοίκων της υπαίθρου.

Στο πλαίσιο της απορρόφησης σημειώθηκε επιτυχία στο πρόγραμμα αφού έφτασε σε ποσοστό σε σχέση με το εν ισχύει προγραμματισμό το 107,84, όσο αφορά τη Δ.Δ. του Άξονα 2.

Ακολουθήθηκε επίσης η επισήμανση κατά την ενδιάμεση αξιολόγηση της αύξησης των πόρων του Άξονα, κάτι που έγινε σε ποσοστό γύρω στο 5% της Δ.Δ. του προγράμματος.

Στο κριτήριο των δεικτών επιτεύχθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι αρχικοί στόχοι. Κάποιες διαφορές είναι σε γενικές γραμμές ασήμαντες. Το σύνολο των δεικτών υλοποίησης

του Άξονα, περιγράφεται στην ανάλυση του Σ.Π. και επισυνάπτεται στο παράρτημα και στον πίνακα 2-2. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί και η αποδοτικότητα των δεικτών του Άξονα σε σύγκριση με τις αρχικές εκτιμήσεις.

Στα πλαίσια του άξονα θεσμοθετήθηκαν οι περιοχές ΟΠΑΑΧ²⁶ που αποτέλεσαν την βάση υλοποίησης για πάρα πολλές παρεμβάσεις. Ειδικά για τις περιοχές ΦΥΣΗ 2000, η ενεργοποίηση ξεκίνησε αρκετά αργά καθώς δεν είχε ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός για τις περιοχές αυτές.

Αποτυχία του αρχικού σχεδιασμού αποτελούν δράσεις που δεν ενεργοποιήθηκαν όπως πχ κτηνοτροφικά πάρκα, συλλογικά έργα υποδομών.

Παρατηρήσεις πάνω στον Άξονα αυτό έγιναν και στα πλαίσια του Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης (ΠΣΣΑ) Θεσσαλίας 2007-2013²⁷ όπου επισημάνθηκε

- η επιβάρυνση των ΠΕΠ με δράσεις ολοκλήρωσης των σχεδίων βελτίωσης των νέων αγροτών που εγκρίθηκαν από το Υπουργείο Γεωργίας, έχει ως αποτέλεσμα και την έμμεση αφαίρεση πόρων από τα ΠΕΠ και την μη ολοκληρωμένη διαχείριση των ενισχύσεων των νέων αγροτών
- Η μη αποκέντρωση των ενισχύσεων υποστήριξης της επιχειρηματικότητας από το Υπουργείο Ανάπτυξης και το Υπουργείο Γεωργίας στις ενισχύσεις πρώτης μεταποίησης προς τις Περιφερειακές δομές, συνέβαλαν στην ανεπαρκή πληροφόρηση των τελικών δικαιούχων και αποδεκτών και στην ελλιπή διαφάνεια του συστήματος διαχείρισης και χαμηλή απορροφητικότητα των πόρων του Γ ΚΠΣ, παρά την υψηλή πραγματική και αναγκαία ζήτηση πόρων στην ως άνω κατεύθυνση ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.
- Οι καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των μελετών διαχείρισης υδάτινων πόρων από το ΥΠΑΝ σύμφωνα με την οδηγία 60/2000 δημιούργησε προβλήματα έγκαιρης προετοιμασίας και ένταξης Περιφερειακών έργων (Σμόκοβος, μεσαία φράγματα κα), λόγω της έλλειψης θεσμικών προϋποθέσεων δημιουργίας φορέων διαχείρισης και σχεδίων διαχείρισης των έργων.

---

²⁶ ΕΥΔΕΠΘ Σχεδιασμός ΟΠΑΑΧ

²⁷ Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης (Π.Σ.Σ.Α.) ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2007-2013, σελ25

4.8 ΑΞΟΝΑΣ 3: ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Ο προϋπολογισμός σε ΔΔ του Άξονα είναι :	171.132.798,00 €
Έχουν ενταχθεί Πράξεις με Νομικές Δεσμεύσεις ποσού :	176.953.050,09 €
Οι Δαπάνες (σε επίπεδο Δημόσιας Δαπάνης) είναι ποσού :	175.707.924,88 €

4.8.01 ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Ο άξονας αυτός συνέβαλε στην βελτίωση των συνθηκών για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και εργασίας των κατοίκων της Περιφέρειας τόσο στην ύπαιθρο όσο και στα αστικά κέντρα έως και 3ου επιπέδου.

Οι βασικές παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτού του άξονα αφορούσαν αφενός στην ολοκλήρωση των υποδομών στους τομείς Περιβάλλοντος, Εκπαίδευσης και Υγείας-Πρόνοιας και αφετέρου στην ενδυνάμωση του αναπτυξιακού ρόλου των μεγάλων αστικών κέντρων, ώστε να μετεξελιχθούν στο μέλλον σε σύγχρονα Διοικητικά και Τεχνολογικά Κέντρα.

Όλες οι δράσεις υλοποιήθηκαν στα πλαίσια της αναβάθμισης των αστικών κυρίως κέντρων της Περιφέρειας και ανάλογα με τα ειδικά προβλήματα που εμφανίζει κάθε ένα από αυτά.

Δράσεις και παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια των Μέτρων για την «ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη σε τοπικές Ζώνες μικρής κλίμακας» αφορούσαν συγκεκριμένες υποβαθμισμένες περιοχές αστικών κέντρων οι οποίες επιλέχθηκαν με την συνεργασία Εθνικών Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών με βάση στατιστικές και ποιοτικές παραμέτρους.

Ως αστικά κέντρα της Θεσσαλίας, θεωρούνται, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, οι πόλεις της περιφέρειας με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων.

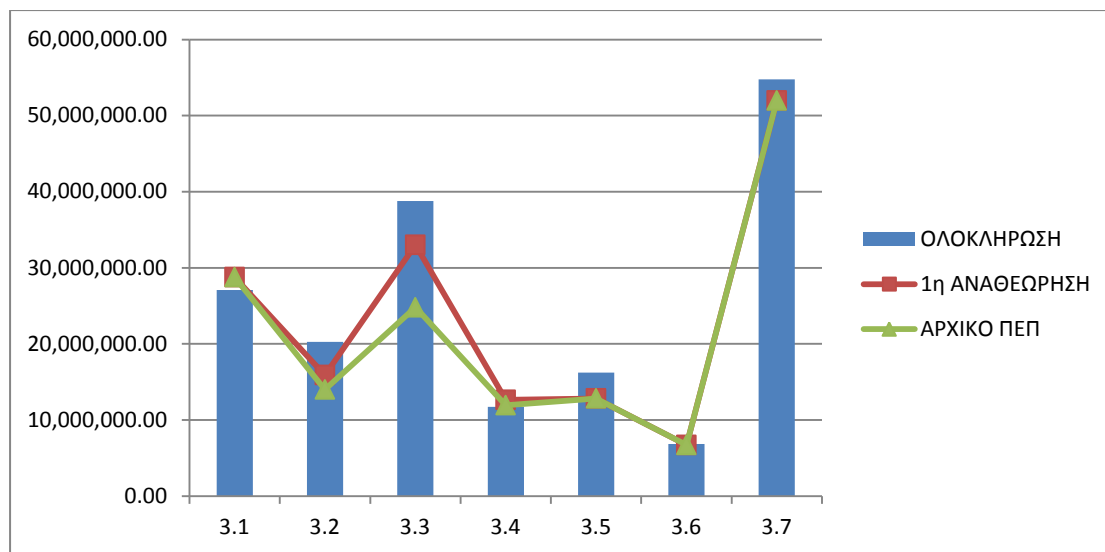
Επίσης υλοποιήθηκαν Επιχειρησιακά Σχεδία στο πλαίσιο ενεργοποίησης των μέτρων 3.5 και 3.6 με στόχο: Τη συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στα κύρια αστικά κέντρα της Περιφέρειας Θεσσαλίας, μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε μικρής κλίμακας αστικές περιοχές που επιτυγχάνεται μέσω της διοχέτευσης της χρηματοδότησης σε συγκεκριμένες αστικές περιοχές που βρίσκονται σε «κατάπτωση» ή σε «κρίση», και μέσω της υλοποίησης πολύπλευρων (πολυτομεακών) παρεμβάσεων για την αναζωογόνηση αυτών των περιοχών.

4.8.02 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η βαρύτητα του Άξονα αγγίζει το 21,84% της συνολικής Δ.Δ. του προγράμματος και το 18,09 % του Σ.Κ. του ΠΕΠΘ, με το ποσοστό της Ι.Σ. να αποτελεί είναι ένα από τα χαμηλότερα του ΠΕΠ, με ποσοστό μόλις 2,15 % και αφορά μόνο το Μέτρο 3.5.

Η απορρόφηση στον Άξονα 3 έφτασε στο 102,67% σε ύψος Δ.Δ. σε σχέση με το εν ισχύει συμπλήρωμα προγραμματισμού, μια από τις χαμηλότερες επιδόσεις στο σύνολο των Αξόνων στο ΠΕΠΘ. Σε ποσοστό 103% είναι η απορρόφηση σε ύψος Σ.Κ. του προγράμματος (πίνακας 3-3, παραρτήματος).

Η Δ.Δ. στον Άξονα 3 αυξήθηκε σε σχέση με το αρχικό προγραμματισμό κατά 16% και μετά την Αξιολόγηση κατά 8,5 %. Όσο αφορά τα επί μέρους Μέτρα, αύξηση της Δ.Δ. έχουμε στα 3.2, 3.3 και 3.5 όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα. Στα υπόλοιπα οι διαφορές είναι μικρές και ακολουθούν τον αρχικό σχεδιασμό.

Διάγραμμα 1 Μεταβολές χρηματοδότησης Δ.Δ. στα μέτρα του Άξονα 3

Πόροι επομένως μεταφέρθηκαν στα μέτρα 3.3 για την διαχείριση στερεών και υγρών απόβλητων, ύδρευσης και στο μέτρο 3.2 για αστικές παρεμβάσεις.

4.8.03 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Δομή αναθ. ΠΕΠ	Αρχικοί Δείκτες ΠΕΠ Θ	Δείκτες αναθ. ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μονάδα μέτρησης	Τιμή-στόχος 2008	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	% ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ
Μέτρο 3.1	Υφιστάμενες Υποδομές Υγείας (νέες/ υπό βελτίωση)	3. Υποδομές Υγείας	Υποδομές Υγείας (αριθμός παρεμβάσεων)	Αρ.	1	1	100.00%
		4. Υποδομές Πρόνοιας	Υποδομές Πρόνοιας (αριθμός παρεμβάσεων)	Αρ.	3	7	233.33%
Μέτρο 3.7	Υποδομές Α' θμιας και Β' θμιας Εκπαίδευσης (νέες υπό βελτίωση)	5. Υποδομές Α' θμιας Εκπαίδευσης (δομές)	Δομές Α' - βάθμιας εκπαίδευσης	Αρ.	13	24	184.62%
		6. Υποδομές Β' θμιας Εκπαίδευσης (δομές)	Δομές Β' βάθμιας εκπαίδευσης	Αρ.	8	6	75.00%

Δομή αναθ. ΠΕΠ	Αρχικοί Δείκτες ΠΕΠ Θ	Δείκτες αναθ. ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μονάδα μέτρησης	Τιμή-στόχος 2008	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	% ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ
Μέτρο 3.3	ΧΥΤΑ (νέοι)	8. ΧΥΤΑ (νέοι μικροί κλίμακος)	Δημιουργία χώρων διάθεσης απορριμμάτων μικρής κλίμακος (νέοι ΧΥΤΑ)	Πλήθος	1	1	100.00%
Μέτρο 3.6		9. Αριθμός ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης	Αριθμός ζωνών	Αρ.	6	6	100.00%
Μέτρο 3.5			Ζώνες ανάπτυξης αστικών περιοχών	Αρ.	6	6	100.00%
Μέτρο 3.3		10. Βελτίωση Υφιστάμενων Ε.Ε.Λ.	Βελτίωση υφιστάμενων ΕΕΛ	Αρ.	2	2	100.00%
Μέτρο 3.3		11. Κατασκευή νέων Ε.Ε.Λ.	Κατασκευή νέων Ε.Ε.Λ.	Αρ	1	4	400.00%

Πίνακας 1 Βαθμός επίτευξης στόχων στον Άξονα 3 του Προγράμματος

Οι περισσότεροι από τους στόχους του Άξονα καλύφθηκαν σε μεγάλο βαθμό.

Όσον αφορά την απασχόληση και εδώ παρατηρούμε μεγάλη επίτευξη του στόχου σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις.

ΑΞΟΝΑΣ 3	Στόχοι ΣΠ		ΚΛΕΙΣΙΜΟ Γ' ΠΕΠ	
	Απασχόληση κατά την υλοποίηση (μεικτές ΙΕΘ)	Μόνιμες θέσεις απασχόλησης (μεικτές ΙΕΘ)	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνες διάρκειας)	Νέες θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης
ΜΕΤΡΟ 3.1	396	153	417	46
ΜΕΤΡΟ 3.2	417	75	455	71
ΜΕΤΡΟ 3.3	347	66	511	23
ΜΕΤΡΟ 3.4	407	64	324	35
ΜΕΤΡΟ 3.5	441	63	774	387
ΜΕΤΡΟ 3.6	59	30	481	107
ΜΕΤΡΟ 3.7	100	277	824	128
ΣΥΝΟΛΟ	2167	728	3,786	797

Πίνακας 2 Σύγκριση δεικτών αποτελέσματος και επιπτώσεων στον τομέα της απασχόλησης

4.8.04 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Η αποδοτικότητα των δεικτών στον Άξονα 3 συνοψίζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Παρατηρούμε πως η επίτευξη των στόχων συνοδεύτηκε και σε μεγάλο βαθμό χαμηλότερο μοναδιαίο κόστος σε ύψος Δ.Δ. σε σχέση με την αρχική εκτίμηση.

Δομή αναθ. ΠΕΠ	Δείκτες αναθ. ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μ.Μ.	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΒΑΡΥΤΗΤΑ Δ.Δ. ΣΤΟ ΜΕΤΡΟ
Μέτρο 3.1	3. Υποδομές Υγείας	Υποδομές Υγείας (αριθμός παρεμβάσεων)	Αρ.	1	7.63%	85.31%
	4. Υποδομές Πρόνοιας	Υποδομές Πρόνοιας (αριθμός παρεμβάσεων)	Αρ.	7	45.71%	15.35%
Μέτρο 3.7	5. Υποδομές Α' θμιας Εκπαίδευσης (δομές)	Δομές Α' - β' θμιας εκπαίδευσης	Αρ.	24	44.76%	51.41%
	6. Υποδομές Β' θμιας Εκπαίδευσης (δομές)	Δομές Β' θμιας εκπαίδευσης	Αρ.	6	-22.70%	30.05%
Μέτρο 3.3	8. ΧΥΤΑ (νέοι μικροί κλίμακος)	Δημιουργία χώρων διάθεσης απορριμμάτων μικρής κλίμακας (νέοι ΧΥΤΑ)	Πλήθος	1	69.35%	2.06%
Μέτρο 3.6	9. Αριθμός ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης	Αριθμός ζωνών	Αρ.	6	-2.21%	100.00%
Μέτρο 3.5		Ζώνες ανάπλασης αστικών περιοχών	Αρ.	6	-26.33%	100.00%
Μέτρο 3.3	10. Βελτίωση Υφιστάμενων Ε.Ε.Λ.	Βελτίωση υφιστάμενων ΕΕΛ	Αρ.	2	80.72%	7.83%
Μέτρο 3.3	11. Κατασκευή νέων Ε.Ε.Λ.	Κατασκευή νέων Ε.Ε.Λ.	Αρ.	4	99.89%	21.12%

Πίνακας 3 Αποδοτικότητα του Άξονα 3 ανά δείκτη υλοποίησης

Οι μεγάλες διακυμάνσεις στα τελικά ποσοστά της αποδοτικότητας εξαρτάται και από τη διαφορετική εκτίμηση του μεγέθους των έργων που κατασκευάζονται. Οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν είναι γενικοί και έχουν να κάνουν για παράδειγμα με αριθμούς σχολείων και όχι αίθουσες διδασκαλίας, έχουν να κάνουν με αριθμό Ε.Ε.Λ και όχι με κ.μ. επεξεργασίας νερού.

4.8.05 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΞΟΝΑ 3

Ο άξονας συνέβαλε στην βελτίωση των συνθηκών για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και εργασίας των κατοίκων της Περιφέρειας κυρίως στα αστικά κέντρα έως 3^{ου} επιπέδου. Και σε αυτόν τον άξονα παρατηρείται μια πολυτομεακή παρέμβαση που αφορούσαν την υγεία, την εκπαίδευση, την βελτίωση του περιβάλλοντος και των συνθηκών υγιεινής των κατοίκων και την στήριξη της απασχόλησης. Σημαντικές επίσης είναι οι δράσεις και παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια των Μέτρων για την «ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη σε τοπικές Ζώνες μικρής κλίμακας», που

αποτελούν παρεμβάσεις σε ευαίσθητες περιοχές των αστικών περιοχών και θα αναλυθούν σε επόμενο κεφάλαιο.

Τονίζεται εδώ ότι στα πλαίσια ενεργοποίησης του άξονα συντάχθηκε και συμφωνήθηκε ο γενικός χωροταξικός σχεδιασμός για τη διαχείριση απορριμμάτων²⁸ όσο αφορά τα έργα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων.

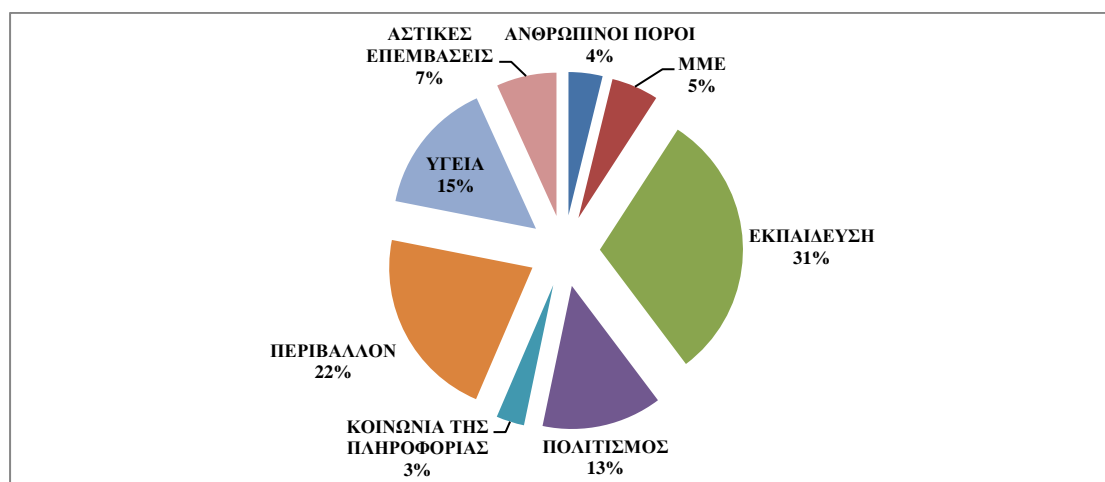
Όσο αφορά τη συνοχή των στόχων του Άξονα 1 συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

ΑΞΟΝΑΣ 3-ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7
Εναρμόνιση με την Κοινοτική νομοθεσία για τα απόβλητα και τα απορρίμματα			X				
Προστασία της φύσης							
Χωροταξική και πολεοδομική ανασυγκρότηση	X	X	X		X		X
Αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος				X			
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	X	X					X
Κατάρτιση εργαζομένων και ανέργων						X	
Προώθηση της απασχόλησης						X	
Δημιουργία υποδομών						X	

Πίνακας 4 Συνάφεια μέτρων και στόχων στον Άξονα 4

Τα μέτρα εμφανίζουν μεγάλη συνάφεια με τους αντίστοιχους στόχους του Άξονα. Το μέτρο 3.6 ωστόσο καλύπτει στόχους του Άξονα 5, ενώ μεγάλη είναι και η συμβολή του στην ΚτΠ.

Αρνητικό στοιχείο είναι η μη χρηματοδότηση τελικά τόσο Πολεοδομικών Μελετών και Πράξεις Εφαρμογής, όσο και μελετών ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, παρά την αρχική τους ένταξη στο ΠΕΠΘ, συνολικού ύψους 5,227,205.46 €. Πέντε μόνο από αυτά μεταφέρθηκαν στο μέτρο 6.4 επιλέξιμου π/υ 775.339.39 €.

Διάγραμμα 2 Κατανομή πόρων του Άξονα ανά τομείς παρέμβασης (Σ.Κ.) (Πινάκας 3-4- Παραρτήματος)

²⁸ Γενικός Χωροταξικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Θεσσαλίας, ΕΥΔΕΠΘ, Λάρισα, 2003.

Από το παραπάνω διάγραμμα αποτυπώνονται οι παρεμβάσεις του Άξονα 3 σε μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης τους. Η εκπαίδευση καταλαμβάνει τη πρώτη θέση, ακολουθούν οι παρεμβάσεις σχετικές με την προστασία και αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, και ακολουθεί η κατασκευή του νοσοκομείου του Βόλου και οι δομές πρόνοιας στον τομέα της υγείας. Ακολουθούν αυτές του πολιτισμού, της κοινωνίας της πληροφορίας, των ανθρώπινων πόρων και της ανταγωνιστικότητας.

Οι επιπτώσεις του άξονα στην περιφέρεια Θεσσαλίας στην Ποιότητα ζωής αποτελούν ένα μικρό τμήμα παρεμβάσεων και συμπληρώνει ένα σημαντικό έργο που έγινε στον συγκεκριμένο τομέα από το Ταμείο Συνοχής κυρίως στον τομέα του περιβάλλοντος.

Όσον αφορά την απορρόφηση αυτή επιτεύχθηκε σε ποσοστό άνω του 103%, ενώ επιτεύχθηκε το σύνολο των στόχων των δεικτών του Άξονα και σε ικανοποιητικό βαθμό αποδοτικότητας. Όσο αφορά του δείκτες αυτοί περιγράφονται πιο αναλυτικά στον πίνακα 3-4 του παραρτήματος, όπου περιγράφονται συνολικά οι παρεμβάσεις του Άξονα.

Η βαρύτητα επίσης των μέτρων του αρχικού σχεδιασμού, ακολουθήθηκε και κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

4.9 ΑΞΟΝΑΣ 4: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΟΒΑΡΟΥΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΣΕ ΚΟΜΒΟ ΔΙΚΤΥΩΝ

Ο προϋπολογισμός σε ΔΔ του Άξονα είναι :	222.081.668€
Έχουν ενταχθεί Πράξεις με Νομικές Δεσμεύσεις ποσού :	237.640.491,46€
Οι Δαπάνες (σε επίπεδο Δημόσιας Δαπάνης) είναι ποσού :	225.457.497,12€

4.9.01 ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Κεντρικός στόχος του άξονα ήταν η αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της Περιφέρειας και η ανάδειξή της σε στρατηγικό «κόμβο δικτύων» με τη δημιουργία συγχρόνων υποδομών που θα αποτελέσουν ισχυρό παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών της τομέων.

Το κύριο βάρος του συγκεκριμένου άξονα δόθηκε κατά την διάρκεια της υλοποίησης του ΠΕΠ στην συμπλήρωση και στην κάλυψη των μεγάλων αναγκών της Περιφέρειας σε βασικές μεταφορικές υποδομές, αξιοποιώντας και ολοκληρώνοντας παράλληλα εκείνες που δημιουργήθηκαν κυρίως κατά το Β' ΚΠΣ.

Βασικός στόχος ήταν η μείωση των χρονοαποστάσεων μεταξύ των 4 Θεσσαλικών νομών και προς τις όμορες Περιφέρειες και η ενίσχυση της εξαγωγικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, η προώθηση των προϊόντων και ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων στους τομείς των υπηρεσιών και της νέας οικονομίας που θα αυξήσουν σημαντικά την εξωστρέφεια της Περιφέρειας.

Ο συγκεκριμένος άξονας του ΠΕΠ Θεσσαλίας εμφανίζει μεγάλο βαθμό συνέπειας με το Σχέδιο Ανάπτυξης της χώρας και συγκεκριμένα με τον άξονα που αναφέρεται στην ενίσχυση των βασικών υποδομών και ιδιαίτερα στον τομέα των Μεταφορών²⁹.

Οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνονται σ' αυτόν τον άξονα του ΠΕΠ και οι οποίες αναφέρονται κυρίως στο οδικό δίκτυο, στις λιμενικές υποδομές και κατά δεύτερο λόγο σε σημειακές παρεμβάσεις, είναι απόλυτα συμπληρωματικές με μεγάλο βαθμό συνέργειας με τους μεγάλους οδικούς άξονες και λιμενικές υποδομές που περιλαμβάνονται στα αντίστοιχα Τομεακά Προγράμματα υπουργείων.

Τέλος, ο άξονας αυτός εμφανίζει, άμεση συνέργεια και μεγάλη συμπληρωματικότητα με τον άξονα 1 «ενίσχυσης του παραγωγικού περιβάλλοντος» δημιουργώντας τις προϋποθέσεις προσέλκυσης των επενδύσεων, βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, της εξαγωγικής δραστηριότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας της Περιφέρειας. Επίσης έχει συνέργεια με τον άξονα 3 «βελτίωσης της ποιότητας ζωής».

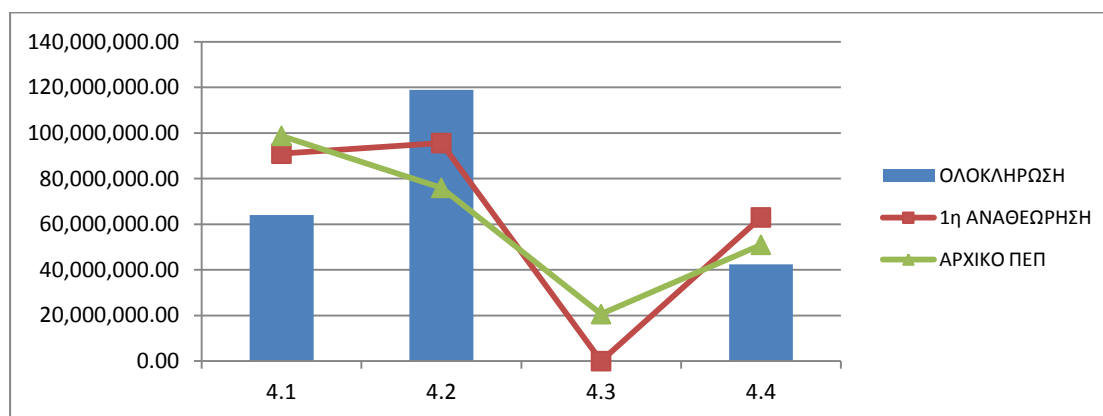
²⁹ Εκ των προτέρων αξιολόγηση του ΠΕΠΘ

4.9.02 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο Άξονας 4 αποτελεί τον δεύτερο άξονα σε ύψος Δ.Δ. στο ΠΕΠΘ σε ποσοστό 28%, ενώ με βάση το Σ.Κ. σε ποσοστό 22,72%. Η χρηματοδότηση του γίνεται αποκλειστικά από το διαρθρωτικό ταμείο ΕΤΠΑ χωρίς τη συμμετοχή της Ι.Σ.

Η απορρόφηση έφτασε σε ποσοστό το 101,52% σε ύψος Δ.Δ., η χαμηλότερη επίδοση μεταξύ των αξόνων του ΠΕΠ, κάτι όμως που δικαιολογείται αν συνυπολογιστεί ότι πολλά έργα του άξονα μεταφέρθηκαν στο ΕΣΠΑ κατά το κλείσιμο του προγράμματος συνολικού π/υ 61,083,364.49 € (27% του συνόλου της Δ.Δ. στον Άξονα 4) (πίνακας 1, παραρτήματος).

Κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος παρατηρούμε στον Άξονα 4 η μειωμένη απορρόφηση στα Μέτρα 4.1 και 4.4, ενώ αύξηση είχαμε στο Μέτρο 4.2. Αυτό δικαιολογείται από την απένταξη του οδικού άξονα Ε65 από το Μέτρο 4.1 και από τα μεταφερόμενα έργα και έργα γέφυρες στο ΕΣΠΑ.

Διάγραμμα 1 Μεταβολές χρηματοδότησης Δ.Δ. στα μέτρα του Άξονα 4

Αρνητικό στοιχείο αποτελεί η μη υλοποίηση της ενέργειας «Εμπορευματικό κέντρο», παρά την καθοριστική συμβολή της στην επίτευξη του βασικού στόχου του άξονα 4 για τη μετατροπή της Θεσσαλίας σε «κόμβο δικτύων», λόγω ελλείμματος θεσμικού πλαισίου (που είναι ευθύνη του Υπουργείου Μεταφορών)³⁰.

4.9.03 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Όσο αφορά τους δείκτες αποδεικνύεται από τον παρακάτω πίνακα την πλήρη επίτευξη των στόχων που τέθηκαν μετά την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος. Αν και μεγάλος αριθμός έργων που η υλοποίησή τους ξεκίνησε στο Γ ΠΕΠΘ, μεταφέρθηκαν στο ΕΣΠΑ, παρατηρούμε υπερκάλυψη των στόχων.

³⁰ Δ. Οικονόμου, ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2004, Ενημέρωση της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Γ'ΠΕΠ Θεσσαλίας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας, σελ 11

Δομή αναθ. ΠΕΠΘ	Αρχικοί Δείκτες ΠΕΠ Θ	Δείκτες αναθεωρημένου ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μονάδα μέτρησης	Τιμή-στόχος 2008	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ
Μέτρο 4.1	Διαπεριφερειακές συνδέσεις νέες ή/και βελτιωμένες (χλμ. οδ. αξόνων)	1. Διαπεριφερειακές συνδέσεις νέες ή/και βελτιωμένες (χλμ. οδ. αξόνων)	E.O. βελτίωση	Χλμ.	23	0
			E.O. (νέα)	Χλμ.	6	39
Μέτρο 4.2	Διανομαρχιακές συνδέσεις νέες ή/και βελτιωμένες (χλμ. οδ. αξόνων)	2. Διανομαρχιακές συνδέσεις νέες ή/και βελτιωμένες (χλμ. οδ. Αξόνων)	E.O. (νέα)	Χλμ.	5	6
			E.O.(βελτίωση)	Χλμ.	8	13
			ΕΠ.Ο.(βελτίωση)	Χλμ.	18	143
			ΕΠ.Ο. (νέα)	Χλμ.	20	48
Μέτρο 4.1	Σημαντικοί λιμένες (πλήθος)	3. Σημαντικοί λιμένες βελτιωμένοι (πλήθος)	Λιμένες βελτιούμενοι		3	3
Μέτρο 4.4	Παρακάμψεις αστικών κέντρων νέες (χλμ. οδ. αξόνων)	4. Παρακάμψεις αστικών κέντρων νέες (χλμ. Οδ. Αξόνων)	E.O. (νέα)	Χλμ.	8	10
			Επαρχ. – Διακον. Οδ (νέα)	Χλμ.	10	13
			Αυτοκινητόδρομος	Χλμ	2	4

Πίνακας 1 Βαθμός επίτευξης στόχων στον Άξονα 4 του Προγράμματος

Όσο αφορά την απασχόληση αυτή εμφανίζεται μειωμένη σε σχέση με την αρχική εκτίμηση του συμπληρώματος προγραμματισμού. Παρόλα αυτά η εκτίμηση πρόεκυψε από παλιότερα έργα κατά το Β ΠΕΠ και όχι από σαφής υπολογισμούς.

ΑΞΟΝΑΣ 4	Στόχοι ΣΠ		ΚΛΕΙΣΙΜΟ Γ' ΠΕΠ	
	Απασχόληση κατά την υλοποίηση (μεικτές ΙΕΘ)	Μόνιμες θέσεις απασχόλησης (μεικτές ΙΕΘ)	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιας διάρκειας)	Νέες θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης
ΜΕΤΡΟ 4.1	2161	0	745	7
ΜΕΤΡΟ 4.2	990	0	1,420	3
ΜΕΤΡΟ 4.4	641	0	591	24
ΣΥΝΟΛΟ	3792	0	2,756	34

Πίνακας 2 Σύγκριση δεικτών αποτελέσματος και επιπτώσεων στον τομέα της απασχόλησης

4.9.04 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Όσο αφορά την αποτελεσματικότητα του Άξονα 4 συνοψίζεται στον πίνακα που ακολουθεί. Εδώ παρατηρούμε πως τα περισσότερα έργα έχουν μεγάλη αποδοτικότητα σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις.

Δομή αναθ.ΠΕΠ	Αρχικοί Δείκτες ΠΕΠ Θ	Δείκτες αναθ. ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μ.Μ.	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΒΑΡΥΤΗΤΑ δείκτη σε ΔΔ Μέτρου
Μέτρο 4.1	Διαπεριφερειακές συνδέσεις νέες ή/ και βελτιωμένες (χλμ. οδ. αξόνων)	1. Διαπεριφερειακές συνδέσεις νέες ή/ και βελτιωμένες (χλμ. οδ. αξόνων)	E.O. βελτίωση	Χλμ.	0	47.96%	88.50%
			E.O. (νέα)	Χλμ.	39		
Μέτρο 4.2	Διανομαρχιακές συνδέσεις νέες ή/ και βελτιωμένες (χλμ. οδ. αξόνων)	2. Διανομαρχιακές συνδέσεις νέες ή/ και βελτιωμένες (χλμ. οδ. Αξόνων)	E.O. (νέα)	Χλμ.	6	76.56%	17.28%
			E.O.(βελτίωση)	Χλμ.	13		
			EΠ.Ο.(βελτίωση)	Χλμ.	143	-28.87%	82.72%
			EΠ.Ο. (νέα)	Χλμ.	48		
Μέτρο 4.1	Σημαντικοί λιμένες βελτιωμένοι (πλήθος)	3. Σημαντικοί λιμένες βελτιωμένοι (πλήθος)	Λιμένες βελτιούμενοι		3	23.64%	9.42%
Μέτρο 4.4	Παρακάμψεις αστικών κέντρων νέες (χλμ. οδ. αξόνων)	4. Παρακάμψεις αστικών κέντρων νέες (χλμ. Οδ. Αξόνων)	E.O. (νέα)	Χλμ.	10	62.71%	77.23%
			Επαρχ. – Διακοιν. Οδ (νέα)	Χλμ.	13		
			Αυτοκινητόδρομος	Χλμ.	4	71.37%	27.50%

Πίνακας 3 Αποδοτικότητα του Άξονα 4 ανά δείκτη υλοποίησης

4.9.05 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΞΟΝΑ 4

Ο άξονας αυτός σχεδιάστηκε ώστε να δημιουργήσει και να αναδείξει τη Θεσσαλία, που χαρακτηριζόταν από σημαντικές ελλείψεις στις μεταφορές, σε στρατηγικό «κόμβο δικτύων», δημιουργώντας συγκριτικά πλεονεκτήματα στις επιχειρήσεις σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, αυξάνοντας τόσο την ανταγωνιστικότητά της όσο και την ελκτικότητα τους, όσον αφορά τα εξωτερικά κεφάλαια. Υπό αυτό το πρίσμα, ο σχεδιασμός του Άξονα 4 δεν αποτελεί απλώς ένα άθροισμα δράσεων για δημιουργία υποδομών, αλλά συνδέει συστηματικά τις τελευταίες με μια στρατηγική αξιοποίησης συγκριτικών πλεονεκτημάτων και αντιμετώπισης συγκριτικών μειονεκτημάτων της περιφέρειας. Συνεπώς, θέτει τις υποδομές στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας.

Από την άλλη η στόχευση του προγράμματος σε αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της Περιφέρειας, δεν ολοκληρώνεται κατά την 3^η προγραμματική περίοδο χρηματοδότησης. Πολλά τμήματα κυρίως των οδικών αξόνων Λαρίσης-Τρικάλων και Λαρίσης-Καρδίτσας που προβλέπονταν, τόσο στον αρχικό σχεδιασμό του ΠΕΠ όσο και στο χωροταξικό σχέδιο της Θεσσαλίας, έχουν μεταφερθεί στο ΕΣΠΑ, ενώ και για μερικά τμήματα δεν έχουν ολοκληρωθεί οι μελέτες κατασκευής τους (π.χ. τμήμα Βούναινα-Συκιές).

Ζήτημα ωστόσο αποτελεί και η μεταφορά του οδικού άξονα της Ε 65 σε τομεακό πρόγραμμα, αν και είχε περιληφθεί στον αρχικό σχεδιασμό του ΠΕΠΘ. Από τη μια

απελευθέρωσε σημαντικούς πόρους του Άξονα³¹ για την υλοποίηση σημαντικών έργων στο επίπεδο της Περιφέρειας, από την άλλη οδήγησε ένα σημαντικό έργο για την Θεσσαλία βάσει του Περιφερειακού σχεδιασμού και του αρχικού σχεδιασμού του ΠΕΠΘ, σε σημαντική καθυστέρηση και αμφίβολη χρηματοδότηση για την ολοκλήρωσή του.

Αρνητικό επίσης στοιχείο αποτελεί η μη ολοκλήρωση βασικών, κυρίως διαπεριφερειακών και διανομαρχιακών, οδικών αξόνων στα πλαίσια του Γ ΠΕΠΘ. Η μη ωρίμανση των έργων και το σημαντικό κόστος των απαλλοτριώσεων, καθυστέρησαν σημαντικά την υλοποίησή τους. Ζήτημα ωστόσο αποτελεί ο "τεμαχισμός" των οδικών αξόνων σε μικρότερες εργολαβίες³².

Όσο αφορά τη συνοχή των στόχων του Άξονα 1 συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

ΑΞΟΝΑΣ 4	ΜΕΤΡΑ		
Στόχοι Άξονα	4.1	4.3	4.4
Ανάπτυξη σύγχρονων υπερτοπικών δικτύων μεταφορών	X		X
Ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών		X	
Σύνδεση των κυριότερων αστικών και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας	X	X	X

Πίνακας 4 Συναφεια μέτρων και στόχων στον Άξονα 4

Όλα τα μέτρα παρουσιάζουν συνοχή μεταξύ στόχων του μέτρου (επιχειρησιακών) και γενικών στόχων του άξονα στον οποίο εντάσσεται.

Όσο αφορά την απορρόφηση μπορούμε να πούμε πως επετεύχθη ο στόχος στο ύψος της Δ.Δ.

Στην αποτελεσματικότητα επίσης είχαμε θετικά αποτελέσματα στους περισσότερους από τους δείκτες υλοποίησης, επιτυγχάνοντας ταυτόχρονα σημαντική αποδοτικότητα. Όσο αφορά του δείκτες αυτοί περιγράφονται πιο αναλυτικά στον πίνακα 4-4 του παραρτήματος

³¹ Κάλυπτε το 75% του συνολικού προϋπολογισμού του Μέτρο 4.1 κατά τον αρχικό σχεδιασμό

³² Στον οδικό άξονα Λάρισας - Καρδίτσας στα πλαίσια του Γ ΠΕΠ υλοποιήθηκαν 4 εργολαβίες, ενώ 2 ακόμα μεταφέρθηκαν και υλοποιούνται στα πλαίσια του ΕΣΠΑ

4.10 ΑΞΟΝΑΣ 5 : ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ο προϋπολογισμός σε ΔΔ του Άξονα είναι :	44.650.456,00 €
Έχουν ενταχθεί Πράξεις με Νομικές Δεσμεύσεις ποσού :	50.936.746,36 €
Οι Δαπάνες (σε επίπεδο Δημόσιας Δαπάνης) είναι ποσού :	50.933.864,26 €

4.10.01 ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν στον συγκεκριμένο άξονα προτεραιότητας είναι βασισμένες στις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση, την κατάρτιση, στο επιχειρησιακό πρόγραμμα του Υπουργείου Εργασίας, στις εμπειρίες του προηγούμενου ΚΠΣ, το παράδειγμα των ΤΣΑ και τα στοιχεία που προκύπτουν από μελέτες που έχουν εκπονηθεί στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Στον άξονα υλοποιήθηκαν ενέργειες κατάρτισης, προώθησης της απασχόλησης με ταυτόχρονη δημιουργία δομών οι οποίες είναι ενταγμένες σε ένα πλαίσιο ολοκληρωμένης παρέμβασης και λειτουργούν συμπληρωματικά και σε συνέργεια με τις δράσεις των τομεακών προγραμμάτων καθώς και με εκείνες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης των κοινοτικών πρωτοβουλιών. Επίσης τα μέτρα του άξονα διαχέονται σε όλο το πρόγραμμα και αποτελούν συμπληρωματικές δράσεις ειδικά στα πλαίσια των «ολοκληρωμένων προσεγγίσεων» στους άξονες της «Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της Υπαίθρου» και «Ποιότητα Ζωής».

Το Μέτρο 5.1 (όπως και το 2.9 στον άξονα 2) υπακούει στους στόχους του Πυλώνα I (Βελτίωση της απασχολησιμότητας) ΚΓ1 (αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων και πρόληψη της Μακροχρόνιας ανεργίας) ενώ το μέτρο 5.2. εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του ίδιου Πυλώνα ΚΓ7 (Καταπολέμηση των διακρίσεων και προώθηση της κοινωνικής ένταξης με την πρόσβαση στην απασχόληση).

Το Μέτρο 5.3 βρίσκεται σε συνέπεια με τους στόχους του Πυλώνα IV (ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άντρες) ΚΓ 18 (Συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής) του Εθνικού σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση.

Στα πλαίσια του μέτρου 5.2 υλοποιήθηκαν 9 προγράμματα τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης (από τα 10 που εγκρίθηκαν αρχικά) με συντονιστές 8 δήμους και 1 Νομαρχία :

Δ. Βόλου, Δ .Ν.Ιωνίας, Δ.Καρδίτσας, Δ .Κιλελέρ, Δ. Τυρνάβου, Δ. Τρικάλων, Δ. Αλμυρού, Δ. Λάρισας και Νομαρχία Λάρισας,(δεν υλοποιήθηκε πρόγραμμα για τον Δήμο Εστιαιώτιδας).

4.10.02 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο Άξονας 5 λειτούργησε υποστηρικτικά στο ΠΕΠΘ, ενώ λειτουργεί συμπληρωματικά στους κεντρικούς στόχους του Υπουργείου Εργασίας για την προώθηση της Απασχόλησης, την κατάρτιση, την δημιουργία δομών στην περιφέρεια της Θεσσαλίας.

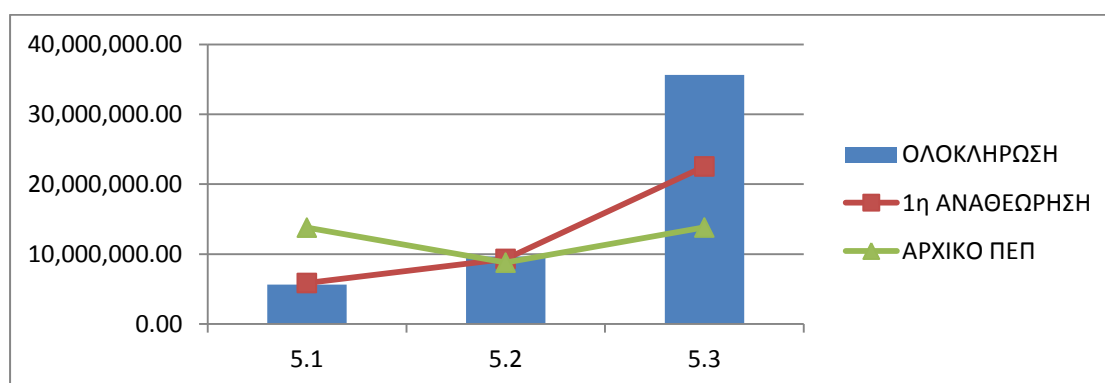
Χρηματοδοτείται από το 6,33% του συνόλου της Δ.Δ. του επιχειρησιακού προγράμματος και κατά 5,13% όσο αναφορά το Σ.Κ. του προγράμματος.. Το σύνολο της χρηματοδότησης του Άξονας γίνεται αποκλειστικά μέσω του διαρθρωτικού ταμείου Ε.Κ.Τ..

Σε ότι αφορά την απορρόφηση αυτή έφτασε σε ποσοστό 114,07% σε σχέση με το εν ισχύει συμπλήρωμα προγραμματισμού. Αύξηση είχαμε και στα τρία μέτρα του Άξονα

Κατά την Ενδιάμεση αξιολόγηση είχε επισημανθεί η ανάγκη αύξησης του π/υ του Άξονα, κάτι που είχε πραγματοποιηθεί σε ποσοστό 3% περίπου, κατά πολύ μικρότερο από τις ανάγκες του, μια και τελικά αυξήθηκε κατά 40% περίπου.

Κατά τον αρχικό σχεδιασμό του Άξονα η βαρύτητα ήταν σχεδόν μοιρασμένη στα τρία Μέτρα. Κατά την Ενδιάμεση αξιολόγηση και κατά το κλείσιμο του προγράμματος μεγαλύτερη βαρύτητα δόθηκε στο Μέτρο 5.3 "Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης & επιχειρηματικότητας & προώθηση της ισότητας ευκαιριών των δυο φύλων" όπου παρατηρήθηκε τελικά και η μεγαλύτερη απορρόφηση στον Άξονα αυτό.

Από την άλλη η μεγάλη αύξηση του π/υ στα Μέτρα 5.2 και 5.3 οφείλεται και στην αύξηση του μοναδιαίου κόστους της ενέργειας που αφορά την προώθηση της απασχόλησης, καθώς και το κόστος που αφορά τις δομές αντίστοιχα. Ειδικότερα για το Μέτρο 5.3 το αυξημένο κόστος οφείλεται και στην παράταση της επιλεξιμότητας των δαπανών για τη δράση "Βοήθεια στο σπίτι" επιβαρύνοντας έτσι τον π/υ του μέτρου.

Διάγραμμα 2 Μεταβολές χρηματοδότησης Δ.Δ. στα μέτρα του Άξονα 1

4.10.03 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΆΞΟΝΑ

Ειδικότερα οι δείκτες του Άξονα επετεύχθησαν σε μεγάλο βαθμό. Από τον πίνακα που ακολουθεί παρατηρείται πως χαμηλή επιτευξιμότητα παρουσιάζεται μόνο στις καταρτιζόμενες γυναίκες, του Μέτρου 5.1, που πραγματοποιήθηκε σε ποσοστό 50%. Ενώ έχουμε υπέρβαση στα υπόλοιπα Μέτρα.

Δομή αναθεωρημένου ΠΕΠ	Αρχικοί Δείκτες ΠΕΠ Θ	Δείκτες αναθεωρημένου ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μονάδα μέτρησης	Τιμή-στόχος 2008	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	% ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ
Μέτρο 5.1			Καταρτιζόμενοι (άνδρες)	Αρ.	900	1295	143.89%
Μέτρο 5.2	Καταρτιζόμενοι Άνδρες	1. Καταρτιζόμενοι Άνδρες	Καταρτιζόμενοι άνεργοι ειδικών κοινωνικών ομάδων	Αρ.	110	234	212.73%
Μέτρο 5.1			Καταρτιζόμενες (γυναίκες)	Αρ.	1360	690	50.74%
Μέτρο 5.2	Καταρτιζόμενες Γυναίκες	2. Καταρτιζόμενες Γυναίκες	Καταρτιζόμενες άνεργες ειδικών κοινωνικών ομάδων	Αρ.	160	197	123.13%
Μέτρο 5.3		3. δομές Κοινωνικών υπηρεσιών (αριθμός)	Αριθμός δομών που δημιουργούνται / εκσυγχρονίζονται / επεκτείνονται (κατ.ενεργ.353)	Αρ.	111	112	100.90%
Μέτρο 5.2		4. Αριθμός Τοπικών Πρωτοβουλιών	Αριθμός Τοπικών Πρωτοβουλιών	Αρ.	10	9	90.00%

Πίνακας 1 Βαθμός επίτευξης στόχων στον Άξονα 5 του Προγράμματος

Υπέρβαση στους στόχους επισημάνθηκε και στο τομέα των δημιουργούμενων θέσεων απασχόλησης κατά υλοποίηση του προγράμματος.

ΆΞΟΝΑΣ 5	Στόχοι ΣΠ		ΚΛΕΙΣΙΜΟ Γ' ΠΕΠ	
	Απασχόληση κατά την υλοποίηση (μεικτές ΙΕΘ)	Μόνιμες θέσεις απασχόλησης (μεικτές ΙΕΘ)	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου (ισοδύναμα ανθρωποέτη 12μηνιας διάρκειας)	Νέες θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης
ΜΕΤΡΟ 5.1	25	121	27	-
ΜΕΤΡΟ 5.2	77	77	1,131	235.00
ΜΕΤΡΟ 5.3	3850	191	5,585	780.00
ΣΥΝΟΛΟ	3952	389	6,743	1,015

Πίνακας 2 Σύγκριση δεικτών αποτελέσματος και επιπτώσεων στον τομέα της απασχόλησης

4.10.04 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Η αποδοτικότητα του Άξονα 5 συνοψίζεται στον πίνακα που ακολουθεί. Σημειώνεται μεγάλη αποδοτικότητα στους περισσότερους δείκτες του Άξονα. Η μεγάλη διαφοροποίηση που εμφανίζεται στις δομές Κοινωνικών υπηρεσιών, είναι λόγω της απόφασης για παράταση του προγράμματος "Βοήθεια στο σπίτι" από τα ΠΕΠ, αυξάνοντας σημαντικά και τη δαπάνη του αντίστοιχου μέτρου.

Δομή αναθεωρημένου ΠΕΠ	Δείκτες αναθεωρημένου ΠΕΠΘ	Δείκτες ΣΠ	Μονάδα μέτρησης	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΒΑΡΥΤΗΤΑ δείκτη σε ΔΔ Μέτρου
Μέτρο 5.1	1. Καταρτιζόμενοι Άνδρες	Καταρτιζόμενοι (άνδρες)	Αρ.	1295	70.38%	41.63%
Μέτρο 5.2		Καταρτιζόμενοι άνεργοι ειδικών κοινωνικών ομάδων	Αρ.	234	50.20%	5.10%
Μέτρο 5.1	2. Καταρτιζόμενες Γυναίκες	Καταρτιζόμενες (γυναίκες)	Αρ.	690	22.13%	58.37%
Μέτρο 5.2		Καταρτιζόμενες άνεργες ειδικών κοινωνικών ομάδων	Αρ.	197	13.97%	7.51%
Μέτρο 5.3	3. Δομές Κοινωνικών υπηρεσιών (αριθμός)	Αριθμός δομών που δημιουργούνται / εκσυγχρονίζονται / επεκτείνονται (κατ.ενεργ.353)	Αρ.	112	-630.07%	100.00%
Μέτρο 5.2	4. Αριθμός Τοπικών Πρωτοβουλιών	Αριθμός Τοπικών Πρωτοβουλιών	Αρ.	9	-6.79%	87.38%

Πίνακας 3 Αποδοτικότητα του Άξονα 5 ανά δείκτη υλοποίησης

4.10.05 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΞΟΝΑ 5

Ο Άξονας 5 συνέβαλε ουσιαστικά στην κατάρτιση των πολιτών της Θεσσαλίας, στη προώθηση της απασχόλησης και στην δημιουργία δομών με ταυτόχρονη δημιουργία δομών υποστήριξης των πολιτών της. Το σημαντικό είναι ότι έγινε κάτω από ένα στρατηγικό κεντρικό εθνικό σχεδιασμό για την απασχόληση, σε ένα πλαίσιο ολοκληρωμένης παρέμβασης. Επίσης τα μέτρα του άξονα διαχέονται σε όλο το πρόγραμμα του ΠΕΠΘ και αποτελούν συμπληρωματικές δράσεις ειδικά στα πλαίσια των «ολοκληρωμένων προσεγγίσεων» στους άξονες της «Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της Υπαίθρου» και «Ποιότητα Ζωής».

Πιο αναλυτικά τη συνοχή των στόχων του Άξονα 5 συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

ΑΞΟΝΑΣ 5	ΜΕΤΡΑ		
	5.1	5.2	5.3
Στόχοι Άξονα			
Κατάρτιση εργαζομένων και ανέργων	X	X	
Προώθηση της απασχόλησης	X	X	
Δημιουργία υποδομών	X	X	X

Πίνακας 4 Συνάφεια μέτρων και στόχων στον Άξονα 1

Όλα τα μέτρα παρουσιάζουν συνοχή μεταξύ στόχων του μέτρου (επιχειρησιακών) και γενικών στόχων του άξονα στον οποίο εντάσσεται.

Μέσω των παραπάνω πινάκων διαπιστώνουμε πως ο Άξονας πέτυχε τους στόχους του, καλύπτοντας σχεδόν το σύνολο των δεικτών. Οι δείκτες απασχόλησης επίσης σημείωσαν μεγάλη επίδοση. Πέτυχε την απορρόφηση φτάνοντας σε ποσοστό το 114% της Δ.Δ. ενώ ταυτόχρονα παρουσίασε υψηλή αποδοτικότητα. Όσο αφορά του δείκτες αυτοί περιγράφονται πιο αναλυτικά στον πίνακα 5-4 του παραρτήματος.

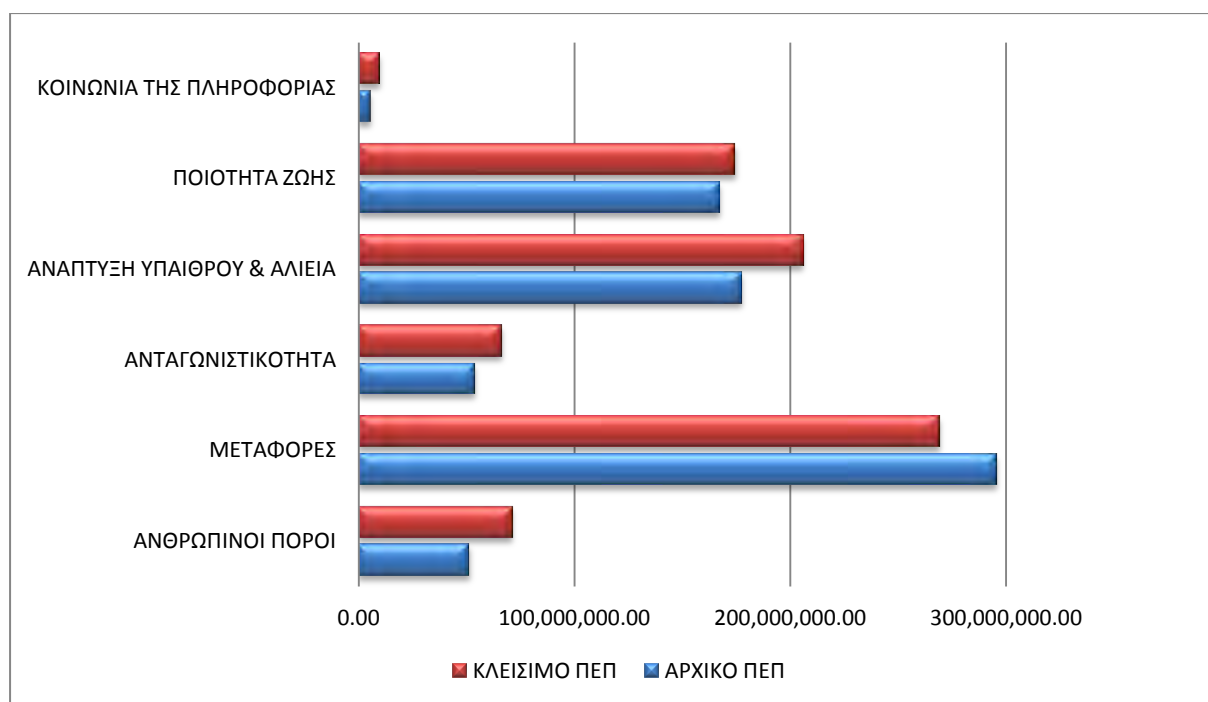
Χαρακτηριστικό στη λειτουργία αυτού του Άξονα είναι η διαχείριση του προγράμματος που σε όλη τη διάρκεια υλοποίησής οι δράσεις για την απασχόληση γίνονταν παράλληλα και συμπληρωματικά με τις δράσεις του Υπουργείου Εργασίας κάτω από το Εθνικού σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση. Σημαντική επίσης ήταν η συμβολή του άξονα στην προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠΘ.

4.11 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Στο παρακάτω διάγραμμα επιχειρήθηκε να γίνει μια κατηγοριοποίηση στο σύνολο του ΠΕΠ Θεσσαλίας με βάσει τους κωδικούς Vademecum. Οι κωδικοί επαναπροσδιορίζονται σε κάθε Αναθεώρηση του προγράμματος και αναλύονται σε κάθε συμπλήρωμα προγραμματισμού.. Ο κάθε κωδικός αντιστοιχεί με ποσοστό συμμετοχής του στα διάφορα Μέτρα του προγράμματος και κατ' επέκταση σε ένα π/υ, που στην συγκεκριμένη ανάλυση αναφέρεται στην Δ.Δ. του προγράμματος

Η κατηγοριοποίηση έγινε με βάση την ερμηνεία-ανάλυση των κωδικών παρέμβασης στους τομείς του διαγράμματος που ακολουθεί.

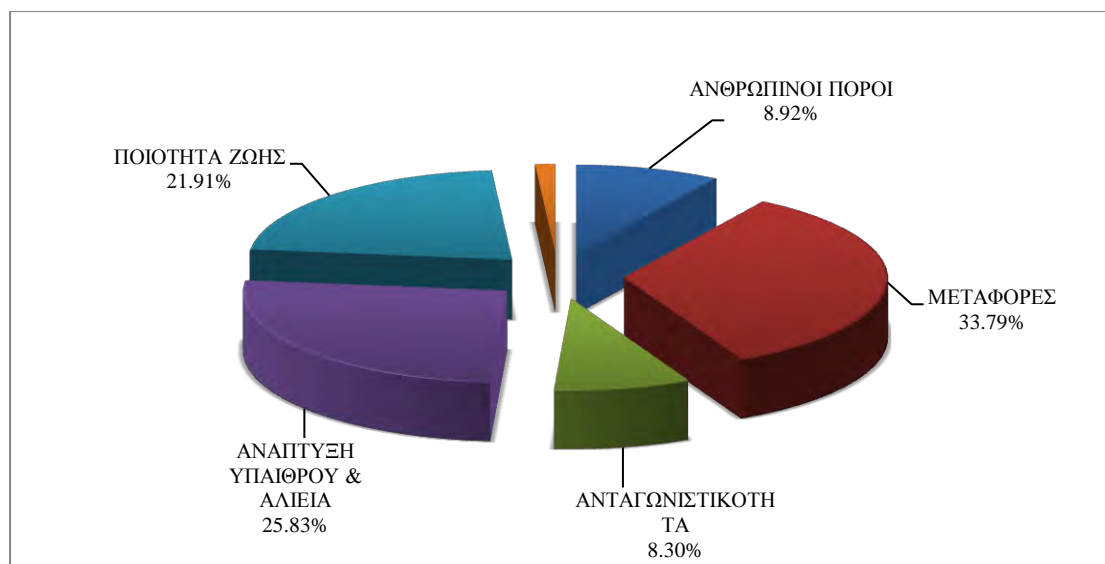
Προς αποφυγή αλλοιώσεων των αποτελεσμάτων ο Άξονας 6 δεν συμπεριλήφθηκε στην ανάλυση των δεδομένων.

Διάγραμμα 1 Σύγκριση του Αρχικού με το Τελικό πρόγραμμα με βάσει τους τομείς παρέμβασης.(Δ.Δ.)

Από το παραπάνω διάγραμμα δεν παρατηρείται κάποια σημαντική αλλαγή στις προτεραιότητες κατά την ολοκλήρωση προγράμματος σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό του. Η βαρύτητα του κάθε τομέα διατηρείται σχεδόν σταθερή με τις διαφορές να είναι κυμαίνονται μεταξύ 0,4 και 2,10 %. Μείωση παρατηρείται μόνο στον τομέα των μεταφορών και είναι της τάξης του 5,5%.

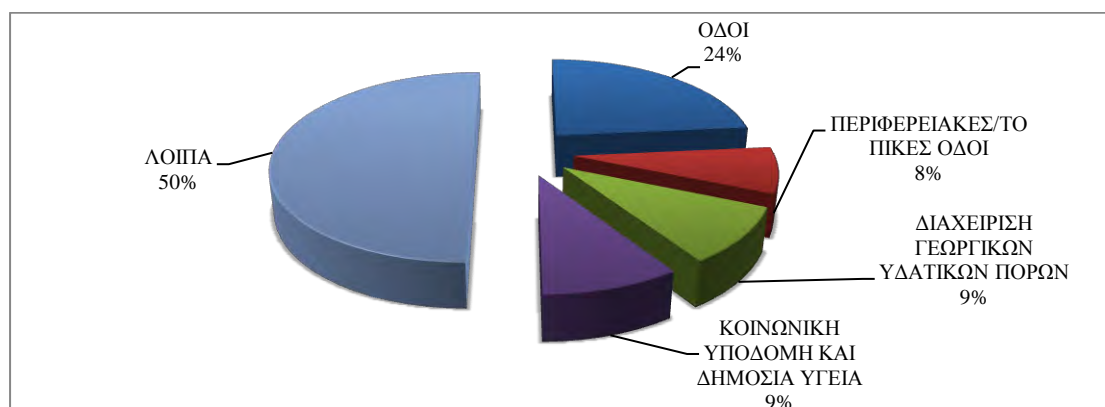
Οι υπερβάσεις που έχουμε στους πέντε από τους έξι τομείς, ακολουθούν την αύξηση της Δ.Δ. του προγράμματος.

Διάγραμμα 11 Ποσοστιαία κατανομή της Δ.Δ. του 7^{ου} ΠΕΠΘ ανά τομέα παρέμβασης, κατά την ολοκλήρωση του

Παρόλα αυτά συμπεράσματα δύναται να αντληθούν για τις προτεραιότητες του προγράμματος. Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα γίνεται εμφανές πως μεγάλο μέρος τους Δ.Δ. κατευθύνεται στις μεταφορές και ακολουθεί η Ανάπτυξη της υπαίθρου και της Ποιότητας ζωής. Αρνητικό στοιχείο αποτελεί η χαμηλή δημόσια δαπάνη για την Ανταγωνιστικότητα, τους Ανθρώπινους πόρους και την Κοινωνία της πληροφορίας, αν και οι τρεις τελευταίοι τομείς αποτέλεσαν το σύνθημα στις 3^{ης} προγραμματικής περιόδου για το ΠΕΠ Θεσσαλίας με τους υπόλοιπους να δρουν συμπληρωματικά. Ταυτόχρονα όμως πρέπει να συνυπολογιστεί πως και το κόστος υλοποίησης των έργων σε καθένα από τους παραπάνω τομείς δεν λογίζεται το ίδιο. Δεν περιλαμβάνεται επίσης η Ι.Σ. που ειδικά για τον τομέα της Ανταγωνιστικότητας αποτελεί το 60% περίπου του Σ.Κ.

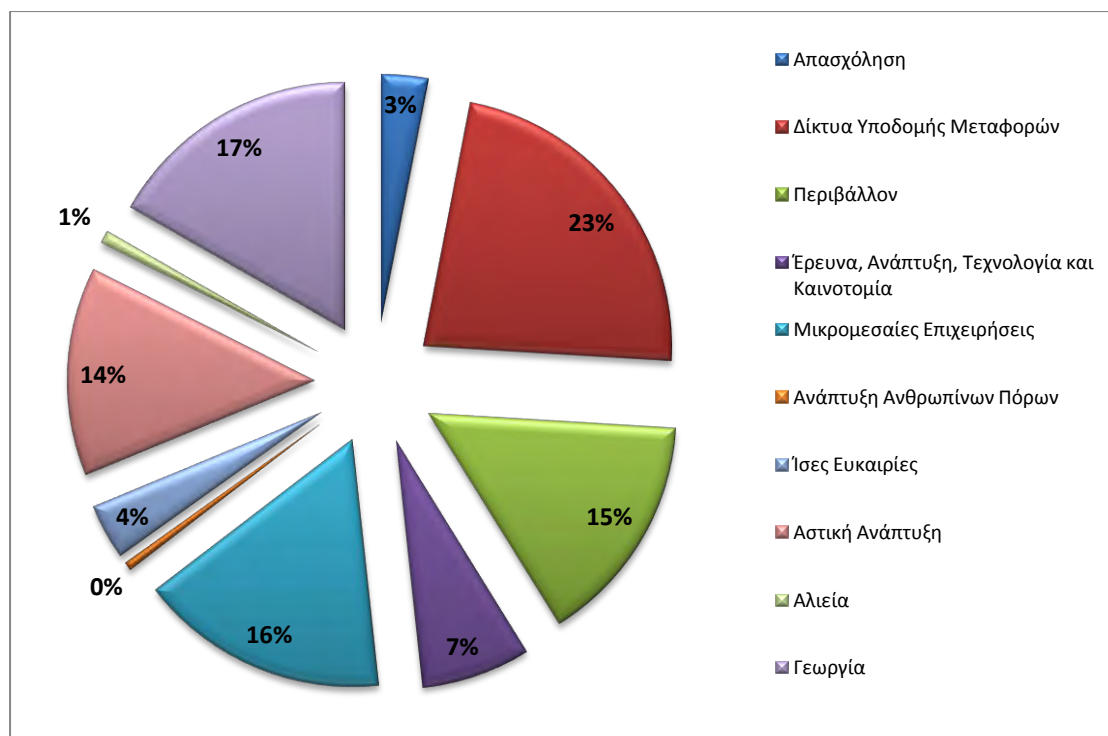
Αναλύοντας τους κωδικούς Vademecum προέκυψε και το παρακάτω διάγραμμα όπου διακρίνεται ακόμα πιο έντονα η παραπάνω επισήμανση, με τα έργα οδοποιίας να αντλούν το 32 % της Δ.Δ. του προγράμματος και τους υπόλοιπους τομείς να υπολείπονται.

Διάγραμμα 2 Τομείς παρέμβασης με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στο 7^ο ΠΕΠΘ

4.12 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΤΟΥ Γ' ΠΕΠ ΣΤΑ ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΕΕ.

Οι προτεραιότητες του ΠΕΠΘ κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος διακρίνονται και στο διάγραμμα που ακολουθεί. Η κατηγοριοποίηση και η επιλογή των κεντρικών δεικτών, αντιπροσωπεύει τους γενικούς δείκτες της Ε.Ε. και η κατηγοριοποίησή τους έγινε σε επίπεδο μέτρων (Παράρτημα Πίνακας 6-2)

Διάγραμμα 1 Ποσοστιαία κατανομή πόρων του Σ.Κ. του Γ ΠΕΠΘ στους κεντρικούς δείκτες της Ε.Ε.

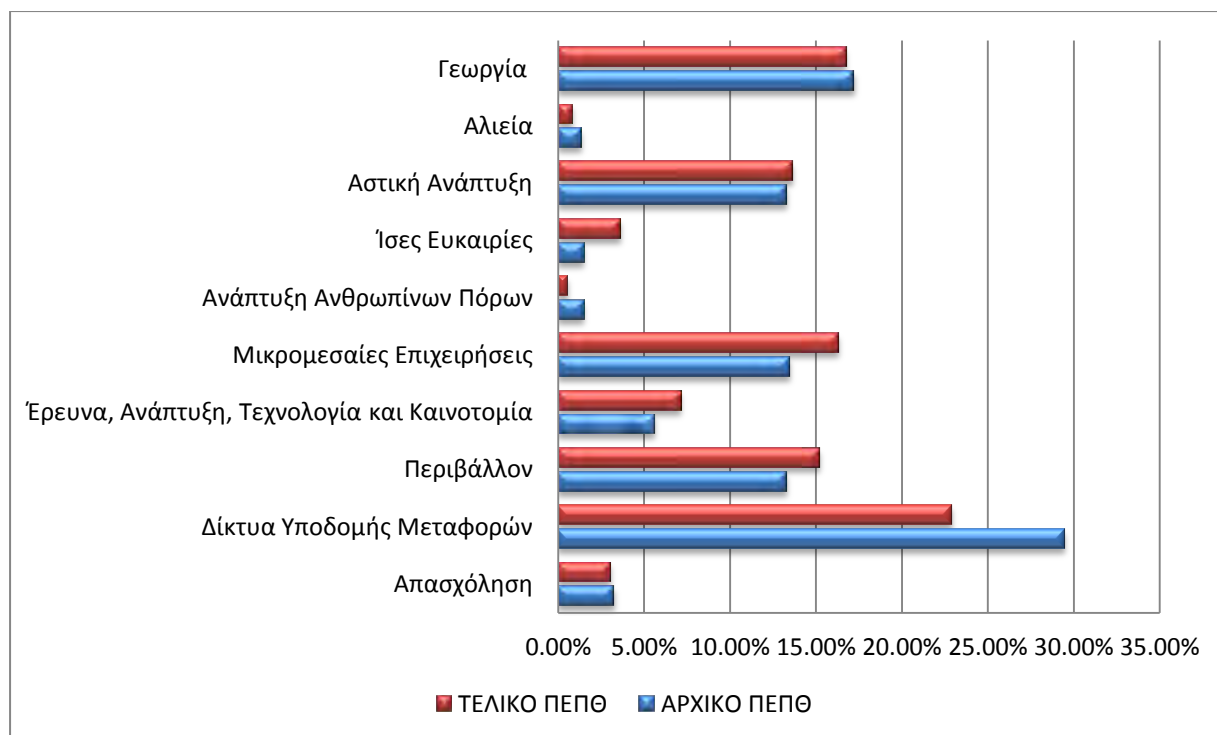
Η ανάλυση έγινε με βάση το συνολικό κόστος του προγράμματος, που αποδίδει στο σύνολο του προγράμματος τα τελικά αποτελέσματα του ΠΕΠΘ.

Εδώ διακρίνονται πιο εύκολα οι παρεμβάσεις που αφορούν κυρίως το παραγωγικό κομμάτι του προγράμματος, με τη γεωργία να καταλαμβάνει το 19% του Σ.Κ. του ΠΕΠΘ, ποσοστό πολύ υψηλό δεδομένου του αρχικού σχεδιασμού για αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου και της παραγωγής βάσης της περιφέρειας.

Σημαντικές ωστόσο είναι και οι παρεμβάσεις που αφορούν τους υπόλοιπους παραγωγικούς τομείς, που βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα της Θεσσαλίας, με την ενίσχυση των ΜΜΕ να καταλαμβάνει σημαντικό κομμάτι του π/υ του προγράμματος.

Σημαντικά συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν και από τη σύγκριση της βαρύτητας των παρεμβάσεων του Αρχικού και του Τελικού προγράμματος

Διάγραμμα 2 Σύγκριση αρχικού σχεδιασμού και τελικών αποτελεσμάτων του ΠΕΠΘ (Σ.Κ.)

Στον τομέα της γεωργίας παρατηρείται σημαντική αύξηση των ποσοστών χρηματοδότησης σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό, ενώ μείωση παρατηρείται στα δίκτυα μεταφορών³³.

Στους άλλους τομείς θετικό στοιχείο αποτελεί η αύξηση των πόρων σε τομείς της έρευνας και της καινοτομίας, συμβάλλοντας σημαντικά στη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος της Θεσσαλίας, με τις ΜΜΕ να ακολουθούν τον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος.

Έτσι ως προς την παραγωγική βάση της Θεσσαλίας, η κατανομή των πόρων του Γ' ΠΕΠ.

ΤΟΜΕΙΣ	ΣΚ	%ΣΚ		
Αλιεία	8,257,695.07 €	0.83%	Πρωτογενής τομέας	18.31%
Γεωργία	168,336,797.98 €	16.89%		
Κτηνοτροφία	5,926,417.92 €	0.59%		
Βιομηχανία-βιοτεχνία	142,185,133.26 €	14.27%	Δευτερογενής τομέας	14.27%
Τουρισμός	84,093,409.82 €	8.44%	Τριτογενής τομέας	8.87%
Εμπόριο	4,286,135.73 €	0.43%		

Πίνακας 1 Κατανομή πόρων ανά παραγωγικό τομέα κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠΘ

³³ Η μείωση οφείλεται στη μεταφορά κυρίως οδικών έργων στο ΕΣΠΑ, κατά το κλείσιμο του προγράμματος

Κατά πρώτο λόγο κατευθύνεται προς τον πρωτογενή τομέα και ακολουθεί ο δευτερογενής και ο τριτογενής. Σημαντική είναι η ενίσχυση του προγράμματος προς τον τουρισμό. Σημαντική είναι επίσης η αύξηση των πόρων στον τομέα του περιβάλλοντος και της αστικής ανάπτυξης, συμβάλλοντας στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας και ενισχύοντας την ολοκληρωμένη προσέγγιση του προγράμματος. Χαμηλή ωστόσο είναι η ενίσχυση του προγράμματος προς την ανάπτυξη του εμπορίου.

Αρνητικό χαρακτηριστικό είναι οι παρεμβάσεις που αφορούν τους ανθρώπινους πόρους και την απασχόληση, που σε επίπεδα π/υ, να εμφανίζονται αισθητά μειωμένα από τις αρχικές προβλέψεις. Ωστόσο, ειδικά σε ότι αφορά την απασχόληση οι δείκτες όπως παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια εμφανίστηκαν σημαντικά αυξημένοι.

Τέλος σημαντική αύξηση σημειώθηκε στον τομέα των ίσων ευκαιριών που σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό αυξήθηκε στον π/υ κατά 157%.

4.13 ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙΣΑ ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΕ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ4.13.01 *ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ*

Οι παρεμβάσεις για τους ανθρώπινους πόρους του Προγράμματος αφορούσαν στην προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών, στην βελτίωση της απασχολησιμότητας και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Συγκεκριμένα:

Α) Υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του Μέτρου 2.9 «Ειδικές δράσεις ανάπτυξης της υπαίθρου – ΕΚΤ» οι οποίες αφορούν τις κατηγορίες πράξεων κατάρτιση σε περιοχές ΟΠΑΑΧ και στις συμβατικές περιοχές της Θεσσαλικής υπαίθρου, «Δομές Κοινωνικών Υπηρεσιών» «Απασχόληση» και «Δικτύωση – συμβουλευτική – απασχόληση -δημοσιότητα».

Β) Στο μέτρο 3.6 «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ» για όλες τις εγκεκριμένες δράσεις των επιχειρησιακών σχεδίων υλοποιήθηκαν η συμβουλευτική, ευαισθητοποίηση, δικτύωση και απασχόληση, πραγματοποιήθηκε έξι προγράμματα κατάρτισης καθώς και οι συνοδευτικές υπηρεσίες .

Γ) Στο μέτρο 5.1 υλοποιήθηκαν 55 προγράμματα κατάρτισης συνολικού προϋπολογισμού 2.141.361 €.

Δ) Στο Μέτρο 5.2 «Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης για ανέργους και ειδικές κοινωνικές ομάδες» υλοποιήθηκαν σοι ενέργειες «Ιατροκοινωνικά Κέντρα Τσιγγάνων», «Συμβουλευτικής», «Δικτύωσης», «Δημοσιότητας και Απασχόλησης» η «Κατάρτιση» καθώς και οι συνοδευτικές υπηρεσίες.

Ε) Στο μέτρο 5.3 ολοκληρώθηκαν έργα που αφορούν στη δημιουργία:

- 87 Μονάδων «Βοήθεια στο Σπίτι»,
- 14 Βρεφονηπιακών και παιδικών Σταθμών,
- 5 Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών,
- 3 Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με αναπηρίες, και
- 3 Κέντρων Ημερήσιας φροντίδας ηλικιωμένων.

Συνολικά δηλαδή χρηματοδοτήθηκαν 112 δομές, Στις δομές απασχολούνται 402 πρώην άνεργοι και τελικά θα ωφεληθούν περίπου 6.148 ηλικιωμένοι και παιδιά (αντί 3.425 που είχε αρχικά προγραμματιστεί στα ΤΔΕ των δομών)³⁴.

Η ενεργοποίηση των δύο Μέτρων 5.1 και 2.9 υπακούει στους στόχους του Πυλώνα Ι (Βελτίωση της απασχολησιμότητας) Κατευθυντήρια Γραμμή (ΚΓ) 1 (αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων και πρόληψη της μακροχρόνιας ανεργίας) ενώ το μέτρο 5.2. εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του ίδιου Πυλώνα ΚΓ 7 (Καταπολέμηση των

---

³⁴ Επικαιροποιημένα Στοιχεία ΕΔΑΠ Θεσσαλίας

διακρίσεων και προώθηση της κοινωνικής ένταξης με την πρόσβαση στην απασχόληση).

Οι δράσεις του μέτρου 3.6. εντάσσονται και στους τέσσερις άξονες των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και αναφέρονται στη βελτίωση και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης, την ενίσχυση της απασχολησιμότητας, την κοινωνική ενσωμάτωση και την ενδυνάμωση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής υποβαθμισμένων αστικών περιοχών μικρής κλίμακας.

Αντίστοιχα, το Μέτρο 5.3 βρίσκεται σε συνέπεια με τους στόχους του Πυλώνα IV (ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άντρες) ΚΓ 18 (Συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής) του Εθνικού σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση.

Μέτρο	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΑΡΧΙΚΟΣ Π/Υ (σε ευρώ)	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ (σε ευρώ)	Ποσοστιαία Μεταβολή
2.9	Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου - ΕΚΤ	14,650,000	13,253,027.91	-9.54%
3.6	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ	6,720,000	6,868,601.25	2.21%
5.1	Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου - ΕΚΤ	13,800,000	5,623,209.31	-59.25%
5.2	Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης για ανέργους & ειδικές κοινωνικές ομάδες - τοπικά σύμφωνα απασχόλησης	8,800,000	9,679,106.24	9.99%
5.3	Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης & επιχειρηματικότητας & προώθηση της ισότητας ευκαιριών των δυο φύλων	13,820,000	35,631,548.71	157.83%
ΣΥΝΟΛΟ		57,790,000	71,055,493	22.95%

Πίνακας 1 Κατανομή πόρων Γ ΠΕΠΘ στον τομέα Ανθρώπινοι Πόροι

Με βάση τον παραπάνω πίνακα προκύπτει πως έχουμε αύξηση της Δ.Δ. στον τομέα των Ανθρώπινων πόρων, σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό κατά 22,95%.

4.13.02 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Τα προγράμματα ΟΠΑΑΧ υλοποιήθηκαν μετά την εκπόνηση Επιχειρησιακών Σχεδίων Δράσεων για την κάθε μια από τις περιοχές παρέμβασης³⁵. Με την 2η Επ.Πα. του ΠΕΠ Θεσσαλίας εγκρίθηκαν οι επτά περιοχές εφαρμογής ΟΠΑΑΧ.

³⁵ 2^η Έκθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΠΕΠΘ

Ν.ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	Ν.ΛΑΡΙΣΑΣ	Ν.ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	Ν.ΤΡΙΚΑΛΩΝ
α. Περιοχή Σμοκόβου - ΚΑΛΛΙΦΩΝΙΟΥ - ΜΕΝΕΛΑΙΔΑΣ - ΡΕΝΤΙΝΑΣ - ΤΑΜΑΣΙΟΥ	α. Περιοχή Κισσάβου - ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ - ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΙΟΥ, - ΜΕΛΟΙΒΙΑΣ - ΑΓΙΑΣ - ΛΑΚΕΡΕΙΑΣ - ΝΕΣΣΩΝΟΣ	α. Περιοχή Νοτίου Πηλίου - ΑΦΕΤΩΝ - ΑΡΓΑΛΑΣΤΗΣ - ΣΗΠΙΑΔΑΣ - Κοινότητα ΤΡΙΚΕΡΙΟΥ	α. Περιοχή Μεσοχώρας - ΑΙΘΗΚΩΝ - ΠΙΝΔΑΙΩΝ - ΠΥΛΗΣ Διευρ. Κοινότητα ΝΕΡΑΙΔΑ Κοινότητα ΜΥΡΟΦΥΛΛΟΥ
β. Περιοχή Αργιθέας - ΑΡΓΙΘΕΑΣ - ΑΧΕΛΩΟΥ - ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ Δ.. Κοινότητα Ανατ. ΑΡΓΙΘΕΑΣ	β. Περιοχή Όθρυνος - ΑΛΜΥΡΟΥ - ΣΟΥΡΠΗΣ - ΠΤΕΛΕΟΥ - Κοινότητα ΑΝΑΒΡΑΣ	β. Περιοχή Ορεινής Καλαμπάκας - ΚΑΛΑΜΠΙΑΚΑΣ - ΜΑΛΑΚΑΣΙΟΥ ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ -ΧΑΣΙΩΝ	

Πίνακας 1 Περιοχές ΟΠΑΑΧ στην περιφέρεια Θεσσαλίας

Τα προτεινόμενα έργα εγκρίθηκαν από το 3ο Περιφερειακό Συμβούλιο στις 18-12-02 και από τις προτάσεις που υποβλήθηκαν έπειτα από προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Το σύνολο των πόρων που χρηματοδότησαν δράσεις σε περιοχές ΟΠΑΑΧ, είναι οι παρακάτω:

Μέτρο	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΑΡΧΙΚΟΣ Π/Υ (σε ευρώ)	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ (σε ευρώ)	Ποσοστιαία Μεταβολή
2.2	Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά και στην διεθνή οικονομία	4,037,500	4,286,135.73	6.16%
2.8	Ορθολογική Διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων	51,362,500	51,127,303.44	-0.46%
2.9	Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου - ΕΚΤ	14,650,000	13,253,027.91	-9.54%
2.10	Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων	19,075,000	25,396,974.42	33.14%
2.11	Προστασία και διαχείριση δασών	16,512,500	11,587,361.16	-29.83%
2.12	Βελτίωση προσβασιμότητας και δημιουργία υποδομών ανάδειξης ορεινών-τουριστικών κέντρων και περιοχών	61,512,500	48,526,454.86	-21.11%
2.13	Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, του αγροτουρισμού και της μεταποίησης	3,737,500	26,898,560.77	619.69%
2.14	Το Μέτρο ενσωματώθηκε στο 2.13	7,037,500	0.00	
2.15	Το Μέτρο ενσωματώθηκε στο 2.13	4,400,000	0.00	
2.16	Το Μέτρο ενσωματώθηκε στο 2.13	3,675,000	0.00	
2.17	Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών αγροτικού τομέα	5,875,000	6,349,680.78	8.08%

	υπαίθρου			
ΣΥΝΟΛΟ		191,875,000	187,425,499	-2,32%

Πίνακας 2 Κατανομή πόρων του ΠΕΠΘ στις περιοχές ΟΠΑΑΧ

Κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠΘ, διατηρείται το σύνολο των διευθετημένων πόρων σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό. Μεγάλη ωστόσο είναι η μεταβολή των πόρων ανάμεσα στα μέτρα, με μεγάλο βάρος των πόρων να κατευθύνεται προς την ενίσχυση των επιχειρήσεων.

4.13.03 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Οι «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας» του ΠΕΠ Θεσσαλίας, εντάσσονται στους στόχους του Άξονα προτεραιότητας 3 «Ποιότητα ζωής» και χρηματοδοτήθηκαν από τα εξής δύο Μέτρα:

Μέτρο	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΑΡΧΙΚΟΣ Π/Υ (σε ευρώ)	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ (σε ευρώ)	Ποσοστιαία Μεταβολή
3.5	Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά και στην διεθνή οικονομία	16,050,000	20,079,433.66	25.11%
3.6	Ορθολογική Διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων	6,720,000	6,868,601.25	2.21%
ΣΥΝΟΛΟ		22,770,000	26,948,035	18.35%

Ο αστικός πληθυσμός της περιφέρειας Θεσσαλίας, προς τον οποίο απευθύνονται οι παρεμβάσεις των Μέτρων 3.5. και 3.6. είναι ο πληθυσμός των αστικών κέντρων της περιφέρειας με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, ήτοι:

Δήμος	Πληθυσμός
Λάρισας	124.376
Βόλου	82.374
Τρικκαίων	51.672
Καρδίτσας	37.707
Ν. Ιωνίας	31.916
Τυρνάβου	16.561
Σύνολο:	344.606

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001

Οι Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης υλοποιήθηκαν σε εφαρμογή Επιχειρησιακών Σχεδίων που εκπονήθηκαν βάσει του Οδηγού Εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων.

Οι παρεμβάσεις των σχεδίων αυτών προσανατολίσθηκαν³⁶ (ΥΠΟΙΟ, 2001):

³⁶ Βάσει του Οδηγού Εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων

- στην επέκταση, διαφοροποίηση και ευελιξία της τοπικής οικονομίας,
- στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και της τοπικής απασχόλησης
- στη βελτίωση του αστικού χώρου και στην ανάπλαση των ιστορικών κέντρων των πόλεων, και
- στην ανάπτυξη των αστικών υποδομών και υπερδομών και της τεχνολογίας

Επίσης, περιλαμβάνουν δράσεις "Ενίσχυσης επιχειρήσεων στο πλαίσιο υλοποίησης ολοκληρωμένων δράσεων αστικής ανάπτυξης". Περιλαμβάνονται οι ζώνες Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Αστικής Ανάπτυξης των Δήμων Βόλου, Καρδίτσας, Λαρισαίων, Νέας Ιωνίας, Τρικκαίων και Τυρνάβου.

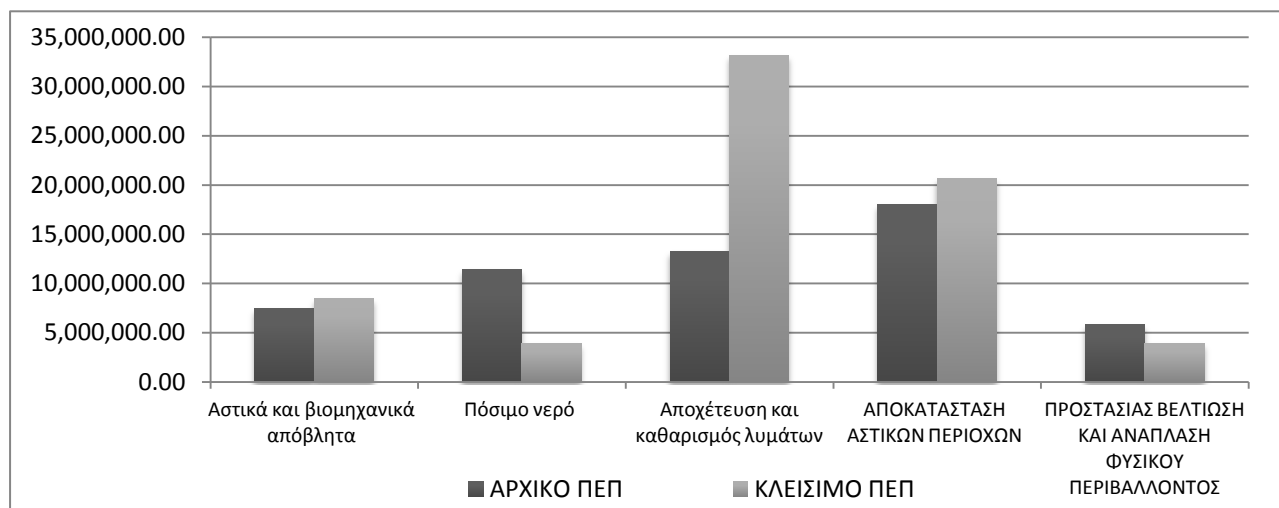
4.13.04 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ι. Στερεά-Υγρά Απόβλητα

Βασική προτεραιότητα για την προγραμματική περίοδο 2000-2006 ήταν να εναρμονισθεί η Περιφέρεια, όπως και η Χώρα, με την Κοινοτική Νομοθεσία³⁷ και τις διεθνείς υποχρεώσεις όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη.

Η δέσμευση του αρχικού εγκεκριμένου Π.Ε.Π. αναφορικά με τις δράσεις διαχείρισης Στερεών & Υγρών αποβλήτων και Υδρεύσεων ανέρχονταν σε 32,07 εκ. ΕΥΡΩ Δημόσιας Δαπάνης.

Κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠ Θεσσαλίας το ύψος της δημόσιας δαπάνης έφτασε στο ποσό των 45,53 εκ. Ευρώ.

Διάγραμμα 1 Κατανομή πόρων του Γ ΠΕΠΘ στον τομέα των στερεών και υγρών αποβλήτων

³⁷ Οδηγίες 91/271 για τα υγρά απόβλητα, 889/91 για τα επικίνδυνα απορρίμματα, 31/99 για τους ΧΥΤΑ, 442/75 όπως έχει τροποποιηθεί με την 156/97 για τα στερεά απόβλητα

ii. Φυσικό Περιβάλλον

Όσο αφορά το φυσικό περιβάλλον, προκειμένου να ενταχθεί οποιοδήποτε έργο ή ενέργεια στο Π.Ε.Π. Θεσσαλίας, απαιτείται η εξασφάλιση της περιβαλλοντικής αδειοδότησής του σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Η εν λόγω εξασφάλιση αποτελεί κριτήριο αποκλεισμού κατά την αξιολόγηση για το σύνολο των προτεινομένων έργων / ενεργειών.

Επιπλέον, για το σύνολο των Μέτρων του προγράμματος ισχύουν περαιτέρω κριτήρια με τα οποία διασφαλίζεται η εναρμόνιση των εντασσομένων πράξεων με τις περιβαλλοντικές πολιτικές και την βιώσιμη ανάπτυξη.

Για την διασφάλιση της τήρησης των κοινοτικών πολιτικών που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Γ' ΠΕΠ συνέβαλαν :

- ο νόμος 3044 (Φ.Ε.Κ. Α' 197/27.08.2002) με τον οποίο συστήνονται οι 24 Φορείς Διαχείρισης των προστατευομένων περιοχών (για την Θεσσαλία Κάρλας, Εθνικού Θαλασσίου Πάρκου Αλοννήσου και Εθνικού Δρυμού Ολύμπου)
- το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΕΤΡΩΝ Π.Ε.Π. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2000-2006

ΜΕΤΡΟ	ΤΙΤΛΟΣ	ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ
2.6	Προστασία και Ανάδειξη Φυσικού Περιβάλλοντος	E4/Θετικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον	E4.1/Προστασία φυσικού περιβάλλοντος, E4.2/Διατήρηση φυσικού χώρου
2.8	Ορθολογική διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων	E5/Διατηρησιμότητα των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων της προτεινόμενης πράξης	E5.1 Ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων με μείωση των απωλειών στο διηλεκές E5.3 Διατήρηση και προστασία του αγροτικού τοπίου και φυσικού περιβάλλοντος
2.10	Διαχείριση Φυσικών και Πολιτιστικών Πόρων, Οικισμών της Θεσσαλικής Υπαιθρου	E1/Κρισιμότητα προβλήματος που προτείνεται να αντιμετωπισθεί από την πράξη	E1.1/Αμβλυνση περιβαλλοντικών προβλημάτων
2.11	Προστασία και διαχείριση δασών	E.4 Θετικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον	E.4.1 Προστασία και ανασύσταση των δασών E.4.2 Προστασία και αναβάθμιση των οικολογικά ευαίσθητων δασικών περιοχών E.4.3 Προστασία και αξιοποίηση των υδάτινων επιφανειακών απορροών των ορεινών περιοχών
2.13	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	E5/Θετικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον	Προστασία φυσικού περιβάλλοντος ή/και εξοικονόμηση υδατικών πόρων
3.2	Αστικές Παρεμβάσεις	E2/Κρισιμότητα προβλήματος που προτείνεται να αντιμετωπισθεί από την πράξη	E2.2/Έλλειψη πολεοδομικού σχεδιασμού στην αιτούμενη περιοχή παρέμβασης E2.3/Εξυπηρέτηση υποβαθμισμένου αστικού περιβάλλοντος
3.3	Συστήματα Διαχείρισης Στερεών & Υγρών Αποβλήτων, υδρεύσεις(κατηγορία υδρεύσεων - στερεών αποβλήτων)	E5/Θετικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον	E5.1 Εξοικονόμηση υδάτινων πόρων ή/και E5.2 Μείωση της ρύπανσης και της μόλυνσης από την διαχείριση των στερεών αποβλήτων
3.3	Συστήματα Διαχείρισης Στερεών & Υγρών Αποβλήτων, υδρεύσεις(κατηγορία αποβλήτων)	E5/Θετικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον	Προτεραιότητα σύμφωνα με την Οδ.(ΕΕ)91/271
4.2	Διανομαρχιακές οδικές συνδέσεις	B6/Συνέπεια και συνεκτικότητα της πράξης με άλλες κοινοτικές πολιτικές	Πολιτική για τις μεταφορές και τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ως σύστημα σχεδιασμού, διαχείρισης, αξιολόγησης και ελέγχου της υλοποίησης δημοσίων έργων και ιδιωτικών επενδύσεων εισήγαγε ένα σύνολο νέων αρχών και κανόνων που αποτέλεσαν δημιουργική στροφή - τομή, κυρίως ως προς την διαφάνεια και αποδοτικότητα των υλοποιούμενων προγραμμάτων.

Το Γ ΠΕΠ αποτέλεσε για τη Θεσσαλία ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά εργαλεία τα τελευταία χρόνια. Τα έργα και οι επενδύσεις του Γ ΠΕΠ σε σχέση με το Β ΠΕΠ είναι κατά κανόνα πολύ μεγαλύτερου, διπλάσιου προϋπολογισμού και μεγέθους σε μονάδες φυσικού αντικειμένου³⁸. Αν και το Γ ΠΕΠΘ αποτελεί μόλις το 2,42% του συνόλου του Γ ΚΠΣ σε ύψος Νομικών Δεσμεύσεων³⁹, ένα πλήθος έργων υλοποιήθηκαν στην περιφέρεια και σημαντικά ποσά δαπανήθηκαν, υπό το σωστό προγραμματισμό και ορθά δομημένο διαχειριστικό έλεγχο προσθέτοντας σημαντικά πλεονεκτήματα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας στην περιοχή και όχι μόνο. Στα 9,5 χρόνια που τελικά διήρκεσε, περισσότερα από 1250 έργα υλοποιήθηκαν, ενώ απορροφήθηκαν τα κονδύλια στο σύνολό τους καλύπτοντας σε μεγάλο βαθμό τους στόχους του προγράμματος.

Οι δράσεις του Γ ΠΕΠ σε σχέση με το Β ΠΕΠ είναι λιγότερο αποσπασματικές και περισσότερο στοχευόμενες αφού προέκυψαν στην πλειονότητά τους από Επιχειρησιακό διεπιστημονικό σχεδιασμό, αξιολόγηση, κοινωνική διαβούλευση, συμμετοχή και καινοτομικές διαδικασίες δικτύωσης και σχεδιασμού 'από τα κάτω προς τα πάνω' όπως: οι κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές δράσεις και έργα των ολοκληρωμένων αστικών, τα Επιχειρησιακά σχέδια των μεγάλων πόλεων της Θεσσαλίας, τα ΟΠΑ Αγροτικού Χώρου, οι μελέτες ανάδειξης των παραδοσιακών οικισμών, η σύνδεση συμβουλευτικής, κατάρτισης και απασχόλησης στις Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης, οι δράσεις της κοινωνίας της πληροφορίας, τα Επιχειρησιακά σχέδια των στερεών και υγρών αποβλήτων, οι διαχειριστικές μελέτες δημόσιας και μη δημόσιας δασοπονίας, τα επιχειρησιακά σχέδια στρατηγικών προϊόντων, του πολιτισμού και περιβάλλοντος του Δικτύου της Θεσσαλικής Υπαίθρου, τα Marketing Plan τουρισμού, το Master Plan των πολιτιστικών διαδρομών και των περιοχών Natura, τα οδικά και οι επιχειρηματικές υποδομές του εγκεκριμένου Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδιασμού της Θεσσαλίας. Σημαντική παράμετρος βελτίωσης του συστήματος σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων και έργων έχουν καταστεί και οι νέοι θεσμοί διαχείρισης του ΚΠΣ (ΕΥΔΕΠ).

Όπως προαναφέρθηκε μεγάλη ήταν η συμβολή του Γ ΠΕΠ στη δημιουργία μεγάλου αριθμού θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση των επιχειρήσεων στην περιοχή, σημαντικών επαρχιακών οδικών αξόνων, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των

³⁸ Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης (Π.Σ.Σ.Α.) Θεσσαλίας, σελ 27

³⁹ Ο συνολικός π/υ του Γ ΚΠΣ σε ύψος Ν.Δ. ανέρχεται σε 33,864,808,754 €

κατοίκων, στη προστασία του περιβάλλοντος, στην εξωστρέφεια της τοπικής οικονομίας.

Και όλα τα παραπάνω με ένα σωστά οργανωμένο και δομημένο στρατηγικό σχεδιασμό, στη λογική της ολοκληρωμένης προσέγγισης. Με τους άξονες και τα μέτρα του προγράμματος να συμβάλλουν στην ικανοποίηση των στόχων, λειτουργώντας αλληλένδετα και υποστηρικτικά, επιταχύνοντας έτσι τις θετικές επιπτώσεις του προγράμματος.

5.1 ΤΟ ΠΕΠΘ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Όσο αφορά τα αποτελέσματα του ΠΕΠ Θεσσαλίας βάσει των γενικών κριτηρίων, όπως αναλύθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο δύναται να ειπωθεί:

Στα Χρηματοδοτικά κριτήρια επιτεύχθηκαν οι στόχοι της απορρόφησης του συνόλου του π/υ του προγράμματος, ενώ εξασφαλίστηκαν και πρόσθετες πιστώσεις ύψους 9 εκ. ευρώ από την επίτευξη των κριτηρίων του αποθεματικού επίδοσης. Παράλληλα κινητοποιήθηκαν σημαντικοί πόροι του ιδιωτικού τομέα (19% του ΠΕΠΘ), πετυχαίνοντας μόχλευση των πόρων του προγράμματος.

Στο κριτήριο της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας, επίσης σημειώθηκε σε μεγάλο βαθμό την κάλυψη των δεικτών επίδοσης και μάλιστα με μεγάλη αποδοτικότητα.

Όσον αφορά τον **προγραμματικό σχεδιασμό** κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος σε σύγκριση με το αρχικό σχεδιασμό, δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση. Αντίθετα διατηρείται η βαρύτητα των προτεραιοτήτων του προγράμματος, ακολουθώντας τον αρχικό του σχεδιασμό. Διαφοροποιήσεις ωστόσο παρατηρούνται στη βαρύτητα των επί μέρους μέτρων των Αξόνων.

Στο κριτήριο της διαχείρισης, καλύφθηκαν οι στόχοι της απορρόφησης, των δεικτών υλοποίησης, εξασφαλίστηκε το αποθεματικό επίδοσης, επετεύχθη ο κανόνας $n+2$ σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Επιτυχία είναι και η διατήρηση της βαρύτητας του προγράμματος στους βασικούς τομείς, σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό.

Εκτός από τους παραπάνω δείκτες και τα κριτήρια αξιολόγησης, σημαντικό στοιχείο για την αξιολόγηση της πορείας του προγράμματος, αποτελεί η εξέλιξη του παραγόμενου κ.κ. ΑΕΠ στην περιφέρεια.

Τα δεδομένα δείχνουν τη διαρκή αύξηση του παραγόμενου ΑΕΠ, τόσο στο σύνολο της περιφέρειας, όσο και σε όλους τους Νομούς της, με το μέσο ρυθμό ανάπτυξης να αγγίζει το 6,5% ετησίως στο διάστημα υλοποίησης του προγράμματος.

Πίνακας 1 Παραγόμενο ΑΕΠ κατά κεφαλή Περιφέρειας Θεσσαλίας, των νομών της και του συνόλου της Χώρας σε τρέχουσες τιμές κατά την περίοδο 2000 – 2008

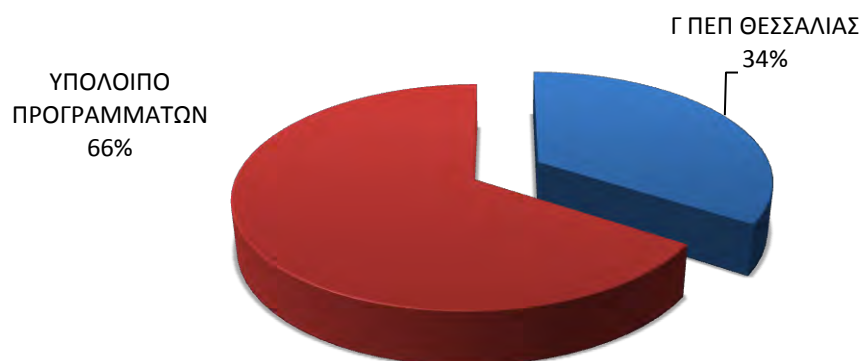
ΠΕΡΙΟΧΗ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7.859	8.416	8.938	10.021	10.883	11.034	11.704	12.410	12.905
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	965	1.040	1.172	1.252	1.344	1.426	1.498	1.498	1.587
ΛΑΡΙΣΑ	3.311	3.549	3.627	4.204	4.499	4.443	4.722	5.092	5.221
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	2.449	2.637	2.782	3.104	3.308	3.407	3.646	3.876	4.047
ΤΡΙΚΑΛΑ	1.134	1.190	1.358	1.461	1.732	1.758	1.838	1.944	2.050

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Στη διάρκεια της περιόδου 2000 – 2008 το κ.κ. ΑΕΠ της Περιφέρειας Θεσσαλίας κυμάνθηκε στο 75% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου των 27 χωρών. Αναφορικά με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο των 15 χωρών κυμαίνεται στο 70,68%⁴⁰. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο το 5,67% του παραγόμενου ΑΕΠ της Ελλάδας με μικρές αυξομειώσεις κατά την περίοδο 2000 – 2008.

Στο διάστημα υλοποίησης του παράλληλα υλοποιούνταν και ένα σύνολο έργων στην περιφέρεια από τα Τομεακά προγράμματα του Γ ΚΠΣ. Ταυτόχρονα έργα υλοποιούνταν και από το ταμείο Συνοχής, από το πρόγραμμα Θησέας, και άλλα προγράμματα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Ειδικά για τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα το συνολικό κόστος των έργων-δράσεων που χωροθετούνται στην περιφέρεια Θεσσαλίας την περίοδο 2000-2009 ξεπέρασαν τα 3,4 δις. ευρώ.

Διάγραμμα 1 Ποσοστιαία κατανομή συγχρηματοδοτούμενων έργων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (2000-2009)⁴¹

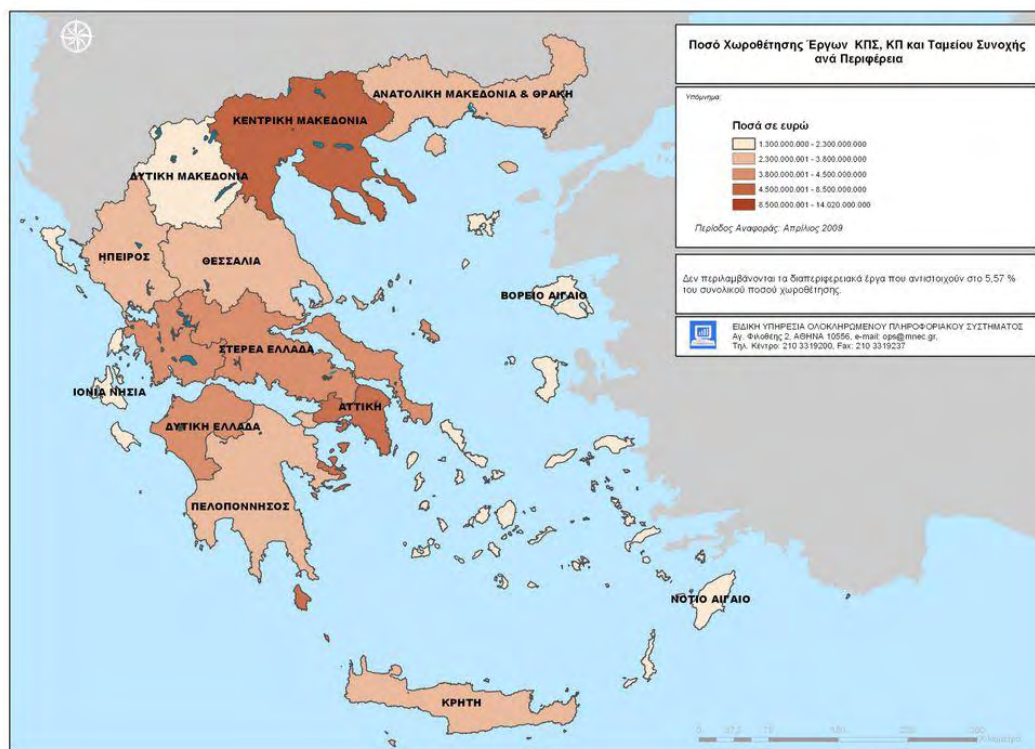
Μόλις το 34% προήλθε από πόρους του ΠΕΠ Θεσσαλίας και πολλοί από τους τομείς των παρεμβάσεων ήταν κοινός σε όλα τα προγράμματα του Γ ΚΠΣ.

Έτσι δεν μπορεί να γίνει διαχωρισμός των επιπτώσεων αποκλειστικά του Γ ΠΕΠ στην περιφέρεια της Θεσσαλίας.

⁴⁰ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Θεσσαλίας

⁴¹ Πηγή Εργόγραμμα υπηρεσία ΟΠΣ

Εικόνα 1 Ύψος χωροθέτησης έργων ΚΠΣ και Ταμείου συνοχής ανά Περιφέρεια

Πηγή Εργόγραμμα υπηρεσία ΟΠΣ

5.2 ΟΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΕΠΘ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ.

Το πρόγραμμα διατήρησε τη λογική της ολοκληρωμένης προσέγγισης και της πολυτομεακής παρέμβασης.

Η κατανομή των πόρων χαρακτηρίζεται από συγκριτικά χαμηλή ενίσχυση του τριτογενούς τομέα μέσω άμεσης χορήγησης πόρων στις επιχειρήσεις ή/και σε τομεακές υποδομές σε επίπεδα Δ.Δ., συγκριτικά υψηλή ενίσχυση της γεωργίας, από σχετικά χαμηλό ποσοστό πόρων για το με την ευρεία έννοια περιβάλλον και την ποιότητα ζωής, και αρκετά υψηλό ποσοστό πόρων για υποδομές και ειδικότερα για τις μεταφορές.

Πιο συγκεκριμένα η ποσοστιαία κατανομή των πόρων:

- Το 33,80% σε ύψος Δ.Δ. κατευθύνεται στις μεταφορές.
- Για την ανταγωνιστικότητα το 8,30% της Δ.Δ.
- Στους ανθρώπινους πόρους το 8,9 %
- Στην ανάπτυξη της υπαίθρου το 25,8 %
- Και στην ποιότητα ζωής το 22 %

Επισημαίνεται από τα παραπάνω πως μεγαλύτερη έμφαση δόθηκε στην αντιμετώπιση των βασικών στερήσεων της περιφέρειας σε βασικές υποδομές και στην ανάπτυξη

των συγκριτικά μειονεκτικών περιοχών της υπαίθρου. Η άμεση συμβολή στην ανταγωνιστικότητα, μέσω της προώθησης πόρων απευθείας προς τις παραγωγικές υποδομές και τις επιχειρήσεις, είχε αισθητά μικρότερη προτεραιότητα σε επίπεδα της Δ.Δ. του προγράμματος.

Σε μια πρώτη ανάγνωση, οι επιλογές αυτές φαίνεται ότι παραγνωρίζουν τη βασικό πρόβλημα της περιφέρειας και του ελληνικού χώρου συνολικά, δηλαδή το πολύ χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας αφού δεν συμβάλλουν άμεσα στην αντιμετώπιση του. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι και οι ελλείψεις σε υποδομές είναι επίσης εξαιρετικά μεγάλες⁴². Αν και αυτές δεν υπεισέρχονται άμεσα στον προσδιορισμό του επιπέδου ανάπτυξης με τους όρους των Διαρθρωτικών Ταμείων, στην πραγματικότητα λειτουργούν σε αρκετές περιπτώσεις πολλαπλασιαστικά στην ελκυστικότητα της περιφέρειας δίνοντας συγκριτικά πλεονεκτήματα στην ανάπτυξη της⁴³.

Βασικό ζήτημα είναι ίσως κατά πόσο τελικά οι κατασκευαζόμενες μεταφορικές υποδομές συνιστούν δομικές συμβολές στο περιφερειακό και υπερτοπικό δίκτυο και όχι διασπορά σε περιορισμένης σημασίας τοπικά έργα ή μικροβελτιώσεις.

Η δεύτερη σε ποσοστό παρέμβαση αφορά την **ανάπτυξη της υπαίθρου**. Η προτεραιότητα αυτή παρεμβαίνει σε έναν τομέα με ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή στην παραγωγική βάση της περιφέρειας, ο οποίος χαρακτηρίζεται από τάση συρρίκνωσης, ενώ ταυτόχρονα παρατηρούνται συγκριτικά πλεονεκτήματα στον τομέα αυτό (από τα σημαντικότερα μέσα στο συνολικό ελληνικό χώρο). Ο σχεδιασμός επιτυγχάνει σε μεγάλο βαθμό αυτό το δύσκολο στόχο, και αυτό υποδηλώνεται από τη συνάφειά του με τις ανάγκες. Η στροφή προς την ποιοτική και την ανταγωνιστική γεωργία, την βελτίωση της περιβαλλοντικής διάστασης της γεωργίας, την υιοθέτηση της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης των αγροτικών περιοχών προς άλλους τομείς μέσω της αξιοποίησης των ειδικών χαρακτηριστικών των αγροτικών περιοχών, αποτέλεσαν μια στρατηγική επιλογή, στηριζόμενη στις προτεραιότητες της τροποποιημένης ΚΑΠ⁴⁴.

Έτσι εκτός από την άμεση ενίσχυση των αγροτών, των υποδομών, την εξασφάλιση υδάτινων πόρων, μεγάλο βαθμό στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη συνέβαλε και η ενίσχυση της βιοτεχνίας και του τουρισμού του Άξονα 2, όπου δεν αφορούν τον πρωτογενή τομέα, αλλά τη μεταποίηση και τον τουρισμό, και συνεπώς ενισχύουν τις επιχειρήσεις και την ανταγωνιστικότητα, ενώ παράλληλα δημιουργούν διεξόδους (τοπικές αγορές) για τη γεωργία. Αντίστοιχα, σημειώνεται ότι η διάθεση πόρων για

---

⁴² Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2003, Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ

⁴³ Δ. Οικονόμου, Αειχώρος

⁴⁴ Βασικός στόχος της νέας ΚΑΠ είναι να μείνει ζωντανή η ύπαιθρος και συνάμα ελκυστική και οικονομικά ισχυρή, μέσα από συνολική και πολυδιάστατη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, μέσω σύγκλισης των εισοδημάτων και των όρων ζωής με εκείνους των κατοίκων των πόλεων, προκειμένου να επιτευχθεί ανταγωνιστική πρόοδος.

την ανάδειξη των ορεινών περιοχών, σε τελική ανάλυση δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα για τον (αγρο)τουρισμό, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα και την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη και τις επιχειρήσεις. Σημαντικό στοιχείο των παρεμβάσεων είναι ότι πραγματοποιήθηκαν σε θεσμοθετημένες μειονεκτικές περιοχές της περιφέρειας αποτελούν τα ΟΠΑΑΧ.

Ζήτημα ωστόσο αποτελεί η βιωσιμότητα αυτών των παρεμβάσεων, καθώς μεγάλο μέρος των παρεμβάσεων χαρακτηρίζονται από εσωστρέφεια. Οι ενισχύσεις για τουριστικά καταλύματα και οι μορφές αγροτουρισμού, έγιναν αποσπασματικά και χωρίς ουσιαστικό σχεδιασμό, προερχόμενες κυρίως από τη ζήτηση των ιδιωτών, χωρίς να λογιστούν σε πολλές περιπτώσεις οι πραγματικές ανάγκες της κάθε περιοχής.

Όσο αφορά τις παρεμβάσεις στην **ποιότητα ζωής**, έρχονται να συμπληρώσουν τα κενά των υπολοίπων Αξόνων του προγραμματικού σχεδιασμού και να ενισχύσουν την ποιότητα της υγείας, τις υποδομές εκπαίδευσης, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στα κύρια αστικά κέντρα της Περιφέρειας Θεσσαλίας, μέσα από “ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας” (και των Επιχειρησιακών Σχεδίων βάσει των οποίων αυτές συγκεκριμενοποιούνται). Τα έργα περιλαμβάνονται στο ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας ενώ οι υποδομές στην εκπαίδευση υλοποιούνται μετά από σχεδιασμό και την έγκριση από περιφερειακής διεύθυνση εκπαίδευσης. Τα έργα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, περιλαμβάνονται στον χωροταξικό σχεδιασμό για τη διαχείριση απορριμμάτων⁴⁵. Αρνητικό στοιχείο αποτελεί η μη χρηματοδότηση των μελετών ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ περιοχών της περιφέρειας.

Η **ανταγωνιστικότητα** καταλαμβάνει την τελευταία θέση σε ύψος Δ.Δ. και αφορά την άμεση κατανομή πόρων σε παραγωγικούς τομείς. Και σε αυτή την περίπτωση αν και παρατηρήθηκε αύξηση της Δ.Δ. σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό, οι πόροι κατευθύνθηκαν κυρίως στις επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο⁴⁶ και στις φυσικές επενδύσεις⁴⁷ ακολουθώντας περισσότερο τις ανάγκες και τη ζήτηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων για εκσυγχρονισμό, και σε χαμηλότερο βαθμό δομικές παρεμβάσεις στη βελτίωση των οργανωμένων υποδοχέων των επιχειρήσεων, την δικτύωση και προώθηση της έρευνας και τεχνολογίας και διάχυσης της καινοτομίας. Η ανταγωνιστικότητα όμως της Θεσσαλίας εξαρτάται και υποστηρίζεται από το σύνολο των παρεμβάσεων του ΠΕΠ και διαχέεται σε όλους τους άξονες του προγράμματος και αφορά τόσο τις υποδομές (οδικοί άξονες) όσο και το ανθρώπινο δυναμικό (επιμόρφωση) στη λογική της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης.

Ζήτημα ωστόσο αποτελεί το πλαίσιο αξιολόγησης και χρηματοδότησης των επενδύσεων των προς επιχειρήσεων του προγράμματος μέσω των αναπτυξιακών

⁴⁵ Γενικός Χωροταξικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Θεσσαλίας, ΕΥΔΕΠΘ, Λάρισα, 2003.

⁴⁶ Μηχανήματα και εξοπλισμός, συγχρηματοδότηση κρατικών ενισχύσεων

⁴⁷ Κέντρα πληροφόρησης, τουριστικά καταλύματα, εστίαση, μονάδες

νόμων (ν. 2601/99 και ν.3299/04) και κατ' επέκταση της βιωσιμότητάς τους⁴⁸ (Μιχαήλ Ν. Νικολαΐδης).

Σε συνέχεια των παραπάνω και σε σχέση με τους τομείς ανάπτυξης της περιφέρειας, μπορεί να σημειωθεί το ποσοστό ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας.

Πίνακας 3 Ποσοστό ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Κλάδος / Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	15,68	13,63	13,41	13,44	11,31	11,45	7,91	7,34	7,4
Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης και της ενέργειας	13,03	13,68	14,59	14,63	13,75	14,79	16,38	14,92	16,38
Κατασκευές	7,56	9,05	6,5	6,83	7,39	7,39	7,73	7,12	5,95
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	25,97	26,59	27,51	27,69	29,85	29,64	28,72	31,25	30,31
Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιχ/τικές δραστηριότητες	16,65	15,33	15,41	15,09	14,99	14,61	14,74	14,82	14,62
Άλλες υπηρεσίες	21,1	21,73	2,58	22,32	22,72	22,12	24,52	24,55	25,33

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Από τον πάνω πίνακα προκύπτει πως ο κλάδος της γεωργίας παρουσιάζει σημαντική πτώση κατά την περίοδο αυτή, σε αντίθεση με τις επενδύσεις στον τομέα αυτό από το ΠΕΠΘ. Ο κλάδος της βιομηχανίας και ενέργειας παρουσιάζει μικρή αλλά σταθερή άνοδο. Ελαφρά ανοδικά κινείται ο κλάδος του εμπορίου – τουρισμού και ο κλάδος των υπηρεσιών. Είναι προφανής η συμβολή της προστιθέμενης αξίας οικονομικών δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα, (εμπόριο – τουρισμός, χρηματοπιστωτικά – real estate, υπηρεσίες) σε ποσοστό άνω του 60% και με ανοδική τάση από το 2000 έως το 2008. Η συμβολή της βιομηχανίας είναι στα ίδια επίπεδα με αυτή του πρωτογενούς τομέα ο οποίος παρουσιάζει θεαματική πτώση μεταξύ 2000 και 2008.

5.3 ΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΟΦΕΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Γ' ΠΕΠΘ

Η αποκέντρωση. Οι περιφέρειες συνιστούν πλέον το μοναδικό βαθμό διοικητικής αποκέντρωσης και από αυτές γίνεται η διαχείριση των ΠΕΠ. Επομένως μπορούν από καλύτερη θέση να αποτελέσουν τον εταίρο της κεντρικής κυβέρνησης και της κοινότητας στην αναπτυξιακή προσπάθεια. Ο πολυεπίπεδος και συμμετοχικός προγραμματισμός, αποτελεί ένα από τα στοιχεία της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης. Με

⁴⁸ Εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος αξιολόγησης των επενδύσεων στην Ελλάδα.

την ολοκλήρωση και επιτυχημένη πορεία του προγράμματος, οι περιφέρειες αποκτούν όχι απλά τον θεσμικό, αλλά και τον ουσιαστικό ρόλο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση σημαντικών αναπτυξιακών προγραμμάτων στην περιοχή ευθύνης τους.

Η αξιολόγηση. Αποτελεί θεσμό πλέον στο Γ ΚΠΣ και δεν περιορίζεται μόνο στην εκ των προτέρων, στην ενδιάμεση και στην εκ των υστέρων, αλλά αποτελεί μέρος της διαχείρισης, χρηματοδότησης και υλοποίησης, ελέγχοντας όλο τη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος.

Θετικό στοιχείο επίσης του ΠΕΠΘ αποτελούν οι χωρικά στοχευμένες παρεμβάσεις, όπως οι περιοχές ΟΠΑΑΧ, οι τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας, οι Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης. Η λειτουργία τους πολλαπλασιάζει τα αποτελέσματα, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών, αξιοποιώντας το σύνολο των δυνατοτήτων τους, στη βάση των προτύπων της πολιτικής και της ολοκληρωμένης – τοπικής ανάπτυξης⁴⁹.

Η μεγάλη κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων στην υλοποίηση του προγράμματος και η συμβολή τους στην επίτευξη των στόχων του. Η μόχλευση ιδιωτικών και κρατικών πόρων, αυξάνει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων δημιουργώντας ευνοϊκότερες συνθήκες ανάπτυξης και υγιούς ανταγωνισμού, με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.

5.4 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ Γ ΠΕΠΘ

Παρόλα τα θετικά του προγράμματος για την Θεσσαλία και την επιτυχία του όσο αφορά τα κριτήρια της αξιολόγησης, ανέκυψαν και ορισμένα ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη στις επόμενες προγραμματικές περιόδους.

Αρνητικό στοιχείο του ΠΕΠ Θεσσαλίας αποτελεί η μη ολοκλήρωση των βασικών οδικών αξόνων και κυρίως των διαπεριφερειακών. Αν και από τις προηγούμενες αναλύσεις προκύπτει πως η μεγαλύτερη κατανομή των πόρων της Δ.Δ. του προγράμματος (πάνω από το 30%) δόθηκε στις υποδομές για τις μεταφορές, ακόμα υπολείπεται ένας σημαντικός αριθμός έργων για την ολοκλήρωση των βασικών οδικών αξόνων της περιφέρειας.

Σε συνδυασμό με τη μη ολοκλήρωση των κεντρικών αξόνων της ΠΑΘΕ και της Ε65, αποδυναμώνεται η κυρίαρχη αρχική στρατηγική επιλογή του προγράμματος για σύνδεση της Περιφέρειας με τους βασικούς οικονομικούς άξονες της χώρας και τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα και κατά συνέπεια η ανάδειξη της Θεσσαλίας σε στρατηγικό «κόμβο δικτύων» και σε ένα σύγχρονο διαμετακομιστικό κέντρο, όπως προβλεπόταν και στον ΠΠΧΣΑΑ της περιφέρειας Θεσσαλίας.

---

⁴⁹ Αναπτυξιακά πρότυπα και αστικά κέντρα στον ελληνικό περιφερειακό προγραμματισμό μετά το 2000, κεφ. 6, Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος, Αειχώρος, Τεύχος 15

Αρνητικό στοιχείο του προγράμματος αποτελεί και η μη προώθηση και ανάδειξη τόσο του δίπολου Λάρισας – Βόλου, όσο και αυτό του Τρίκαλα – Καρδίτσα. Αν και είχε γίνει αναφορά τόσο στον προγραμματικό σχεδιασμό του ΠΕΠΘ όσο και στο ΠΠΧΣΑΑ της Θεσσαλίας, κανένα ουσιαστικό έργο δεν υλοποιήθηκε προς την κατεύθυνση αυτή, μη αξιοποιώντας έτσι ένα σημαντικό αναπτυξιακό εργαλείο για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας.

Άλλο ένα αρνητικό στοιχείο του προγράμματος είναι η ύπαρξη πολλών μικρών και αποσπασματικών έργων, που σε πολλές περιπτώσεις είναι χωρίς σαφή χωροθέτηση και κεντρικό σχεδιασμό. Ειδικότερα η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, εμφανίζει μεγάλη διασπορά και χωρίς υποστηρικτικά έργα (υποδομές, δρόμοι, δικτύωση κτλ), που να ενισχύουν την ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητά τους, με ουσιαστικό κίνδυνο για τη βιωσιμότητά τους. Τα προβλήματα απορρέουν από την έλλειψη σχεδιασμού χρήσεων γης, που έχει ως συνέπεια τη δημιουργία στα εξωαστικά τμήματα των αξόνων του φαινομένου της έρπουσας παρόδιας δόμησης, μέσω της προσέγκυσης παραγωγικών εγκαταστάσεων⁵⁰. Η διάχυση, αποτελεί μείζον πρόβλημα του ελληνικού χώρου και η λύση μπορεί να προέλθει τόσο από τα κριτήρια επιλογής των έργων, όσο και από την χωροθέτηση περισσότερων οργανωμένων υποδοχέων των επιχειρήσεων.

5.4.01 Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Μεγάλη είναι η σημασία όπως είδαμε, των δεικτών στην αξιολόγηση της πορείας και της εκτίμησης της επιτυχίας ενός προγράμματος. Σημαντικό επομένως είναι οι δείκτες να αντιπροσωπεύουν το σύνολο των παρεμβάσεων ενός προγράμματος και να θέτουν λογικούς στόχους βασισμένους σε ένα σαφώς προσδιορισμένο και συνεχώς αναθεωρημένο μοναδιαίο κόστος. Με την ολοκλήρωση του ΠΕΠΘ προέκυψαν κάποιες παρατηρήσεις στον τομέα αυτό:

- Η μεγάλη αποδοτικότητα και κυρίως αποτελεσματικότητά του προγράμματος κατά την ολοκλήρωσή του, στους περισσότερους από τους κεντρικούς δείκτες του ΠΕΠΘ, προβληματίζει ως προς τον ορθό προσδιορισμό του αρχικού μοναδιαίου κόστους του κάθε δείκτη, που προήλθε κυρίως από στοιχεία του Β ΚΠΣ. Ο σωστός προσδιορισμός του κόστους ενός δείκτη αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ορθή αξιολόγηση του προγράμματος και κυρίως για τον σωστό αρχικό σχεδιασμό του. Η έννοια των δεικτών, ειδικά των επιχειρησιακών προγραμμάτων θα πρέπει να είναι άρρητα συνδεδεμένοι με το κόστος που να επαναπροσδιορίζεται και να επαναυπολογίζεται αν είναι δυνατόν καθ' όλη την πορεία υλοποίησης του προγράμματος, όχι μόνο του ΠΕΠ, αλλά στο σύνολο του ΚΠΣ.
- Ορισμένοι κεντρικοί δείκτες του ΠΕΠΘ εμφανίζουν μια γενικότητα ως προς την τιμή και τους στόχους, όπως για παράδειγμα οι δομές εκπαίδευσης που αναφέρονται σε κτίρια και όχι σε αίθουσες διδασκαλίας, οι υποδομές υγείας

⁵⁰ Υποδομή ΑΕ - ΕΕΟ GROUP ΑΕ–Προοπτική ΑΕ, ΥΣΑ: Δημήτρης Οικονόμου, 2003, σελ 52

που αναφέρονται σε αριθμό παρεμβάσεων αντί για κλίνες, οι Ε.Ε.Λ. που αναφέρονται σε αριθμό και όχι σε κυβικά μέτρα κτλ, δημιουργώντας κατ' αυτό τον τρόπο δυσκολία στην εκτίμηση του μοναδιαίου κόστους του δείκτη και κατ' επέκταση στην εκτίμηση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητάς του.

- Οι δείκτες δεν εκφράζουν το σύνολο των παρεμβάσεων του ΠΕΠΘ, παρά μόνο ένα ποσοστό τους, χωρίς να περιλαμβάνουν το σύνολο των μέτρων του προγράμματος. Οι δείκτες του συμπληρώματος προγραμματισμού αποτελούν μια πιο σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα του προγράμματος (Πίνακες Παραρτήματος δεικτών Σ.Π. ανά Άξονα υλοποίησης),

5.5 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ Γ ΚΠΣ

Προβλήματα στην υλοποίηση του προγράμματος αφορούν σε αδυναμίες που εμφανίζονται στο σύνολο του Γ' ΚΠΣ. Κάποιες γενικές παρατηρήσεις αφορούν:

- την καθυστέρηση θεσμικών ρυθμίσεων, κανονιστικών διατάξεων ή οδηγιών εφαρμογής, ιδίως κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής του Προγράμματος. Το Γ ΠΕΠΘ παρά τον έγκυρο προγραμματικό σχεδιασμό, παρουσίασε σημαντική υστέρηση στις υποστηρικτικές νομοθετικές ρυθμίσεις, Κ.Υ.Α., οδηγίες, άδειες λειτουργίας, καθυστερώντας την υλοποίηση πολλών έργων, κάτι που παρουσιάστηκε στο σύνολο του Γ' ΚΠΣ. Σημαντικό επομένως στοιχείο ενός προγράμματος, είναι η έγκυρη προετοιμασία του θεσμικού πλαισίου, ώστε η υλοποίηση των έργων-παρεμβάσεων να πραγματοποιηθεί στο χρόνο για τον οποίο σχεδιάστηκαν.
- την καθυστέρηση υλοποίησης των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης του Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) και των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Αστικής Ανάπτυξης, λόγω θεσμικών κυρίως αδυναμιών. Τα επιχειρησιακά σχέδια ολοκληρώθηκαν μετά το 2002, χάνοντας πολύτιμο χρόνο για την υλοποίηση σημαντικών έργων.
- Αν και το Γ' ΚΠΣ εμφάνιζε μεγαλύτερη πληρότητα και αρτιότητα μελετών σε σχέση με το Β, ωστόσο τα έργα συνεχίζουν κατά την υλοποίησή τους να παρουσιάζουν αποκλίσεις από τις προδιαγραφές των μελετών σχεδιασμού και εμφανίζουν προβλήματα στην ολοκλήρωση του φυσικού αντικειμένου⁵¹.
- Ένα ακόμα εμπόδιο που παρουσιάστηκε κατά την υλοποίηση ήταν πολλές φορές η "σύγκρουση" μεταξύ της Εθνικής με την Κοινοτική νομοθεσία, πρόβλημα που οδήγησε σε επιβολή προστίμων, απένταξη πολλών έργων και επομένως χάσιμο σημαντικών πόρων. Κυριότερο παράδειγμα αποτελεί η εφαρμογή της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ε(2005)1731/07/VI/2005 (ΕΤΠΑ) όπου επιβλήθηκε δημοσιονομική

⁵¹ Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης (Π.Σ.Σ.Α.) Θεσσαλίας 2007-2013, ΣΕΛ 32

διόρθωση 25% στις πληρωμές που είχαν πιστοποιηθεί μέχρι 31-12-2004 και αφορούσαν κυρίως δημόσιες συμβάσεις έργων που ανατέθηκαν με το μαθηματικό τύπο, μελέτες τεχνικών έργων που ανατέθηκαν με τον Ν.716/77 καθώς και άλλες συμβάσεις που παρουσίαζαν παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου τόσο στη διαδικασία ανάθεσης όσο και στη διαδικασία διαχείρισης. Το συνολικό ποσό της διόρθωσης ανήλθε σε 682 εκ. ευρώ.

- Ένα σημαντικό ζήτημα είναι αυτό της συμπληρωματικότητας των ΠΕΠ και τομεακών Προγραμμάτων και η έλλειψη ουσιαστικής αξιολόγησης συνολικά των επιμέρους παρεμβάσεων και των επιπτώσεών τους σε θεματικά πεδία και περιοχές της περιφέρειας. Η έλλειψη επαρκούς συντονισμού οδηγεί σε αποπροσανατολισμό των στόχων και των προτεραιοτήτων σε επίπεδο της Περιφερειακής στρατηγικής.
- Άλλο ένα πρόβλημα που αναδείχθηκε κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος είναι οι πολλές γραφειοκρατικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν, κάνοντας δύσκολη τη διαχείριση και την υλοποίηση του προγράμματος.

Το Γ ΚΠΣ ανέδειξε προβλήματα μιας άνευ προηγουμένου πολυπλοκότητας και συχνά συγκεντρωτισμού και γραφειοκρατίας που πρέπει να απλοποιηθούν και να βελτιωθούν με μεγαλύτερη αποκέντρωση και αντιστοίχιση αρμοδιοτήτων και πόρων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.⁵²

Οι αυστηροί κανόνες υλοποίησης και ελέγχου, με τις Δ.Α. να είναι υπεύθυνες στην παρακολούθηση και τήρηση όλων κανόνων από τους κανονισμούς του προγράμματος, πολλές φορές οδήγησε σε σύγκρουση αρμοδιοτήτων και ευθυνών με τους τελικούς δικαιούχους.

---

⁵² Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης (Π.Σ.Σ.Α.) Θεσσαλίας 2007-2013, σελ. 29

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το Γ΄ ΠΕΠΘ συνέβαλε στην υλοποίηση σημαντικών έργων για την περιφέρεια, βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητά της, κάτω από τη λογική της ολοκληρωμένης προσέγγισης, της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης. Στον αναπτυξιακό της σχεδιασμό της Περιφέρειας, επιχειρήθηκε να εφαρμοστεί το πρότυπο της πολιτικής ανάπτυξης⁵³ και διάχυσης, για την αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας και χωρικής συγκέντρωσης, την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας και την ενίσχυση της συνοχής και αλλαγής του μοντέλου ανάπτυξης των αδύναμων περιοχών της.

Το μεγαλύτερο μέρος της δημόσιας δαπάνης του προγράμματος κατευθύνθηκε σε έργα υποδομών, όπως δίκτυα μεταφορών, έργα ύδρευσης και άρδευσης, κτήρια εκπαίδευσης, έργα πολιτισμού και περιβάλλοντος, ακολούθησαν οι υποδομές σε ανθρώπινους πόρους, σε δράσεις επιμόρφωσης και κατάρτισης και στο τέλος βρίσκεται η απευθείας ενίσχυση επιχειρήσεων.

Με το Γ΄ ΠΕΠΘ έγινε προσπάθεια αφενός να ολοκληρωθούν βασικές υποδομές στην περιφέρεια της Θεσσαλίας, αυξάνοντας έτσι την ελκυστικότητά της και το βαθμό ανταγωνιστικότητά της και αφετέρου να ενεργοποιηθούν, να κατευθυνθούν και να εκσυγχρονιστούν οι παραγωγικές διαδικασίες σε ένα νέο ανταγωνιστικό μοντέλο ανάπτυξης. Ο σχεδιασμός, ο οποίος απεδείχθη ορθός ακολουθήθηκε χωρίς αποκλίσεις κατά την υλοποίηση του προγράμματος. Ωστόσο παραμένει ανοιχτό ως πεδίο συζήτησης ή μελέτης ο βαθμός επιτυχίας του προγράμματος και κατά πόσο δύναται η περιφέρεια να αναχθεί ανταγωνιστικότερη στο διεθνές περιβάλλον.

Έτσι παρά την ικανοποίηση των περισσότερων κριτηρίων αξιολόγησης του προγράμματος και στην βάση του αρχικού σχεδιασμού κατά την ολοκλήρωσή του, ένας σημαντικός αριθμός έργων υπολείπεται, για να καλύψει τους στόχους του χωροταξικού σχεδιασμού και των επιχειρησιακών σχεδίων της Θεσσαλίας. Οι παρεμβάσεις του προγράμματος ήταν μεν σημαντικές για την ενδογενή και ισόρροπη ανάπτυξη της περιφέρειας, αλλά για να γίνουν και ανταγωνιστικές πρέπει να συνδυαστούν με την ολοκλήρωση των βασικών έργων υποδομής, που χωροθετούνται στη Θεσσαλία, και αποτελούν ευθύνη των τομεακών κυρίως προγραμμάτων.

Δεδομένου της πλήρους απορρόφησης του προγράμματος και της μικρής απόκλισης από τον αρχικό σχεδιασμό του ΠΕΠΘ και της μεγάλης του αποδοτικότητας, ζήτημα αποτελεί αν το ύψος της Δ.Δ. για την υλοποίηση του προγράμματος ήταν τελικά μικρό. Ζήτημα επίσης είναι, αν η υλοποίηση των βασικών έργων που χωροθετούνται στη Θεσσαλία και συνδέονται άμεσα με την αναπτυξιακή της πορεία, θα πρέπει να υλοποιούνται από τα τομεακά προγράμματα, υπό την ευθύνη του κεντρικού κράτους.

---

⁵³ Αναπτυξιακά πρότυπα και αστικά κέντρα στον ελληνικό περιφερειακό προγραμματισμό μετά το 2000, κεφ. 3, Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος, Αειχώρος, Τεύχος 15

Γεγονός είναι πως η πραγματική και ουσιαστική αξιολόγηση, τόσο στην ενδιάμεση όσο και στην εκ των υστέρων αξιολόγηση του προγράμματος, θα πρέπει να γίνει για το σύνολο των παρεμβάσεων που χωροθετούνται στην περιφέρεια. Οι δείκτες αξιολόγησης, θα πρέπει να λογίζονται επίσης στο σύνολο των χρηματοδοτούμενων έργων, προκειμένου να αποτυπώνουν την πραγματική εικόνα των παρεμβάσεων στη Θεσσαλία.

Σημαντικό επίσης είναι ο σχεδιασμός έργων και δράσεων να γίνεται ανεξάρτητα με τις δυνατότητες χρηματοδότησης και τις πιθανές πηγές της. Στις περιπτώσεις που ο χαρακτήρας των χρηματοδοτούμενων δράσεων ή έργων κατευθύνει τον προγραμματισμό, οδηγούμαστε σε στρεβλώσεις που ουσιαστικά καταργούν τις διαδικασίες σχεδιασμού, αλλά και αποτελούν «νησίδες» παρέμβασης χωρίς προγραμματικό πλαίσιο, με αμφίβολα αποτελέσματα.

Επιπροσθέτως σημαντικό στοιχείο στην υλοποίηση ενός προγράμματος, αποτελεί ο σωστός προγραμματισμός και η ιεράρχηση στόχων και προτεραιοτήτων. Οι παρεμβάσεις θα πρέπει να πραγματοποιούνται στο χρόνο για τον οποίο σχεδιάζονται και στο σύνολό τους, προκειμένου και τα αναμενόμενα αποτελέσματα να συμβαδίζουν με τον σχεδιασμό και τα προγραμματικά δεδομένα.

Ειδικότερα για τα περιφερειακά προγράμματα η «bottom up» προσέγγιση θα πρέπει να συνεχιστεί, χαράσσοντας τον αναπτυξιακό σχεδιασμό για την περιοχή ευθύνης τους παράλληλα και συμπληρωματικά με τις διαδικασίες των τομεακών προγραμμάτων. Η διαδικασία αυτή πρέπει να είναι δυναμική και να εξελίσσεται, ανάλογα με τις ανάγκες, τα προβλήματα, τα πλεονεκτήματα και τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις που η κάθε περιφέρεια επιλέγει, με το ρόλο της κεντρικής διοίκησης να συντονίζει τις δράσεις και να βελτιώνει το θεσμικό περιβάλλον.

Γεγονός επίσης αποτελεί, πως η Θεσσαλία, ακόμα και στο διάστημα υλοποίησης του προγράμματος, δεν μπόρεσε να πιάσει τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο του κ.κ. ΑΕΠ (75%) που ήταν και ο κεντρικός στόχος.

Πίνακας 2 ΑΕΠ κατά κεφαλή της Περιφέρειας Θεσσαλίας ως ποσοστό του Ευρωπαϊκού Μέσου Όρου των 27 και των 15

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΕΕ- 27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
ΕΕ - 15	84	115	114	114	113	113	112	111	111
ΕΛΛΑΔΑ ΕΕ 27	71	86	90	92	94	91	93	92	94
ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΕΕ 27	71	74	76	76	80	83	78	76	78
ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΕΕ 15	61.74	64.35	66.67	66.67	70.8	73.45	69.54	68.47	70.27

(Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, EUROSTAT)

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο το 5,67% του παραγόμενου ΑΕΠ της Ελλάδας, με μικρές αυξομειώσεις κατά την περίοδο 2000 – 2008, μειωμένο σε σχέση το 6,6% κατά την εκκίνηση του προγράμματος Στοιχεία απόκλισης

παρατηρούνται επιπλέον και στο εσωτερικό της χώρας. Τα στοιχεία της αύξησης του κ.κ. ΑΕΠ στην περιφέρεια έως και το έτος του 2008, είναι θετικά, αλλά βαίνουν μειούμενα μετά το 2009⁵⁴ ακολουθώντας την οικονομική κρίση της χώρας. Ταυτόχρονα οι δείκτες ανεργίας άγγιξαν το 13,33% στις αρχές του 2011 και το 42% στους μακροχρόνια ανέργους.

Τα στοιχεία δείχνουν πως στον πρωτογενή τομέα είχαμε αύξηση του κόστους παραγωγής αφενός και μείωση του ακαθάριστου παραγόμενου εισοδήματος με αποτέλεσμα να βάλλεται η ανταγωνιστικότητά του και αποδεικνύονται εκ του αποτελέσματος αφού η μείωση του εργατικού δυναμικού η οποία μεταξύ 2001 και 2008 ήταν της τάξης του 19%.

Με τις απαρχές της οικονομικής ύφεσης παρουσιάστηκε στροφή του εργατικού δυναμικού και πάλι προς τον πρωτογενή τομέα με αποτέλεσμα να αυξηθεί κατά 16% μεταξύ 2009 και 2010. Η συγκεκριμένη στροφή προς τον πρωτογενή τομέα πρέπει να αντιμετωπιστεί με ιδιαίτερη σοβαρότητα καθώς μπορεί να αποτελέσει αναπτυξιακό μοχλό σε ζοφερές οικονομικές περιόδους.

Στην εποχή της κρίσης ζήτημα θα αποτελέσει η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων που χρηματοδοτήθηκαν και η διατήρηση του αριθμού των δημιουργούμενων θέσεων εργασίας, ωστόσο όπως αναλύθηκε το μεγαλύτερο μέρος των πόρων του Γ ΠΕΠΘ κατευθύνθηκε σε υποδομές. Η μεγάλη αναπτυξιακή προσπάθεια που έγινε κατά την 3^η προγραμματική περίοδο δε θα πρέπει εγκαταλειφθεί, αλλά αντιθέτως να αποτελέσει τη βάση για τη στήριξη μιας πραγματικά ανταγωνιστικής οικονομίας, που δεν προϋποθέτει μόνο την βελτίωση των οικονομικών δεικτών, αλλά τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη βελτίωση του θεσμικού και υλικού περιβάλλοντος.

Ζητούμενο αποτελεί η ισόρροπη ανάπτυξη και η συνέχιση της στήριξης των μειονεκτικών περιοχών της Θεσσαλίας και των επενδύσεων που έγιναν σε αυτές, κατά την 3^η προγραμματική περίοδο. Οι ήπιες μορφές τουρισμού, με τις αναβαθμισμένες υποδομές, μπορεί να αποτελέσουν τη διέξοδο. Τα αποτελέσματα κατά την περίοδο 2002 – 2007, για την οποία έχουμε στοιχεία, έδειξαν πως ο τουρισμός αποτέλεσε μοχλό ανάπτυξης για τη Θεσσαλία, σημειώνοντας αύξηση του κύκλου εργασιών και αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων ατόμων.

Ειδικότερα για την υπό εξέταση Περιφέρεια θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι στηρίζεται κυρίως στον ημεδαπό τουρισμό ο οποίος επισκέπτεται την περιοχή σταθερά κάθε τουριστική περίοδο.

Η λογική της χρηματοδότησης θα πρέπει να γίνεται σε στοχευόμενα έργα με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, που να προκαλούν την ενεργοποίηση και κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων. Η σχέση κόστους οφέλους, θα πρέπει να αποτελεί το βασικό κριτήριο αξιολόγησης στη χρηματοδότηση παρεμβάσεων.

---

⁵⁴ Επιχειρησιακό σχέδιο Θεσσαλίας (2011)

Ο στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας θα πρέπει να παραμείνει η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η εξωστρέφεια, που συνδέεται άμεσα με την ένταξη διεθνώς ανταγωνιστικών παραγωγικών δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας και την ποιοτική της διάσταση, να εστιάζεται στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, στην προσαρμοστικότητα και ευελιξία στις απαιτήσεις της αγοράς και στην αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες.

Στη βάση αυτή θα πρέπει να ενισχυθεί η προσπάθεια προώθησης συστημάτων έρευνας και Καινοτομίας (Πετράκος κ.α. 2007). Σύμφωνα με τους Todtling και Trippel (2005), οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες του Ευρωπαϊκού νότου, πρέπει να στοχεύουν στην ανάπτυξη της περιφερικής οικονομίας, μέσω της οργανωτικής και τεχνολογικής αναδόμησης τους, με επικαιροποίηση της μάθησης, να εστιάζουν στις ΜΜΕ και στην αδυναμία τους να παράγουν καινοτομία, να προσελκύουν νέες δυναμικές επιχειρήσεις και να ενισχύουν την ανάπτυξη clusters. Τη διαμόρφωση δηλαδή "Δημιουργικού Περιβάλλοντος" (Creative Milieu), στο οποίο το αναπτυξιακό περιβάλλον δεν αρκεί να ενσωματώνει καινοτόμες δράσεις και προσαρμοσμένη τεχνολογία, αλλά να βοηθά τις τοπικές επιχειρήσεις και τους τοπικούς φορείς να παράγουν καινοτόμες ιδέες (Maier και Obermaier, 2001).

Η καινοτομία και η σπουδαιότητά της ως συστατικό της νέας οικονομίας, αναγνωρίζεται επίσης ως προτεραιότητα στη Στρατηγική της Λισαβόνας, για την ενίσχυση ανάπτυξης. Η ΕΕ αναγνωρίζει άλλωστε ότι το περιφερειακό επίπεδο είναι το πλέον κατάλληλο για την εφαρμογή των πολιτικών καινοτομίας⁵⁵.

Εν κατακλείδι η Θεσσαλία αν και υστερεί σημαντικά στον τομέα της καινοτομίας⁵⁶, ωστόσο διαθέτει πολλά πλεονεκτήματα, που αποτελούν την αφετηρία για ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης. Η ύπαρξη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, των ΒΙΠΕ, ΒΕΠΕ και ΒΙΟΠΑ, η ολοκλήρωση των βασικών υποδομών, η κεντροβαρής θέση της περιφέρειας στον Ελληνικό χώρο, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για μια ανάπτυξη, επικεντρωμένη στον τομέα αυτό.

---

⁵⁵ Το διάστημα 2007 - 2013, θα διατεθούν 86,4 δισ. ευρώ (σχεδόν το 25% του συνολικού προϋπολογισμού της πολιτικής για τη συνοχή) για Ε&Α και καινοτομία, περιλαμβανομένων της ενσωμάτωσης καινοτόμων δράσεων (πηγή: http://ec.europa.eu/regional_policy)

⁵⁶ Η Θεσσαλία κατατάσσεται στην 7η θέση μεταξύ των 13 περιφερειών στην Ελλάδα (στοιχεία 2006)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

1. Πίνακες Κεφαλαίου 4 ανά Άξονα προτεραιότητας
  - i. Πίνακες Άξονα 1.....σελ. 104-105
  - ii. Πίνακες Άξονα 2.....σελ. 106-110
  - iii. Πίνακες Άξονα 3.....σελ. 111-113
  - iv. Πίνακες Άξονα 4.....σελ. 114-115
  - v. Πίνακες Άξονα 5.....σελ. 116-118
2. Πίνακες Κεφαλαίου 4.11 .....σελ. 114-115
3. Πίνακες Κεφαλαίου 4.12 .....σελ. 116-118
4. Τελικός Πίνακας Απορρόφησης ...σελ. 119

ΜΕΤΡΑ	ΕΝ ΙΣΧΥΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ		% Μεταβολή	
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	Δημόσια Δαπάνη	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	Δημόσια Δαπάνη	% Μεταβολή του Σ.Κ.	% Μεταβολή της Δ.Δ.
Μέτρο 1.1:	5,133,986.00 €	800,986.00 €	2,331,465.30 €	946,582.47 €	-54.59%	18.18%
Μέτρο 1.3:	41,031,439.00 €	19,021,439.00 €	64,379,001.40 €	21,026,553.20 €	56.90%	10.54%
Μέτρο 1.4:	34,485,167.00 €	16,969,714.00 €	67,891,380.75 €	30,166,485.19 €	96.87%	77.77%
Μέτρο 1.5:	30,578,613.00 €	10,552,500.00 €	62,369,668.94 €	24,185,155.11 €	103.97%	129.19%
Μέτρο 1.6:	3,814,881.00 €	1,966,881.00 €	2,408,465.92 €	1,943,250.74 €	-36.87%	-1.20%
ΑΞΟΝΑΣ 1	115,044,086.00 €	49,311,520.00 €	199,379,982.31 €	78,268,026.71 €	73.31%	58.72%

Πίνακας 1-3 Μεταβολές της Δ.Δ. στον Άξονα 1 κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

ΜΕΤΡΑ	ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΠΘ		ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΠΕΠΘ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ			
	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	% Μεταβολή-ΔΔ	
							ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ	ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ
Μέτρο 1.1:	13210000	20.10%	6500000	12.74%	946582.47	1.21%	-92.83%	-85.44%
Μέτρο 1.2:	2930000	4.46%						
Μέτρο 1.3:	14670000	22.32%	14670000	28.75%	21026553.2	26.86%	43.33%	43.33%
Μέτρο 1.4:	12910000	19.64%	17840000	34.97%	30166485.2	38.54%	133.67%	69.09%
Μέτρο 1.5:	18490000	28.13%	8490000	16.64%	24185155.1	30.90%	30.80%	184.87%
Μέτρο 1.6:	3520000	5.36%	3520000	6.90%	1943250.74	2.48%	-44.79%	-44.79%
ΣΥΝΟΛΟ:	65730000	100.00%	51020000	100.00%	78268026.7	100.00%	19.08%	53.41%

Πίνακας 1- 4 Βαρύτητα των μέτρων του Άξονα 1 σε ύψος Δ.Δ. ανά αναθεωρητική περίοδο.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ/ΜΕΤΡΟ		ΔΙΑΡΘΡ. ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ			Δημόσια Δαπάνη				
			ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	% ΣΚ στον ΑΞΟΝΑ	% ΣΚ στο ΠΕΠ	Δημόσια Δαπάνη	% στο ΣΚ ΑΞΟΝΑ	% στο ΔΔ ΑΞΟΝΑ	% στο ΣΚ ΠΕΠ	% στο ΔΔ ΠΕΠ
1.1	Υποδομές παραγωγικού περιβάλλοντος επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	2,331,465.30 €	1.17%	0.23%	946,582.47 €	0.47%	1.21%	0.10%	0.12%
1.2	Μηχανισμοί υποστήριξης και δικτύωσης επιχειρήσεων	ΕΤΠΑ	0.00 €			0.00 €				
1.3	Ιδιωτικές επενδύσεις	ΕΤΠΑ	64,379,001.40 €	32.29%	6.49%	21,026,553.20 €	10.55%	26.86%	2.12%	2.61%
1.4	Καινοτόμες δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας ΜΜΕ & ΠΜΕ	ΕΤΠΑ	67,891,380.75 €	34.05%	6.84%	30,166,485.19 €	15.13%	38.54%	3.04%	3.75%
1.5	Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων	ΕΤΠΑ	62,369,668.94 €	31.28%	6.28%	24,185,155.11 €	12.13%	30.90%	2.44%	3.01%
1.6	Βελτίωση ανταγωνιστικότητας τουριστικών ΜΜΕ	ΕΤΠΑ	2,408,465.92 €	1.21%	0.24%	1,943,250.74 €	0.97%	2.48%	0.20%	0.24%
	Ενίσχυση παραγωγικού περιβάλλοντος		199,379,982.31 €	100.00%	20.09%	78,268,026.71 €		100.00%	7.89%	9.73%

Πίνακας 1- 5 Τελικά αποτελέσματα στον Άξονα 1 κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

ΑΞΟΝΑΣ 2 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ		ΔΙΑΡΘΡ. ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ			Δημόσια Δαπάνη				
			ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	% ΣΚ στον ΑΞΟΝΑ	% ΣΚ στο ΠΕΠ	Δημόσια Δαπάνη	% στο ΣΚ ΑΞΟΝΑ	% στο ΔΔ ΑΞΟΝΑ	% στο ΣΚ ΠΕΠ	% στο ΔΔ ΠΕΠ
2.1	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	ΕΓΤΠ-Ε	80,539,363.34 €	24.55%	8.12%	38,386,318.25 €	11.70%	14.47%	3.87%	4.77%
2.2	Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά και διεθνή οικονομία	ΕΓΤΠ-Ε	4,286,135.73 €	1.31%	0.43%	3,307,078.93 €	1.01%	1.25%	0.33%	0.41%
2.3	Δημιουργία και εκσυγχρονισμός υποδομών για βελτίωση της ποιότητας, διασφάλισης της δημόσιας υγείας και βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας και κτηνοτροφίας	ΕΓΤΠ-Ε	5,926,417.92 €	1.81%	0.60%	5,926,417.92 €	1.81%	2.23%	0.60%	0.74%
2.4	Αναδασμοί	ΕΓΤΠ-Ε	0.00 €			0.00 €				
2.5	Εκσυγχρονισμός και βελτίωση αλιευτικών καταφυγίων και ενέργειες ανάδειξης αλιευτικού τομέα	ΕΤΠΑ	8,257,695.07 €	2.52%	0.83%	8,257,695.07 €	2.52%	3.11%	0.83%	1.03%
2.6	Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος	ΕΓΤΠ-Ε	22,516,566.02 €	6.86%	2.27%	16,453,987.79 €	5.02%	6.20%	1.66%	2.04%
2.7	Ολοκλήρωση εγχειροβελτιωτικών έργων Β' ΚΠΣ	ΕΓΤΠ-Ε	23,417,103.29 €	7.14%	2.36%	23,417,103.29 €	7.14%	8.83%	2.36%	2.91%
2.8	Ορθολογική διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων	ΕΓΤΠ-Ε	51,127,303.44 €	15.58%	5.15%	51,127,303.44 €	15.58%	19.27%	5.15%	6.35%
2.9	Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου - ΕΚΤ	ΕΚΤ	13,253,027.91 €	4.04%	1.34%	13,253,027.91 €	4.04%	4.99%	1.34%	1.65%
2.10	Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων, οικισμών της θεσσαλικής υπαίθρου	ΕΤΠΑ	25,396,974.42 €	7.74%	2.56%	25,396,974.42 €	7.74%	9.57%	2.56%	3.16%
2.11	Προστασία και διαχείριση δασών	ΕΓΤΠ-Ε	11,587,361.16 €	3.53%	1.17%	11,308,236.02 €	3.45%	4.26%	1.14%	1.41%
2.12	Βελτίωση προσβασιμότητας και δημιουργία υποδομών ανάδειξης ορεινών-τουριστικών κέντρων και περιοχών	ΕΤΠΑ	48,526,454.86 €	14.79%	4.89%	48,526,454.86 €	14.79%	18.29%	4.89%	6.03%
2.13	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	ΕΓΤΠ-Ε	26,898,560.77 €	8.20%	2.71%	14,697,911.86 €	4.48%	5.54%	1.48%	1.83%
2.14	Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων για την προώθηση της πολυδραστηριότητας και συγκράτησης του πληθυσμού της υπαίθρου	ΕΓΤΠ-Ε	0.00 €			0.00 €				
2.15	Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων	ΕΓΤΠ-Ε	0.00 €			0.00 €				
2.16	Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων	ΕΓΤΠ-Ε	0.00 €			0.00 €				
2.17	Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών αγροτικού τομέα υπαίθρου	ΕΓΤΠ-Ε	6,349,680.78 €	1.94%	0.64%	5,274,041.15 €	1.61%	1.99%	0.53%	0.66%
ΣΥΝΟΛΟ			328,082,644.71 €	100.00%	33.06%	265,332,550.91 €		100.00%	26.74%	32.97%

Πίνακας 2-1 Τελικά αποτελέσματα στον Άξονα 2 κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

ΜΕΤΡΑ ΑΞΟΝΑ 2		ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	Μ.Μ.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	2.1	Αριθμός επενδυτικών σχεδίων	Αρ.	787.00
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	2.2	Φάκελοι προϊόντων ΠΟΠ-ΠΓΕ, ΕΠΠΕ, ΟΠΑΠ, κλπ		9.00
		Πιλοτικά σχέδια τεχνικής στήριξης		-
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	2.3	Εργαστήρια	Αρ.	5.00
		Κτηνοτροφικά Πάρκα	Αρ.	-
		Παροχή Ηλεκτρικού ρεύματος σε Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις	Αρ.	483.00
		Αγροτική Οδοποιία		100.00
		Υποδομές Βιολογικής Γεωργίας και Αγροτουρισμού		3.00
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	2.5	ΑΛΙΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ (ΝΕΑ)		6.00
		ΒΡΑΧΙΟΝΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ		4.00
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	2.6	Μετεγκαταστάσεις οχλουσών κτην. Μονάδων		85.00
		Μελέτες αναδασμού	Αρ. Στρ.	-
		ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ	αρ. αγρ.	21.00
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ Β' ΚΠΣ	2.7	ΟΓΚΟΣ ΚΜ ΣΩΜΑΤΟΣ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ		938,000.00
		Κύριες νέες προσαγωγές διώρυγες και υδροαρδευτικά δίκτυα (υδροαρδ. / στραγ/αγροτ. οδικά) Χιλιόμετρα	χλμ	90.00
		ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ στρέμματα (τοπογραφικές εργασίες και παράλληλα έργα)	στρ	0.00
ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	2.8	Ταμειυτήρες (αριθμός) χωμάτινου ταμειυτήρα		6.00
		ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΥΔΑΤΟΣ	χλμ	139.00
		ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΗΣ (βελτίωση)		94.00
ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	2.9	Αριθμός ζωνών	Αρ.	7.00
		Προγράμματα κατάρτισης	Αρ.	181.00
		Καταρτιζόμενοι/ες	Αρ.	3,515.00
		Αριθμός καταρτιζομένων ανδρών		
		Αριθμός καταρτιζομένων γυναικών		
		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε ανέργους	Αρ.	195.00
		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε ανέργους νέους επαγγελματίες	Αρ.	131.00

		Δράσεις συμβουλευτικές (συνεδρίες)		
		Αριθμός υποστηρικτικών δομών που δημιουργούνται		
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ, ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	2.10	Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας λυμάτων	Αρ.	6.00
		Εκθετήρια Λαογραφικού Υλικού, Παραδοσιακά κτίρια	Αρ.	6.00
		Αποκατάσταση εγκαταλειμμένων λατομιών , χωματερών	Αρ.	11.00
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΩΝ	2.11	Δασικά Επενδυτικά Σχέδια που θα υλοποιηθούν		70.00
		Αντιτυρικές Ζώνες - Δασική Οδοποιία		120.00
		Μήκος Επέμβασης (Εργα Διευθέτησης Χειμάρρων)		3,504.00
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΟΡΕΙΝΩΝ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	2.12	Επαρχιακή/ διακοινοτική οδοποιία (νέα χάραξη)		52.00
		Επαρχιακή / διακοινοτική οδοποιία (βελτίωση)		182.00
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	2.13	Σχέδια Βελτίωσης		0.00
		Αριθμός Επενδυτικών Σχεδίων στο τομέα της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων	Αρ.	6.00
		Αριθμός Επενδυτικών Σχεδίων αγροτουρισμού (σχέδια τουριστικών δραστηριοτήτων)	Αρ.	91.00
		Αριθμός Επενδυτικών σχεδίων αγροβιοτεχνίας (σχέδια βιοτεχνικών δραστηριοτήτων)	Αρ.	26.00
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	2.17	Σχέδια ανάπλασης		
		Αποκατάσταση ιδιωτικών κτιρίων		110.00
		Πεζοδρομήσεις και διαμορφώσεις – αναπλάσεις κοινοχρήστων χώρων		31.00
		Αγροτική Οδοποιία (Αριθμός παρεμβάσεων)	Αρ.	2.00

Πίνακας 2-2 Δείκτες του συμπληρώματος προγραμματισμού του Γ ΠΕΠΘ κατά την ολοκλήρωσή του.

ΑΞΟΝΑ Σ 2	ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΠΘ		ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΠΕΠΘ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ			
	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα α στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα α στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα α στον Άξονα	% Μεταβολή-ΔΔ	
							ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ	ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕ ΝΟ
2.1	27880000	11.49%	33737000	13.28%	38386318.25	14.47%	37.68%	13.78%
2.2	3230000	1.33%	3230000	1.27%	3307078.93	1.25%	2.39%	0.00%
2.3	10310000	4.25%	7910000	3.11%	5926417.92	2.23%	-42.52%	-25.08%
2.4	4400000	1.81%		0.00%				
2.5	9920000	4.09%	9920000	3.91%	8257695.07	3.11%	-16.76%	-16.76%
2.6	8800000	3.63%	13233334	5.21%	16453987.79	6.20%	86.98%	24.34%
2.7	27880000	11.49%	29880000	11.76%	23417103.29	8.83%	-16.01%	-21.63%
2.8	41090000	16.93%	36933000	14.54%	51127303.4	19.27%	24.43%	38.43%
2.9	11720000	4.83%	11720000	4.61%	13253027.9	4.99%	13.08%	13.08%
2.1	15260000	6.29%	15260000	6.01%	25396974.4	9.57%	66.43%	66.43%
2.11	13210000	5.44%	13210000	5.20%	11308236	4.26%	-14.40%	-14.40%
2.12	49210000	20.28%	59210000	23.31%	48526454.9	18.29%	-1.39%	-18.04%
2.13	2990000	1.23%	15080000	5.94%	14697911.9	5.54%	391.57%	-2.53%
2.14	5630000	2.32%						
2.15	3520000	1.45%						
2.16	2940000	1.21%						
2.17	4700000	1.94%	4700000	1.85%	5274041.15	1.99%	12.21%	12.21%
ΣΥΝΟΛΟ	242,690,000	100%	254,023,334.00	100.00%	265,332,550.91	100.00%	9.33%	4.45%

Πίνακας 2-3 Ποσοστιαία μεταβολή της Δ.Δ. στον Άξονα 2

Άξονας 2	ΕΝ ΙΣΧΥΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ		% Μεταβολή του Σ.Κ.	% Μεταβολή της Δ.Δ.
	ΣΚ	ΔΔ	ΣΚ	ΔΔ		
ΜΕΤΡΟ 2.1	71783255.00	35387255.00	80539363.34	38386318.25	12.20%	8.47%
ΜΕΤΡΟ 2.2	4357202.00	3087202.00	4286135.73	3307078.93	-1.63%	7.12%
ΜΕΤΡΟ 2.3	5894195.00	5894195.00	5926417.92	5926417.92	0.55%	0.55%
ΜΕΤΡΟ 2.5	11231437.00	11231437.00	8257695.07	8257695.07	-26.48%	-26.48%
ΜΕΤΡΟ 2.6	18706955.00	13436955.00	22516566.02	16453987.79	20.36%	22.45%
ΜΕΤΡΟ 2.7	23484925.00	23484925.00	23417103.29	23417103.29	-0.29%	-0.29%
ΜΕΤΡΟ 2.8	43205661.00	43205661.00	51127303.44	51127303.44	18.33%	18.33%

ΜΕΤΡΟ 2.9	12023067.00	12023067.00	13253027.91	13253027.91	10.23%	10.23%
ΜΕΤΡΟ 2.10	20935355.00	20935355.00	25396974.42	25396974.42	21.31%	21.31%
ΜΕΤΡΟ 2.11	11196986.00	9875986.00	11587361.16	11308236.02	3.49%	14.50%
ΜΕΤΡΟ 2.12	49616983.00	49616983.00	48526454.86	48526454.86	-2.20%	-2.20%
ΜΕΤΡΟ 2.13	29619049.00	12399049.00	26898560.77	14697911.86	-9.18%	18.54%
ΜΕΤΡΟ 2.17	6144398.00	4094398.00	6349680.78	5274041.15	3.34%	28.81%
ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	308,199,468.00 €	244,672,468.00 €	328,082,644.71 €	265,332,550.91 €	6.45%	8.44%

Πίνακας 2-4 Ποσοστιαία μεταβολή της Δ.Δ. στον Άξονα 2

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ
ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ	2.13	27.34%
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	2.13	72.66%
ΕΜΠΟΡΙΟ	2.2	100.00%
ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	2.7 / 2.8	100.00%
ΑΛΙΕΙΑ	2.5	100.00%
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ	2.17	100.00%
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	2.9	100.00%
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	2.12	100.00%
ΓΕΩΡΓΙΑ	2.1 / 2.3	100.00%
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	2.10 / 2.11 / 2.6	100.00%

Πίνακας 2-5 Κατανομή πόρων της Δ.Δ. του Άξονα 2 ανά τομέα παρέμβασης

ΑΞΟΝΑΣ 3 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ		ΔΙΑΦΟΡ. ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ			Δημόσια Δαπάνη				
			ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	% ΣΚ στον ΑΞΟΝΑ	% ΣΚ στο ΠΕΠ	Δημόσια Δαπάνη	% στο ΣΚ ΑΞΟΝΑ	% στο ΔΔ ΑΞΟΝΑ	% στο ΣΚ ΠΕΠ	% στο ΔΔ ΠΕΠ
3.1	Υποδομές Υγείας - Πρόνοιας	ΕΤΠΑ	27,080,680.22 €	15.08%	2.73%	27,080,680.22 €	15.08%	15.41%	2.73%	3.37%
3.2	Αστικές παρεμβάσεις	ΕΤΠΑ	20,277,920.97 €	11.29%	2.04%	20,277,920.97 €	11.29%	11.54%	2.04%	2.52%
3.3	Συστήματα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων - υδρεύσεις	ΕΤΠΑ	38,771,679.79 €	21.59%	3.91%	38,771,679.79 €	21.59%	22.07%	3.91%	4.82%
3.4	Ανάδειξη - αξιοποίηση τουριστικών και πολιτιστικών κέντρων	ΕΤΠΑ	11,724,009.56 €	6.53%	1.18%	11,724,009.56 €	6.53%	6.67%	1.18%	1.46%
3.5	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	20,079,433.66 €	11.18%	2.02%	16,220,316.28 €	9.03%	9.23%	1.63%	2.02%
3.6	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ	ΕΚΤ	6,868,601.25 €	3.83%	0.69%	6,868,601.25 €	3.83%	3.91%	0.69%	0.85%
3.7	Ενίσχυση και δημιουργία υποδομών εκπαίδευσης	ΕΤΠΑ	54,764,716.81 €	30.50%	5.52%	54,764,716.81 €	30.50%	31.17%	5.52%	6.81%
ΣΥΝΟΛΟ			179,567,042.26 €	100.00%	18.09%	175,707,924.88 €		100.00%	17.71%	21.84%

Πίνακας 3-1 Τελικά αποτελέσματα στον Άξονα 2 κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΠΘ		ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΠΕΠΘ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ				
	ΜΕΤΡΑ	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	% Μεταβολή-ΔΔ	
								ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ	ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ
3.1	28,780,000	19.05%	28,780,000	17.78%	27,080,680.22	15.41%	-5.90%	-5.90%	
3.2	14,010,000	9.27%	15,910,000	9.83%	20,277,920.97	11.54%	44.74%	27.45%	
3.3	24,810,000	16.42%	33,020,000	20.39%	38,771,679.79	22.07%	56.27%	17.42%	
3.4	11,950,000	7.91%	12,650,000	7.81%	11,724,009.56	6.67%	-1.89%	-7.32%	
3.5	12,840,000	8.50%	12,840,000	7.93%	16,220,316.28	9.23%	26.33%	26.33%	
3.6	6,720,000	4.45%	6,720,000	4.15%	6,868,601.25	3.91%	2.21%	2.21%	
3.7	51990000	34.41%	51990000	32.11%	54764716.81	31.17%	5.34%	5.34%	
ΣΥΝΟΛΟ	151,100,000	100.00%	161,910,000.00	100.00%	175,707,925.00	100.00%	16.29%	8.52%	

Πίνακας 3-2 Ποσοστιαία μεταβολή της Δ.Δ. στον Άξονα 3

Αξονας 3	ΕΝ ΙΣΧΥΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ		Κλείσιμο ΠΕΠΘ		% Μεταβολή του Σ.Κ.	% Μεταβολή της Δ.Δ.
	ΣΚ	ΔΔ	ΣΚ	ΔΔ		
ΜΕΤΡΟ 3.1	26007636.00	26007636.00	27080680.22	27080680.22	4.13%	4.13%
ΜΕΤΡΟ 3.2	20740618.00	20740618.00	20277920.97	20277920.97	-2.23%	-2.23%
ΜΕΤΡΟ 3.3	36737744.00	36737744.00	38771679.79	38771679.79	5.54%	5.54%
ΜΕΤΡΟ 3.4	12060025.00	12060025.00	11724009.56	11724009.56	-2.79%	-2.79%
ΜΕΤΡΟ 3.5	13482344.00	10272344.00	20079433.66	16220316.28	48.93%	57.90%
ΜΕΤΡΟ 3.6	6622909.00	6622909.00	6868601.25	6868601.25	3.71%	3.71%
ΜΕΤΡΟ 3.7	58691522.00	58691522.00	54764716.81	54764716.81	-6.69%	-6.69%
ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	174,342,798.00 €	171,132,798.00 €	179,567,042.26 €	175,707,924.88 €	3.00%	2.67%

Πίνακας 3-3 Μεταβολές της Δ.Δ. στον Άξονα 2 κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

ΜΕΤΡΑ ΑΞΟΝΑ 3		ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ		Μ.Μ.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ	3.1	Υποδομές Υγείας (αριθμός παρεμβάσεων)		Αρ.	1.00
		Υποδομές Πρόνοιας (αριθμός παρεμβάσεων)		Αρ.	7.00
		Κλίνες (νέες)		Αρ.	300.00
		κινητές μονάδες		Αρ.	0.00
		Κτίρια (Πρόνοιας)		μ2	3,510.00
ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	3.2	Αναπλάσεις ιστορικών κέντρων - συνόλων		Πλήθος	5.00
		Αρχαιολογικοί χώροι που αποκαθίστανται - αναδεικνύονται		Αρ	2.00
		Εξοπλισμός		Πλήθος	
		Νέες μελέτες ΓΠΣ , αναθεώρηση ΓΠΣ		Αρ.	0.00
ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΚΑΙ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΑΗΤΩΝ, ΥΑΡΕΥΣΕΙΣ	3.3	Δημιουργία χώρων διάθεσης απορριμμάτων μικρής κλίμακας (νέοι ΧΥΤΑ)		Πλήθος	1.00
		Κατασκευή νέων Ε.Ε.Λ.		Αρ	4.00
		Αποκατάσταση παλαιών χώρων απορριμμάτων ΧΑΔΑ		Αρ	106.00

ΜΕΤΡΑ ΑΞΟΝΑ 3		ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	Μ.Μ.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
		Βελτίωση υφιστάμενων ΕΕΛ	Αρ	2.00
ΑΝΑΔΕΙΞΗ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ	3.4	Αρχαιολογικοί χώροι που αποκαθίστανται - αναδεικνύονται	Αρ	15.00
		Μνημεία που αποκαθίστανται - αναστηλώνονται	Πλήθος	18.00
		Αναπλάσεις Ιστορικών κέντρων	Αρ	1.00
		Αναπλάσεις – Αναβαθμίσεις Περιοχών (Παραλιακή Ζώνη)	Αρ	1.00
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΑΙΜΑΚΑΣ - ΕΤΠΑ	3.5	ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ		6.00
		ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΔΟΜΗΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (ΣΤΡ)	στρ	12.00
		ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ (ΣΤΡ)	στρ	50.00
		ΚΤΙΡΙΑ ΠΟΥ ΑΝΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΙ (ΑΡ/ τ.μ.)	αρ/τμ	1,348.00
		Νέα κτίρια	ΑΡ	3.00
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΑΙΜΑΚΑΣ - ΕΚΤ	3.6	Αριθμός ζωνών	Αρ.	6.00
		Προγράμματα κατάρτισης	Αρ.	18.00
		Καταρτιζόμενοι	Αρ.	370.00
		Αριθμός καταρτιζομένων ανδρών		
		Αριθμός καταρτιζομένων γυναικών		
		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε ανέργους	Αρ.	260.00
		Δομές που δημιουργούνται/ εκσυγχρονίζονται/ επεκτείνονται	Αρ.	6.00
		Δράσεις συμβουλευτικής (συνεδρίες)		
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	3.7	Αίθουσες διδασκαλίας (νέες) Α'θμιας εκπ/σης	αρ	191.00
		Αίθουσες διδασκαλίας (νέες) Β'θμιας εκπ/σης	αρ	180.00
		Κτίρια Γ' β'αθμιας εκπ/σης	μ2	30,000.00
		Δομές Αβάθμιας εκπαίδευσης	αρ	24.00
		Δομές Β'βάθμιας εκπαίδευσης		6.00
		Σχολεία β ευκαιρίας	αρ	3.00

Πίνακας 3-4 Δείκτες του συμπληρώματος προγραμματισμού του Γ ΠΕΠΘ κατά την ολοκλήρωσή του.

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	3.6	100%
ΜΜΕ	3.5	35%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	3.7	100%
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	3.4 / 3.2	100% / 62%
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	3.2	38%
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	3.3	100%
ΥΓΕΙΑ	3.1	100%
ΑΣΤΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	3.5	75%

Πίνακας 3-5 Κατανομή πόρων του Άξονα 3 σε βασικούς τομείς παρέμβασης

ΑΞΟΝΑΣ Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της περιφέρειας και ανάδειξη της σε «κόμβο δικτύων»		ΔΙΑΡΘΡ. ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ			Δημόσια Δαπάνη				
			ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	% ΣΚ στον ΑΞΟΝΑ	% ΣΚ στο ΠΕΠ	Δημόσια Δαπάνη	% στο ΣΚ ΑΞΟΝΑ	% στο ΔΔ ΑΞΟΝΑ	% στο ΣΚ ΠΕΠ	% στο ΔΔ ΠΕΠ
4.1	Διαπεριφερειακά δίκτυα μεταφορών	ΕΤΠΑ	64,041,703.62 €	28.41%	6.45%	64,041,703.62 €	28.41%	28.41%	6.45%	7.96%
4.2	Διανομαρχιακές οδικές συνδέσεις	ΕΤΠΑ	118,941,021.05 €	52.76%	11.98%	118,941,021.05 €	52.76%	52.76%	11.98%	14.78%
4.3	Υποδομές συνδυασμένων μεταφορών & εμπορίου	ΕΤΠΑ	0.00 €			0.00 €				
4.4	Παρακάμψεις αστικών κέντρων	ΕΤΠΑ	42,474,772.45 €	18.84%	4.28%	42,474,772.45 €	18.84%	18.84%	4.28%	5.28%
ΣΥΝΟΛΟ			225,457,497.12 €	100.00%	22.72%	225,457,497.12 €		100.00%	22.72%	28.02%

Πίνακας 4-1 Τελικά αποτελέσματα στον Άξονα 4 κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

Άξονας 4	ΕΝ ΙΣΧΥΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ		Κλείσιμο ΠΕΠΘ		% Μεταβολή του Σ.Κ.	% Μεταβολή της Δ.Δ.
	ΣΚ	ΔΔ	ΣΚ	ΔΔ		
ΜΕΤΡΟ 4.1	82024547.00	70000000.00	64041703.62	64041703.62	-21.92%	-8.51%
ΜΕΤΡΟ 4.2	105845936.00	105845936.00	118941021.05	118941021.05	12.37%	12.37%
ΜΕΤΡΟ 4.3	0.00	0.00	0.00	0.00		
ΜΕΤΡΟ 4.4	46235732.00	46235732.00	42474772.45	42474772.45	-8.13%	-8.13%
ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	234,106,215.00 €	222,081,668.00 €	225,457,497.12 €	225,457,497.12 €	-3.69%	1.52%

Πίνακας 4-2 Μεταβολές της Δ.Δ. στον Άξονα 4 κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

ΑΞΟΝΑΣ 1	ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΠΘ		ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΠΕΠΘ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ			
	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	% Μεταβολή-ΔΔ	
							ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ	ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ
4.1	98,760,000	40.10%	90,960,000	36.45%	64,041,703.62	28.41%	-35.15%	-29.59%
4.2	75,950,000	30.84%	95,583,333	38.30%	118,941,021.05	52.76%	56.60%	24.44%
4.3	20,600,000	8.36%	0	0.00%	0.00	0.00%		
4.4	50,990,000	20.70%	62,990,000	25.24%	42,474,772.45	18.84%	-16.70%	-32.57%
4.4	50990000	20.70%	62990000	25.24%	42474772.45	18.84%	-16.70%	-32.57%
ΣΥΝΟΛΟ	246,300,000	100.00%	249,533,333.00	100.00%	225,457,497.00	100.00%	-8.46%	-9.65%

Πίνακας 4-3 Ποσοστιαία μεταβολή της Δ.Δ. στον Άξονα 3

ΜΕΤΡΑ ΑΞΟΝΑ 4			ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	Μ.Μ.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	
ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	4.1	Ε.Ο. (νέα)			χλμ	
		Ε.Ο. βελτίωση			χλμ	39.00
		Κρηπιδώματα			ΜΜ	101.00
		Κυματοθραύστες (επέκτ. – βελτίωση)			ΜΜ	696.00
		Μόλοι (προσήνεμοι, υπήνεμοι)			ΜΜ	110.00
		Κτηριακά έργα			Μ2	180.00
		Μήκος επέμβασης (έργα διευθέτησης χεμάρρων),			Χλμ	-
		Λιμένες βελτιούμενοι				3.00
ΔΙΑΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ	4.2	Ε.Ο. (νέα)			χλμ	6.00
		Ε.Ο.(βελτίωση)			χλμ	13.00
		Γέφυρες			αρ	9.00
		ΕΠ.Ο.(βελτίωση)			χλμ	143.00
		ΕΠ.Ο. (νέα)			χλμ	48.00
ΠΑΡΑΚΑΜΨΕΙΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ	4.4	Ε.Ο. (νέα)			χλμ	10.00
		Επαρχ. – Διακοιν. Οδ (νέα)			χλμ	13.00
		Σήραγγες			αρ	2.00
		Αυτοκινητόδρομος			χλμ	4.00

Πίνακας 4-4 Δείκτες του Σ.Π. του Γ ΠΕΠΘ κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος

ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ		ΔΙΑΦΘΡ. ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ			Δημόσια Δαπάνη				
			ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	% ΣΚ στον ΑΞΟΝΑ	% ΣΚ στο ΠΕΠ	Δημόσια Δαπάνη	% στο ΣΚ ΑΞΟΝΑ	% στο ΔΔ ΑΞΟΝΑ	% στο ΣΚ ΠΕΠ	% στο ΔΔ ΠΕΠ
5.1	Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων	ΕΚΤ	5,623,209.31 €	11.04%	0.57%	5,623,209.31 €	11.04%	11.04%	0.57%	0.70%
5.2	Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης για ανέργους & ειδικές κοινωνικές ομάδες - τοπικά σύμφωνα απασχόλησης	ΕΚΤ	9,679,106.24 €	19.00%	0.98%	9,679,106.24 €	19.00%	19.00%	0.98%	1.20%
5.3	Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης & επιχειρηματικότητας & προώθηση της ισότητας ευκαιριών των δυο φύλων	ΕΚΤ	35,631,548.71 €	69.96%	3.59%	35,631,548.71 €	69.96%	69.96%	3.59%	4.43%
ΣΥΝΟΛΟ			50,933,864.26 €	100.00%	5.13%	50,933,864.26 €		100.00%	5.13%	6.33%

Πίνακας 5-1 Τελικά αποτελέσματα στον Άξονα 4 κατά την ολοκλήρωση του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

Άξονας 5	ΕΝ ΙΣΧΥΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ		Κλείσιμο ΠΕΠΘ		% Μεταβολή του Σ.Κ.	% Μεταβολή της Δ.Δ.
	ΣΚ	ΔΔ	ΣΚ	ΔΔ		
ΜΕΤΡΟ 5.1	4521333.00	4521333.00	5623209.31	5623209.31	24.37%	24.37%
ΜΕΤΡΟ 5.2	7377064.00	7377064.00	9679106.24	9679106.24	31.21%	31.21%
ΜΕΤΡΟ 5.3	32752059.00	32752059.00	35631548.71	35631548.71	8.79%	8.79%
ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	44,650,456.00 €	44,650,456.00 €	50,933,864.26 €	50,933,864.26 €	14.07%	14.07%

Πίνακας 5-2 Μεταβολές της Δ.Δ. στον Άξονα 4 κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

ΑΞΟΝΑΣ 5	ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΠΘ		ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΠΕΠΘ		ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΠΘ				
	ΜΕΤΡΑ	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	Π/Υ--ΔΔ	Βαρύτητα στον Άξονα	% Μεταβολή-ΔΔ	
								ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ	ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ
5.1	13,800,000	37.89%	5,881,348	15.58%	5,623,209.31	11.04%	-59.25%	-4.39%	
5.2	8,800,000	24.16%	9,321,852	24.69%	9,679,106.24	19.00%	9.99%	3.83%	
5.3	13,820,000	37.95%	22,550,133	59.73%	35,631,548.71	69.96%	157.83%	58.01%	
5.3	13820000	37.95%	22550133	59.73%	35631548.71	69.96%	157.83%	58.01%	
ΣΥΝΟΛΟ	36,420,000	100.00%	37,753,333.00	100.00%	50,933,864.00	100.00%	39.85%	34.91%	

Πίνακας 5-3 Ποσοστιαία μεταβολή της Δ.Δ. στον Άξονα 5

ΜΕΤΡΑ ΑΞΟΝΑ 4		ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	Μ.Μ.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	5.1	Προγράμματα κατάρτισης	Αρ.	113.00
		Καταρτιζόμενοι/-ες	Αρ.	1,985.00
		Καταρτιζόμενοι (άνδρες)	Αρ.	1,295.00
		Καταρτιζόμενες (γυναίκες)	Αρ.	690.00
		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε ανέργους		
ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΝΕΡΓΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	5.2	Αριθμός Τοπικών Πρωτοβουλιών	Αρ.	9.00
		Προγράμματα κατάρτισης	Αρ.	22.00
		Καταρτιζόμενοι άνεργοι ειδικών κοινωνικών ομάδων	Αρ.	234.00
		Καταρτιζόμενες άνεργες ειδικών κοινωνικών ομάδων	Αρ.	197.00
		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε ανέργους άνδρες ευπαθών κοινωνικών ομάδων		-
		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε άνεργες γυναίκες ευπαθών κοινωνικών ομάδων		170.00
		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε άνδρες ευπαθών κοινωνικών ομάδων		197.00

		Επιχορηγούμενες νέες θέσεις εργασίας σε γυναίκες ευπαθών κοινωνικών ομάδων		359.00
		Δομές που δημιουργούνται / εκσυγχρονίζονται / επεκτείνονται		-
		Δράσεις συμβουλευτικές (συνεδρίες)		883.00
		Ιατρικοκοινωνικά κέντρα	Αρ.	8.00
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ	5.3	Αριθμός δομών που δημιουργούνται / εκσυγχρονίζονται / επεκτείνονται		112.00

Πίνακας 5-4 Δείκτες Σ.Π. κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος

Αξονας και Μέτρο		Αξονας και Μέτρο	
Αξονας 1: Ενίσχυση Παραγωγικού Περιβάλλοντος		Αξονας 3: Ποιότητα Ζωής	
1.1	Υποδομές παραγωγικού περιβάλλοντος επιχειρήσεων	3.1	Υποδομές Υγείας - Πρόνοιας
1.2	Μηχανισμοί υποστήριξης και δικτύωσης επιχειρήσεων	3.2	Αστικές παρεμβάσεις
1.3	Ιδιωτικές επενδύσεις	3.3	Συστήματα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων - υδρεύσεις
1.4	Καινοτόμες δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας ΜΜΕ & ΠΜΕ	3.4	Ανάδειξη - αξιοποίηση τουριστικών και πολιτιστικών κέντρων
1.5	Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων	3.5	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΤΠΑ
1.6	Βελτίωση ανταγωνιστικότητας τουριστικών ΜΜΕ	3.6	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ
Αξονας 2: Ολοκληρωμένη Ανάπτυξης της Υπαίθρου		3.7	Ενίσχυση και δημιουργία υποδομών εκπαίδευσης
2.1	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	Αξονας 4: Αξιοποίηση της Κεντροβαρούς Θέσης της Περιφέρειας και Ανάδειξή της σε «Κόμβο Δικτύων»	
2.2	Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά και διεθνή οικονομία	4.1	Διαπεριφερειακά δίκτυα μεταφορών
2.3	Δημιουργία και εκσυγχρονισμός υποδομών για βελτίωση της ποιότητας, διασφάλισης της δημόσιας υγείας και βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας και κτηνοτροφίας	4.2	Διανομαρχιακές οδικές συνδέσεις
2.4	Αναδασμοί	4.3	Υποδομές συνδυασμένων μεταφορών & εμπορίου
2.5	Εκσυγχρονισμός και βελτίωση αλιευτικών καταφυγίων και ενέργειες ανάδειξης αλιευτικού τομέα	4.4	Παρακάμψεις αστικών κέντρων
2.6	Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος	Αξονας 5: Ανθρώπινοι Πόροι	
2.7	Ολοκλήρωση εγγειοβελτιωτικών έργων Β' ΚΠΣ	5.1	Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων
2.8	Ορθολογική διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων	5.2	Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης για ανέργους & ειδικές κοινωνικές ομάδες - τοπικά σύμφωνα απασχόλησης
2.9	Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου - ΕΚΤ	5.3	Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης & επιχειρηματικότητας & προώθηση της ισότητας ευκαιριών των δυο φύλων
2.1	Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων, οικισμών της θεσσαλικής υπαίθρου		
2.11	Προστασία και διαχείριση δασών		
2.12	Βελτίωση προσβασιμότητας και δημιουργία υποδομών ανάδειξης ορεινών-τουριστικών κέντρων και περιοχών		
2.13	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων		
2.14	Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων για την προώθηση της πολυδραστηριότητας και συγκράτησης του πληθυσμού της υπαίθρου		
2.15	Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων		
2.16	Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων		
2.17	Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών αγροτικού τομέα υπαίθρου		

Πινάκας 6-1 Κατηγοριοποίηση των Μέτρων ανά πεδίο παρέμβασης, βάσει των κεντρικών δεικτών της Ε.Ε.

ΔΕΙΚΤΕΣ	ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΠΘ	ΤΕΛΙΚΟ ΠΕΠΘ
Απασχόληση	30,170,000.00 €	29,800,735.40 €
Δίκτυα Υποδομής Μεταφορών	272,220,000.00 €	225,457,497.12 €
Περιβάλλον	122,760,000.00 €	149,399,884.83 €
Έρευνα, Ανάπτυξη, Τεχνολογία και Καινοτομία	51,730,000.00 €	70,222,846.05 €
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	124,500,000.00 €	133,443,271.99 €
Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων	13,800,000.00 €	5,623,209.31 €
Ίσες Ευκαιρίες	13,820,000.00 €	35,631,548.71 €
Αστική Ανάπτυξη	122,780,000.00 €	133,926,761.22 €
Αλιεία	12,400,000.00 €	8,257,695.07 €
Γεωργία	159,212,500.00 €	191,657,580.96 €

Πίνακας 6-2 Σύγκριση ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΠΟΡΩΝ ΤΩΝ ΠΕΠ ΣΤΑ ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

Πίνακας 6-3 Κατηγοριοποίηση των κωδικών BARNIER του Γ ΠΕΠΘ σε τομείς παρέμβασης

Τομέας Παρέμβασης	Κωδ.	Περιγραφή Δεικτών	% ΚΑΤΑΝΟΜΗ Δ.Δ.
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	21	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3.56%
	22	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ	0.42%
	24	ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (ΑΤΟΜΑ, ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ)	0.08%
	25	ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	4.86%
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	311	ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ	0.15%
	312	ΟΔΟΙ	23.50%
	313	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟΙ	1.49%
	315	ΛΙΜΕΝΕΣ	0.87%
	3122	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ/ΤΟΠΙΚΕΣ ΟΔΟΙ	7.78%
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	161	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΦΥΣΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ (ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ)	4.51%
	171	ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΚΕΝΤΡΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ, ΕΣΤΙΑΣΗ, ΜΟΝΑΔΕΣ)	3.58%
	172	ΜΗ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ)	0.01%
	173	ΕΠΙΜΕΡΙΖΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ, ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ)	0.19%
	182	ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ, ΣΥΣΤΑΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Ή/ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ	0.01%
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	343	ΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ)	4.82%
	344	ΠΟΣΙΜΟ ΝΕΡΟ (ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ)	0.12%

	345	ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΛΥΜΑΤΩΝ	0.21%
	351	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΠΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	1.21%
	352	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	0.26%
	353	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	0.82%
	36	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ	0.22%
	354	ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	0.20%
	323	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΗ (ΥΓΕΙΑ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)	1.07%
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	111	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	0.34%
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΑΙΘΡΟΥ & ΑΛΙΕΙΑ	114	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	9.40%
	121	ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	0.86%
	125	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΠΟΥ ΕΠΛΗΓΗ ΑΠΟ ΘΕΟΜΗΝΙΕΣ ΚΑΙ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ, ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΕΝΔΕΔΙΓΜΕΝΩΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	0.32%
	1301	ΕΓΓΕΙΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ	1.06%
	1302	ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ	1.24%
	1304	ΠΡΩΘΟΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ	1.04%
	1305	ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ	2.64%
	1306	ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	1.05%
	1307	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ Ή ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ	0.82%
	1308	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	4.28%

	1309	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	0.11%
	1310	ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	2.59%
	1311	ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΕΣ ΜΕ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ	0.49%
	1312	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΕ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ	9.25%
	148	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΛΙΜΕΝΩΝ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	3.31%
	151	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΦΥΣΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ (ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ)	1.24%

Πίνακας 6 Τελική κατανομή Γ ΠΕΠΘ ανά μέτρο.

Κωδ	Άξονας και Μέτρο Ονομασία	Προγραμματικός προϋπολογισμός ΣΠ		
		Συνολικό κόστος (ΣΚ)	Δημόσια δαπάνη (ΔΔ)	Ιδιωτική συμμετοχή (ΙΣ)
Άξονας 1: Παραγωγικό Περιβάλλον				
1.1	Υποδομές παραγωγικού περιβάλλοντος επιχειρήσεων	2,331,465	946,582	1,384,883
1.2	Μηχανισμοί υποστήριξης και δικτύωσης επιχειρήσεων	0	0	0
1.3	Ιδιωτικές επενδύσεις	64,379,001	21,026,553	43,352,448
1.4	Καινοτόμες δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας ΜΜΕ & ΠΜΕ	67,891,381	30,166,485	37,724,896
1.5	Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων	62,369,669	24,185,155	38,184,514
1.6	Βελτίωση ανταγωνιστικότητας τουριστικών ΜΜΕ	2,408,466	1,943,251	465,215
Άξονας 2: Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαιθρου				
2.1	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις	80,539,363	38,386,318	42,153,045
2.2	Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά και διεθνή οικονομία	4,286,136	3,307,079	979,057
2.3	Δημιουργία και εκσυγχρονισμός υποδομών για βελτίωση της ποιότητας, διασφάλισης της δημόσιας υγείας και βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας και κτηνοτροφίας	5,926,418	5,926,418	0
2.4	Αναδασμοί	0	0	0
2.5	Εκσυγχρονισμός και βελτίωση αλιευτικών καταφυγίων και ενέργειες ανάδειξης αλιευτικού τομέα	8,257,695	8,257,695	0
2.6	Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος	22,516,566	16,453,988	6,062,578
2.7	Ολοκλήρωση εγγειοβελτιωτικών έργων Β' ΚΠΣ	23,417,103	23,417,103	0
2.8	Ορθολογική διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων	51,127,303	51,127,303	0
2.9	Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου - ΕΚΤ	13,253,028	13,253,028	0
2.10	Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων, οικισμών της θεσσαλικής υπαίθρου	25,396,974	25,396,974	0
2.11	Προστασία και διαχείριση δασών	11,587,361	11,308,236	279,125
2.12	Βελτίωση προσβασιμότητας και δημιουργία υποδομών ανάδειξης ορεινών-τουριστικών κέντρων και περιοχών	48,526,455	48,526,455	0
2.13	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	26,898,561	14,697,912	12,200,649
2.14	Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων για την προώθηση της πολυδραστηριότητας και συγκράτησης του πληθυσμού της υπαίθρου	0	0	0
2.15	Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων	0	0	0
2.16	Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων	0	0	0
2.17	Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών αγροτικού τομέα υπαίθρου	6,349,681	5,274,041	1,075,640
Άξονας 3: Ποιότητα Ζωής				
3.1	Υποδομές Υγείας - Πρόνοιας	27,080,680	27,080,680	0
3.2	Αστικές παρεμβάσεις	20,277,921	20,277,921	0
3.3	Συστήματα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων - υδρεύσεις	38,771,680	38,771,680	0
3.4	Ανάδειξη - αξιοποίηση τουριστικών και πολιτιστικών κέντρων	11,724,010	11,724,010	0
3.5	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΤΠΑ	20,079,434	16,220,316	3,859,117
3.6	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ	6,868,601	6,868,601	0
3.7	Ενίσχυση και δημιουργία υποδομών εκπαίδευσης	54,764,717	54,764,717	0
Άξονας 4: Αξιοποίηση της Κεντροβαρούς Θέσης της Περιφέρειας και Ανάδειξη της σε «Κόμβο Δικτύων»				
4.1	Διαπεριφερειακά δίκτυα μεταφορών	64,041,704	64,041,704	0
4.2	Διανομαρχιακές οδικές συνδέσεις	118,941,021	118,941,021	0
4.3	Υποδομές συνδυασμένων μεταφορών & εμπορίου	0	0	0
4.4	Παρακάμψεις αστικών κέντρων	42,474,772	42,474,772	0
Άξονας 5: Ανθρώπινοι Πόροι				
5.1	Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων	5,623,209	5,623,209	0
5.2	Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης για ανέργους & ειδικές κοινωνικές ομάδες - τοπικά σύμφωνα απασχόλησης	9,679,106	9,679,106	0
5.3	Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης & επιχειρηματικότητας & προώθηση της ισότητας ευκαιριών των δυο φύλων	35,631,549	35,631,549	0
Άξονας 6: Τεχνική Βοήθεια				
6.1	Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ	3,037,033	3,037,033	0
6.2	Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ	1,699,023	1,699,023	0
6.3	Τεχνική βοήθεια ΕΓΤΠΕ	2,937,955	2,937,955	0
6.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ Δ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ - ΕΤΠΑ	1,324,339	1,324,339	0
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΠΘ		992,419,381	804,698,214	187,721,167

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνόγλωσση**

Κριμπά Κ. και Λουλούδη, Λ. (2008), Ελληνική Γεωργία και Αγροτική Πολιτική, έκδοση Ακαδημίας Αθηνών, σελ. 27-50

Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Ι. (2004) Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Αθήνα: Κριτική.

Μιχαηλίδης Γ., 2003, Σχεδιάζοντας την ανάπτυξη: μεθοδολογία και πρακτικές σχεδιασμού, αξιολόγησης και διαχείρισης, Αθήνα, Εκδόσεις Παρατηρητής

ΚΕΠΕ-REMACO (1999) Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης για την Ελλάδα, 1994-1999, Έκθεση Αξιολόγησης, Αθήνα

ΚΕΠΕ (1997) Μελέτη Αξιολόγησης των ΠΕΠ του ΚΠΣ 1994-1999, Εκθέσεις 28, Αθήνα.

Καυκαλάς Γ. και Κομνηνός Ν., (1993), "Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης και ο νέος ρόλος των κρατικών πολιτικών", Αθήνα: Θεμέλιο.

Ξενόγλωσση

Asheim B.T. και Coenen L. (2005), Knowledge bases and regional innovation systems: Comparing Nordic clusters. *Research Policy*, V.34, (8):1173-90.

1 Tavistock Institute in association with: GHK IRS, 'Evaluating Socio Economic Development', The GUIDE, 2003 Tavistock Institute in association with: GHK IRS

Andreou G. (2006) "EU Cohesion Policy in Greece: Patterns of Governance and Europeanization", *South European Society & Politics*, 11 (2): 241-59.

Maier J. και Obermaier F. (2001) "Creative Milieus and Regional Networks: Local Strategies and Implementation in Case Studies in Bavaria", στο: Schatzland L., Revilla D. (επιμ), Technological Change and Regional Development in Europe, Berlin: Physica – Verlag, 211-232.

Furubo, J.E., Rist, R., Sandhal, R., 2002, International Atlas of Evaluation, London, Transaction Publishers

European Commission, "Ex Ante Evaluation, a practical guide for preparing proposals for expenditure programmes", December 2001

European Commission, Evaluating EU Activities, a practical guide for the Commission services, Brussels 2004.

UNEG, Norms for Evaluation in the UN System, April 2005

Greene, J., "Evaluation as Education", EES 2000 Dialogue, October 2002.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος , Μ. Χριστοφάκης (2011), Αναπτυξιακά πρότυπα και αστικά κέντρα στον ελληνικό περιφερειακό προγραμματισμό μετά το 2000, Αειχώρος, Τεύχος 15, σελ. 8-41

Μιχαήλ Νικολαΐδης, Ολ. Χριστοπούλου, Αν. Καρασαββόγλου, Αθ. Μανδηλάς, Δ. Μαδυτινός, (2009), Εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος αξιολόγησης των επενδύσεων στην Ελλάδα, Η περίπτωση των αναπτυξιακών κινήτρων στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, Αειχώρος, Τεύχος 12, 2009.

Ι. Ψυχάρης, (2004), Περιφερειακή πολιτική και περιφερειακά προγράμματα των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης της Ελλάδας: Αποτίμηση και προοπτικές, Αειχώρος. Τόμος 3, Τεύχος 1, σελ. 56-79

Γ. Πετράκος, Α. Παπαδούλης (2007), Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία στην Ελληνική Περιφέρεια: Μια εμπειρική διερεύνηση στη Θεσσαλία, Αειχώρος, Τόμος 6, Τεύχος 2, σελ. 34-71

Δ. Οικονόμου (2004) Η περιφερειακή διάσταση του Γ' Κοινοτικού πλαισίου Στήριξης: Πρώτες εκτιμήσεις. Αειχώρος, Τόμος 3, Τεύχος 1, Μάιος 2004, σελ. 32-55

Α. Μπουγάς, (1994), Η αξιολόγηση των Κοινοτικών Διαρθρωτικών Πολιτικών, Τόπος 7/94,. Σελ 106-119

Δ. Οικονόμου, (1994), Προβλήματα Σχεδιασμού και Υλοποίησης του Πρώτου Κ.Π.Σ. για την Ελλάδα , Τόπος 7/94,. Σελ 57-91

Π. Γετιμής και Γρ. Καυκαλάς, (1994), Αξιολόγηση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων: Μεθοδολογία και Αξιακό πλαίσιο, Τόπος 7/94,. Σελ 5-20

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Θεσσαλίας (2011) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιφέρειας Θεσσαλίας, Α' φάση, Στρατηγικός Σχεδιασμός,

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2006), "Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή", Απόφαση 6ης Οκτωβρίου 2006, 2006/702/ΕΚ

European Commission 2004 A new partnership for cohesion. Third report on economic and social cohesion. Brussels

ΕΕ 2003 Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και ο συντονισμός τους με το Ταμείο Συνοχής. Αναθεωρημένες ενδεικτικές κατευθύνσεις Ανακοίνωση της επιτροπής

EU 2002, First progress report on economic and social cohesion (30 January 2002)

EU 2001a, Second report on economic and social cohesion

EU 2001b, Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999, National Report GREECE, European Enterprise Organisation

ΥΠΕΘΟ 2001, Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης για την Ελλάδα 2000-2006, Αθήνα

ΥΠΕΘΟ 2000, Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006, Ελλάδα, Αθήνα

[ΥΕΚΑ] Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων 2003α. Οδηγός εφαρμογής των πολιτικών ισότητας των δύο φύλων. Αθήνα, ΚΕΘΙ

[ΥΕΚΑ] Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων 2003β. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση 2003. Αθήνα

Vademecum on the preparation of Plans and programming documents (ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)

Οικονόμου Δ. , Πετράκος Γ. PLANNING Κεντρικής Ελλάδας ΑΕ – ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ, 2007, Ex ANTE Αξιολόγησης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δ' Προγραμματικής Περιόδου, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας

Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας, ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003

Ομάδα έργου περιφέρειας Θεσσαλίας, (2006), Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης (Π.Σ.Σ.Α.) Θεσσαλίας 2007-2013, Διαγνωστική έκθεση περιφερειακής χωρικής στρατηγικής.

ΕΥΔΕΠ, Συμπλήρωμα Προγραμματισμού Γ΄ΠΕΠ Θεσσαλίας 2000-2006

ΕΥΔΕΠ, (2002), Σχεδιασμός ΟΠΑΑΧ Περιφέρειας Θεσσαλίας

Οικονόμου Δ., ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2003, Οριστική Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Γ΄ΠΕΠ Θεσσαλίας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας

Οικονόμου Δ., ΥΠΟΔΟΜΗ ΑΕ-ΕΕΟ GROUP ΑΕ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΕ, 2005, Ενδιάμεση Ενημέρωση μετά τη Αξιολόγηση, Γ΄ΠΕΠ Θεσσαλίας, Λάρισα, Περιφέρεια Θεσσαλίας

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών - Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων [ΥΠΟΙΟ] (2001), "Συμπλήρωμα Προγραμματισμού Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000-2006", Αθήνα.

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών [ΥΠΟΙΟ] (2006), "Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013", Αθήνα.

Κανονισμοί Διαρθρωτικών Ταμείων: ΚΑΝ.1260/1999, 1447/2001, 1105/2003, Γενικές Διατάξεις Διαρθρωτικών Ταμείων, ΚΑΝ. 1783/1999 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΚΑΝ. 1784/1999 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ΚΑΝ. 1257/1999 Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού & Εγγυήσεων,

Κανονισμός (ΕΟΚ) No. 2081/93 και No. 2052/88

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφα “MEANS” (Μέθοδοι αξιολόγησης ενεργειών διαρθρωτικού χαρακτήρα), τόμοι 2, 3, και 4, Βρυξέλλες.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μεθοδολογικά Έγγραφα Εργασίας, Έγγραφο αρ. 2, “ Η εκ των προτέρων αξιολόγηση των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων”. Γ.Δ. Περιφερειακής Πολιτικής

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μεθοδολογικά Έγγραφα Εργασίας, Έγγραφο αρ. 3, “ Δείκτες για την παρακολούθηση και την Αξιολόγηση, Ενδεικτική μεθοδολογία”. Γ.Δ. Περιφερειακής Πολιτικής

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μεθοδολογικά Έγγραφα Εργασίας, Έγγραφο αρ. 4, “Υλοποίηση του Αποθεματικού επίδοσης”, Γ.Δ. Περιφερειακής Πολιτικής

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μεθοδολογικά Έγγραφα Εργασίας, Έγγραφο αρ. 8, “ Η ενδιάμεση αξιολόγηση των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων», Γ.Δ. Περιφερειακής Πολιτικής

ΕΥΔΕΠ Θεσσαλίας (2000) Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- www.mou.gr
- www.ggea.gr
- www.hellaskps.gr
- http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/overmap/gr/gr_en.htm
- <http://www.europa.eu.int>
- http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation
- http://www.evaled.info/evaled/frame_about.as
- www.europeanevaluation.org/docs/Nancy_Okail.pdf
- <http://www.thessalia-espa.gr>
- <http://www.thessalia.gr/pep/default.el.asp>
- <http://www.statistics.gr>

- <http://www.ops.gr>
- <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>